

„Érted vagyok”

(Exodus 3,14)

**Közösségi
és családi
folyóirat**

Különszám

**1996. december
100,— Ft**

A B o k o r

5 0 é v e s j u b i l e u m a

*Visszaemlékezések
a kezdetekre
és az újrakezdés
40 évére*

Pohárköszöntők

„Történelmi” dráma

Jubileumi szentmise

MEGHÍVÓ

Szeretettel várunk a
Bokor 50 éves
jubileumára

1995. június 3-4-én,
az
ELTE BTK
Professzorok Házában
(Bp. Ajtósi Dürer sor 19-21)

A BOKOR jubileum mottója:

Sabbat év

„Minden hetedik esztendő végén
el kell engedni az adóságot...
Ne legyen közietek szegény...
Ha valaki elszegényedik testvéred
közül, légy hozzá bőkezű és adj
neki szívesen...
Ha valaki eladja magát neked,
ne végeztess vele rabszolgá-
munkát... a hetedik évben pedig
bocsásd szabadon”

(5. Móv. 15,1-18)

Jobel év

„Számold hétszer hét esztendőt.
Az ötvenedik legyen örömtűnnap
számotokra...
Minden szegény kapja vissza
birtokát...
Minden rabszolga kapja vissza
szabadságát és térjen vissza család-
jához...
Testvéred ne legyen munkanélküli
és ne végy tőle kamatot...”

(3. Móv. 25,8-42)

Jézus kor

„Az Úr lelke rajtam: Ő kent föl engem,
hogy szómhírt vigyek a szegényeknek,
Ő küldött engem, hogy meggyógyítsam
a megtört szívűeket, szabadulást hirdes-
sek a raboknak, és a vakoknak meg-
világosodást, hogy szabadságot vigyek
az elnyomottaknak,
hirdessek az Úr kegyelmi esztendejét...”

(1. k. 4,18-19)

Jubileum levelel

Az 1995 esztendő a Bokor jubel éve. Már Mózes könyve
figyelmet: „Az ötvenedik esztendő legyen örömtűnnap
számotokra!” (3. Móv. 25.10). De egy családnak is igénye,
hogy megünneplje jelen évfordulót. Unapokait az élet
cupa szűresterj leane.

A Bokor ötvenedik évfordulója ünneplési akciónk.
Nemcsak ünneplünk, hanem beszélünk. Egy ötvízszáz és
hátszáz nagy közös ünneplés szerencsés megvalósulása.
Unapokunk meghívjuk mindazokat, akik az ötven év
során között tartották: akik eszméileg vagy gyakorlatilag
társunk és segítők voltak; de meghívunk azokat is, akik
valamiképpen elküldtek, szabadulást, egyetemes segítsé-
get. Különböző nézetű vagyunk egymással.

Ismerve az évek során kölcsönösen elkövetett szer-
teklenségeket, biztosan nekünk vagyunk egymásnak sze-
retnel. megbocsátással és megértéssel.
Az Isten az szabadságot adott az embernek.
Mi sem lehetünk szabadok, kivételünk kell egymás szá-
baldáigi, másodlag, mert ha az egyező vagy a másik részére
is mindezt, hogy meg... a szabadság... a... a... a...
Szabadságunk kell...
Figyelmünk... a... a... a... a... a... a... a... a... a...
nem idegen nekünk.

Az elmunkatól könnyen elszakadunk az ötven éves
Bokor nagy esztendőre, melyek elhárítunk és vallunk, de
azok megvalósításától gyakran elmaradunk.
Is lenne, ha múltunkból tanulnánk, a jelen teletölési
térzetek és a jövő feladatait felismerjünk.
Is lenne, ha aki csak él és mozog a Hukorban, akinek
szíve együtt dobog velünk. vagy aki éppen nehezebbünk,
részt tudna venni ezen a vissza nem térő alkalmon és az
együtt ünneplés újra szervezésétől elmaradunk.
Hívunk és várunk a Bokor ötvenedik jubileumára!

Szerző: K...

Június 3., Pünkösti szombat

EMLEKEZÉS

9.00 Bevezető – Schanda Beáta,
a háziasszony köszöntője

MŰLT

9.15 Emlékezés a kezdetekre
(Kezdetiől a szélszűrésig 1945-1954)

Háldó: Morza József
Köszöntés: Vadász Éva,
Kovács Teréz,
Hampele Károly
Élnők: Király Ignác

10.30 SZÜNET

JELLEN

11.00 Az újrakezdet 40 éve
(1955-1995)

Szónok: Bajnokné, Judit
Csörte Gábor
Demeczky Jenő
Trásné, Éva
Vinczéné, Gabi
Kortársak: Haló Györgyi
Brékly János
Iványi Gábor
Viktor András
Élnők: Borsos György

13.00 Szeretettkoma

(Általános)
Pohárköszöntő: Bulányi György

JÖVŐ

14.00 „Bokorizás” e. történelmi dráma
3 felvonásban
Írta és rendezte: Kovács László

16.00 SZÜNET

16.30 Csoport-paródiák és egyebek
Hírségi műsor
Vezető: Vándor Róbert

17.30 SZÜNET

10-21 Ifjúsági est (1-101 éveseknek)
Szervező: Hóta Ilona
Zenei vezető: Csörte Gábor

GYERMEK JUBILEUM
(5-15 évesek – Párhuzamos program)

9-13 Csoportos foglalkozás
Vezető: Magyaré, Laura

BOKOR: Bulányi György M.T.F. 1945-ben indított kisköz-
ségi mozgalmat, mely az Evangélikusok Jeleitől vált szava-
ból a szervezet kialakítását az adta, szőlőművelés és a szőlő-
művelés kezdődött el...
A név maga kőkorszaki kettős jelölés és azokat az új sors-
dókat jelölte, melyek a szervezet felújítását jelentették ki az
új élet megkezdésére. A sok bokor létező a mi kőkorszaki 1980
létező megak a Bokor életre.

Június 4., Pünkösti vasárnap

HÁLAADÁS

9.00 Te Deum

Hálaadó: Bulányi György
12 tanítvány és a résztvevők
Zárómű: Schermann Rudolf (Ausztria)

10.30 SZÜNET

11.00 Gyermek- és ifjúsági pályamű
díjkiosztás

Záró: Albrecht Júlia
Mészáros Andrák
Simon András

11.30 Szabadtéri zárszerezzvény

Stafélabot-szerű
Lufis hála az égbe
Körtánc a Bokor körül
Vezető: Árs András

12.00 Sajtókonferencia

Beszámoló a BOKOR Bázisközösség 50. jubileumáról

„Az ötvenedik esztendő legyen
örömmünnep számotokra...!
(3 Móz 25,8)

1995 pünkösdjén, június 3-án és 4-én ünnepelte 50. születésnapját a BOKOR Bázisközösség. A jubileumi levélben önvizsgáló és hálaadó ünnepre hívták a BOKOR tagjait és szimpatizánsait, de elleneit is. Mi történt a kétnapos ünnepen?

Június 3-án, szombaton reggel Schanda Beáta háziasszonyi köszöntője után *a múltra emlékeztünk*. 1945-ben egy horvát jezsuita érkezett Róma megbízásából Debrecenbe, hogy kis csoportokat szervezzon. A fiatal Bulányi György piarista tanárra bízta, hogy elmenetele után folytassa a munkát, mert Róma úgy gondolta, hogy a szovjet uralom alatt az egyház csak ilyen kis csoportokban maradhat fenn Magyarországon. Bulányi püspöki „segédlettel” látott munkához, csoportokat szervezve az egész országban.

Az első időkről emlékezett maga Bulányi György, de Vadas Éva szalézi nővér is, aki szintén megjárta Rákosi börtöneit. Az első tanítványok közül pedig Kovács Teréz nyelvészt, Merza József matematikust és Hampel Károly mérnököt hallottuk. A beszélgetést Király Ignác asztalos, 15 gyermek apja vezette.

Az *újrakezdés 40 évéről* sorstársak és kortársak szólaltak meg kerekasztal-beszélgetésben. Bulányi az 56-os forradalom alatt ugyan kiszabadul, de aztán újra bebörtönzik, és csak 1960-ban szabadul végleg. A szétveretés évei után hogyan indul újra a kisközösségi mozgalom? Erről beszél Trásyné Éva gyógytornász, Demeczky Jenő villamosmérnök, Cserta Gábor elektromérnök, Vinczéné Gabi rendszerszervező és 10 gyermek anyja, valamint Bajnokné Judit könyvtáros és 7 gyermek anyja. A kerekasztal-beszélgetés vezetője Bisztrai György műszerész volt, aki a Kádár-korszak üldöztetéseiről és a katonai szolgálat megtagadása miatt börtönbe került 25 testvérünkről szóló beszámolók mellett – Áts András műszerész közreműködésével – a Harmadik Világ Alapítvány éhezőket segítő munkájáról is számot adott.

Megszólaltak a beszélgetésben azok a *kortársaink* is, akikkel eszmei vagy gyakorlati közösségbe kerültünk az évek folyamán, így a Németh Géza-féle ökumenikus közösséggel, amelynek képviselőjében Németh Géza halála után most Baló Gyöngyi szólalt fel; Iványi Gábor metodista lelkésszel, aki a szegények támogatásáról ismert; Viktor András tanárral, aki időközben a BOKOR-Ökocsoportnak is tagja lett; Bródy Jánossal, aki jelenleg a Hadkötelezettséget Ellenzők Ligájának is tagja.

A dalokkal színesített kerekasztal-beszélgetés után *pohárköszöntő és állófogadás* következett. A pohárköszöntőben Bulányi György a BOKOR jellemzőit a „civil” és „nonprofit” jelzőkkel próbálta körülírni. Az 50 éves BOKORRA, de a BOKROT nem szeretőkre is emelte poharát a kb. 800 résztvevővel együtt. A felszolgált étel a Finta család munkáját dicsérte.

Az agapé Kovács László *„Bokorirtás” c. kritikus és önkritikus drámája* követte, közel 40 szereplő részvételével. A darab történeti dokumentumokra és a fantáziára építve a BOKOR történetének azt a jövőbeli pillanatát ragadta meg, amikor az Alapító meghal. A pannonhalmi milleneumra érkező új pápa, aki néger és a II. Péter nevet

vette fel, már-már elismeri a BOKROT, de az utolsó pillanatban győz a hatalmi gépezet, és továbbra is magára marad a belső gondokkal is küzdő BOKOR. A koporsóból kisgyermek által kiemelt zöld bokor és Händel Hallelujája oldja a feszült drámát.

A hierarchia és a BOKOR elé tükröt tartó darab után vidám *ifjúsági műsor* következett, amelynek vezetői Vadovics Róbert pszichológus és Pakodi Gábor ügyvéd voltak. Ők Bulányi Keressétek az Isten Országát c. főműve betáplálásáról és a 100. évforduló BOKOR-elvárásairól mutattak be neveltető és elgondolkodtató játékot a jelenlévők bevonásával. Ezt ifjúsági est követte Cserta Gábor zenei vezetésével, Bóta Barna szervezésében.

A felnőtt programmal párhuzamosan zajlott a *gyermekek jubilálása*. Kb. száz, 5-15 éves gyerek csoportos foglalkozáson vett részt Magyarné Laura és csapata vezetésével. A foglalkozás fő attrakciója egy hatalmas plakát előkészítése volt krepp-papír galacsinok felragasztásával. A plakát egy nagy, virágos, lepkés, madaras bokrot ábrázolt, közepén az 50-es számmal.

Pünkösöd vasárnap, június 4-én reggel *rendkívüli hálaadó mise* kezdődött, amely a BOKOR kiemelt négy „szentségét” állította előtérbe: a lábmosás, a kenyértörés, az erőszak-elutasítás és a kisközösség eszményét és gyakorlatát. Az egyes evangéliumi részekhez Bulányi György írt homiliát. A mise végén Schermann Rudolf plébános (Ausztria) mondta a záróimát, amelyben megköszönte a BOKROT Istennek, mert az elnyomatás évei alatt a BOKOR a Nyugat számára is példa volt.

A mise végén a *gyermek- és ifjúsági pályázatok nyertesei* vették át pályadíjukat a zsüri: Albrecht Júlia keramikus, Mészáros András tanár és Simon András grafikus döntése alapján. Ifjúsági kategóriában Deliné Szita Annamária kap az „Érted vagyok” újságból örökös tiszteletpéldányt. Az 1-10. évesek I. díját, egy-egy hetes óbudavári nyaralást Földváry Katalin és Botlik Dávid nyerte; a II. díjat, egy mesekönyv-csomagot Kovács Mónika, a III. díjat, egy-egy Bisztrai-féle bábjátékot Pálinkás Barnabás és Földváry Dániel. A 10-15. évesek közül az I. díjat, egy hetes táborozást Botlik Emese, a II. díjat, egy könyvcsomagot Kovács Flóra, a III. díjat, egy Demeczky-féle társasjátékot Pálinkás Tamás nyerte. Dicsérő oklevelet és könyvjutalmat nyertek: Földváry Gergely, Kovács Csilla, Mlecsenkov Dániel, Pálinkás Anna, Rauscher Éva.

A díjkiosztás után *szabadtéri rendezvény* következett, amelynek irányítója Áts András irodagép-műszerész volt. A pásztorbotnak beillő stafétabotot Bulányi György és kezdőcsapata adta át az őket követő időzónában állóknak, azok pedig a következőknek, egészen az 1995. évnél álló, feldíszített bokorig haladva. Ezt követte 50 luftballon felengedése az „égbe”, hálaadásul és egyben meghívásul azoknak, akik a lufikra kötött meghívókat megtalálják. A színpompás jubileum a többszáz résztvevő körtáncával és a „Megkötöm magamat” BOKOR-himnusszal ért véget. Szervezői voltak Bulkainé Margit és Kovács László.

Az eseményről a *Magyar Televízió* számára Róbert László szerkesztő-rendező készített fél órás műsort, megszólaltatva más szervezetek és közösségek képviselőit is, így Boór Jánost, a Mérleg főszerkesztőjét, Pomogáts Béla irodalomtörténészt, a Piarista Diákszövetség elnökét, Szöllösy Ágneszt, a Pax Romana alelnökét, Keresztes Sándort, a Pax Romana elnökét és Kamarás István szociológust, a Zsinati Klub elnökét. A filmben Kaszap István és Márti beszámolt a Balaton mellett, Szentantalfán nemrég megvásárolt 25 hektárnyi földről, a leendő BOKOR-ligetről, amely az idén már ifjúsági táborozóhely lesz, később pedig az álmok szerint bokorfa, szellemi és munkaközpont. Vagyis a következő 50 esztendő új vállalkozása.

Itt vagyok végre, jó Uram.
Nehéz és hosszú volt utam.
Szólnék hozzád, nem tudok:
Szememből látod, mit akarok.

'Eljöttem Hozzád, itt vagyok.
Szomjas és éhes vándorod.
Asztelodról adj ennem,
S boldog lesz az életem!

'Eljöttem Hozzád, itt vagyok.
'Eljöttem Hozzád, itt vagyok.

A Bokor ötvenéves jubileumán, 1995 pünkösdjén elhangzott visszaemlékezések

Schanda Beáta: *Köszöntöm, akik már itt vagyunk, de biztosan még jönnek mások is. Isten hozott benneteket!
Emlékezés a kezdetekre 1945-től napjainkig. Előadónk Merza József, a korreferensek: Vadás
Éva, Kovács Teréz, Hampel Károly; a csoport elnöke Király Ignác.*

*Gyertyaláng, tiszta fény,
Csonkig égő áldozás,
áldozatban pusztulás
Isten oltárainál.*

*Gyertyaláng, tiszta fény,
embert hívó lángolás,
végső percig lobogás
áldozatunk asztalán!*

*Gyertyaláng, tiszta fény,
önpusztító lobogás,
nem is akar lenni más,
nem is kíván semmi más,
nem is lehet soha más!
Gyertyaláng!*

*Szelíden, könnyesen,
minden új dal győzelem
ezer gyöttrődésen,
minden gyöngeségemen.*

*Gyertyaláng, életem,
könnyű szélről megreney,
de amit lehet megteszek,
áldozattá így leszek!*

*Gyertyaláng, tiszta fény,
önpusztító lobogás,
nem is akar lenni más,
nem is kíván semmi más,
nem is lehet soha más!
Gyertyaláng!*

Visszaemlékezés az 1948–1952 közötti évekről

Király Ignác:

Hölgyeim és Uraim, kedves Testvér-Barátaim az én egyszerű tisztem az, hogy szolgáljam ennek a rövid kis időnek a leghatékonyabb kihasználását. Ennek érdekében nagyon rövid leszek minden bevezetőnél. .... Király Ignác vagyok, Nácinak szoktak titulálni, 15 gyermekünk van.

Az előadó: Merza József matematikus, aki a Bokor bölcsőjének ringásakor, — ha jól tudom — 13 éves fiatalember volt. Mivel ő a kezdettől jelen van, ezért kértük meg őt, visszaemlékező előadásra.

Merza József

A Bokor városa

Dutka Ákos emlékének ajánlom

*Köszönöm a felkérést. Hogy a szövegem érthető legyen, valamit előre el kell mondanom. 1955-ben, tehát pontosan 40 évvel ezelőtt jelent meg Dutka Ákos könyve, **A Holnap városa**. A Holnap városa olyasfajta avantgárd kiadásokhoz tartozik, amelyeneket 1908-ban alapítottak Nagyváradon. Nagyon megszerettem ezt a könyvet, ezért lett előadásom címe: **A Bokor városa**, a mottó pedig az, hogy „Dutka Ákos emlékének ajánlom”.*

Tulajdonképpen nem előadást fogtok hallani, hanem egy diák naplóját.

Önod és Muhi után a távolba vesznek a hegyek. Az autóbusz átgurul a polgári Tisza-hídon, majd nekivág a rétet átszelő hosszú makadámútnak. Böszörménytől már betonlapokon kapkodja fűgén a kerekeit, hogy áttörve a külső Hatvan utca vásári forgatagán, néhány forduló után megálljon a Rózsa utcai végállomáson. Évszázadok sok-sok diákjának nyomában én is megérkeztem Debrecenbe, Hatvani professzor, a Csittvári krónika és Nyilas Misi világába. Nagyjából ez volt minden, amit ismertem e helyről a tárgyilagos történelmi tényeken túl. Lustán nyújtózott el a város a nyárvég alföldi forróságában, amikor a Péterfia utcán jövendő albérleti szobám felé igyekeztem. Az Egymalom utca kivezetett a forgalom zajából, s pár lépés után már a Maróthy György utca első házának súlyos kapuján kopogtathattam. Szobám ablaka az L-alakú ház udvari részére nyílt. A kis kertet magas, polgári deszkakerítés határolta el a téglajárdás, fasorral szegélyezett utcától. Kicsomagoltam egyetlen bőröndöm tartalmát: ruhákat, néhány matemati-

kakönyvet, Szunyogh latin-magyar misekönyvét, Prohászka elmékedéseit, egy vékony zsolozsmásfüzetet, gépelt lapokat a miskolci közösségi anyagból és egy emlékképet, amit Orosz Árpádtól kaptam. Tűnődve ültem a hűvös, homályos szobában új világom jövőjére gondolva. Elhagytam otthonomat, kisközösségünket, a kórust, eddigi barátaimat, s beléptem egy teljesen új világba. Lesz-e újra otthonom, közösségem, lesznek-e ismét barátaim?

Az egyetem ütemes munkarendje — az akkor kötelező heti 36 órával — nem hagyott sokáig töprengeni. Megismertem tanárait, az épületeket és termeiket, az egyetemi városrészt, a környező parkokat, erdőket. Figyeltem a társaimat, ismerősöket, földieket kerestem. A folyosón a „Fényes szelek” harsány hangú fiataljai, pártelvárások szerint beszélő oktatók, társadalmi szervezetek aktivistái között fiatalabb és idősebb hallgatók megismerésre, megfejtésre váró sokasága nyüzsgött. Az első napokban, hetekben bizony nem találtam

sem Hatvani professzort, sem a Csittvári krónika forradalmár diákjait, sem a szelíd Nyilas Misi. Debrecen független, ellenzéki világa — úgy tűnt — a múltba veszett, minden a központi pártakaratnak engedelmességet mutató, amelyben marxista szellem látott meghatározni mind a munka óráit, mind a nagyrészt kollégiumokban élő, hiszen egész Észak- és Kelet-Magyarországról jött diákság tanuló, pihenő, szórakozásra szánt óráit. Bizony szükség volt a Debrecenben eltöltött tíz évre ahhoz, hogy meglássam azokat a rejtett kapcsolatokat, sorsokat és szándékokat, amelyek a hivatalos felszín alatt éltek és hatottak.

Miskolci kisközösségi múltam Ariadne-fonalát követtem, amikor Szentgyörgyi Andrást kértem meg albérleti szoba szerzésére, s amikor Bulányi Györgynél tettem még a nyáron, a Varga utcai Piarista Rendházban egyfajta hivatalos, bemutatkozó látogatást, Orosz Árpád üdvözlését is tolmácsolandó. Az irodalmi elhivatottságú, tehát abban az időben teljes joggal matematikusnak be-

iskolázott Petőfi Sanyi barátom ismerte szándékaimat, ezért hamarosan elmondta, hogy valószínűleg Bulányi szentbeszédét hallotta a Szent Anna-templomban arról, hogy ne dobjuk gyöngyeinket a sertések elé. Valóban eljött az ideje, hogy megkeressük a debreceni illegális közösségeket. Bulányi Györgyöt akkor már kiűldözte az egyetemről a „forradalmi ifjuság”, de még pár hónapig a rendházban lakott. Sajnálom, hogy nem emlékszem arra, mikor és hogyan találkoztunk újra, de az biztos, hogy októberben már elkezdtek összegyűjteni azokat az elsővevőket, akiket megbízhatóknak tartottunk arra, hogy csoportot alkossanak az egyre nehezebbé váló vallási helyzetben. Borsod és Heves megyétől Békésig jöttek, matematikusokból, fizikusokból, vegyészekből, biológusokból állt össze az az első közösség, amelyet akár Fiatalok1-nek is nevezhettünk volna az akkor már élő debreceni csoportok körében. Helyzetünk elég hamar bemérhető volt abból, hogy a szobámban létrejött második találkozó után háziasszonyom tudomásomra hozta, hogy nem kívánja többé látni Bulányit a házában. Ez meglepett, hiszen Bulányi rendtársa kereste nekem ezt a szobát, tehát a templomba járásnál többet néztem ki Ilonka néniből. Megértettem azonban őt, mert fia magyar tornászbajnok volt, s mint abban a korban a sportolók egy része, a rendőrségtől kapta a fizetését.

Lettek hát barátaim, s hála a heti 36 órának, sülvé-főve együtt éltünk a tantermekben, a folyosókon, az ebédlőben, a tornateremben, az egyetem parkjában. Megismertük egymást, elv- és sorstársakká lettünk. Független, városlakó, azaz nem kollégiumi helyzetem szabad mozgást jelentett számomra, alkalmassá tett arra, hogy korlátlanul bekapcsolódhassam a debreceni közösségi életbe, és összekötő kapocs legyen a városban működő csoportok és a nagyerdei kollégiumokban „kinn” élő barátaim között.

Elkezdtem Debrecen felfedezését. A kinn élők számára Debrecen a benn lévő város volt, ahová legfeljebb moziba, színházba esetleg bevásárolni jártak az egyes villamos vonalán. Az én Debrecenem azonban napról napra bontakozott ki. Még októberi fényével ragyogott az őszi nap, amikor Bulányi Györggyel kísértél a Széchenyi-kertbe és megismerhettem Bódorék — Elvira és Marci — szüleinek otthonát. Az enyhén kanyarodó Nap utcában egy kedves, őszülő asszony fogadott: Murányiné, Aranka. Még nem tudtam, hogy ő gépeli broszúráinkat. Miért is kellett volna tudni? Ha a Maróthy utcában „hátrafelé” indultam el, akkor girbe-gurba utcák során át el tudtam jutni Gaizlerékhez, a Veres utcába. Ha onnan tovább folytattam volna az utat a Kigyó utcán át, akkor a Dobozi-bérházhoz, Bulányi későbbi lakásához jutottam volna el, ahol egy emelettel feljebb Bacsáék éltek. A Kossuth utcai templom felé tartva Simai Attila és Barna Baba otthona előtt mehettem volna el. A Békéről elnevezett Szent Anna utcán volt Rédl doktor úr háza, fia Kari, a középiskolások büszkesége. A Timár utcában, Király Mária édesanyjánál, néhány évfolyamtársamnak találtunk helyet. A sineken messze túlnyúlt a Budai Ézsaiás utca, amelynek romantikus, de azért kutyáktól féltelmentessé tett világába kísértem haza Kovács Terit a hosszabbra nyúlt találkozó után. Ott laktak Balogh Béláék is: az ideális tanárt megtestesítő Béla és a melegsívű, nem kevésbé elhivatott Eci. A Dimitrovról elnevezett Miklós utcában laktak Mocsáryék és későbbi, kontemplatív padtársam Csongor Juszti. Ismertem Deményék házáat a Péterfia utca elején, a Szent István-bérházat, ahol Berényiék laktak. Nem tudtam ugyan hol van Tornai Lajcsi, Dohánics Sanyi és Wolcsánszky Pötyi, vagy a korábban Pestre került Eltető Odön otthona, de valahol, egészen biztosan, azoknak is létezni kellett ebben a feltáruló, titkait lassan kibontó városban.

Újból otthon voltam, új otthonra találtam.

Sajnálom, hogy kiselejteztam egykori marxista előadási füzetemet. Az első reggeli óra jegyzete néhol egy elcsitult földrengés szeizmográfjához hasonlított: a szavak először olvashatatlaná váltak, majd kusza, elnyúlt vonallá simultak. Elaludtam, mert a heti 4–5 alkalommal az estébe nyúló találkozók kifárasztottak. Napirendem volt, korán keltem. Fél hétkor a Szent Anna-templom sekrestyéjében voltam, hogy néhány szintén korán kelő társam figyelmétől kísérvé, a jobb közepső oltárnál Bulányi atyával elmondjuk a szentmisét. Hét után már villamoson ültem, hogy az egyetemi menzán megreggelizve nyolckor órán lehessenek. Munka után találkozók, dogmatika-, morális-, szentírásismereti, irodalmi tanfolyamok, broszurakészítés, megbeszélések, séták, ismerkedések.

Deus est omnino simplex — Deus est creator omnium — Sunt angeli. De fide, certum — hangzottak a tételek és dogmatikai minősítések az első emeleti oratórium hosszú asztalánál a kora reggeli fényességben. Szemben velem Teri jegyzetelt. Ő az ész — mondták — Juszti — bár nem kevésbé eszes, hiszen tehetséges családból származott — a szív. Fél szemmel tehát rájuk pislogtam, miközben sebesen körmöltem a tételek klasszikus bizonyítását az ószövetségi helyektől kezdve a szentatyákon át a zsinati döntésekig. Egy órára belemerültünk Isten tiszta, fényességes, teljesen logikus világába, hogy majd egy másik estén, Mocsáry Sáriék lakásán, az Istennel perlekedő Jób történetét elemezve arról beszélgessünk, vajon hűséges-e az Isten a dikaios emberhez. Kinek van igaza: az elkeseredett Jóbna, vagy az előtte hőzöngő barátainak?

Eljött a késő ősz, esővel, borongós délutánokkal, korai alkonyokkal. A sűrű tevékenység napjait élve ismeretlen volt számomra a lehangoltság, ezért kü-

lönösnek találtam egy lelki nap János apostoltól kölcsönzött szavait: „Primum amorem reliquisti.” Mi baj van itt, miért a szemrehányás — kérdeztem magamban, hiszen csupa áldozatos életűnek ismert embert láttam magam körül. Nyilván, nem láttam a már elmenteket, a kifáradtakat, az éppen menni készülöket. Túl voltunk a Rajk-peren, Kádárt is letartóztatták, a rendőrállam legkeményebb korszakában jártunk. Mindnyá-

ju n k n a k volt okunk a félelemre, s e félelem kikezdte a szeretetünket, hűségünket. Hat év az élet sok vonatkozásában már válsághoz vezető korszaknak számít. Nem mondanunk a párt hívásának, n e m e t mondani a beszélgetést ajánló nyomozónak, vagy hallgatni tudott házkutatásokról — mind olyan élmény volt, amely felőrölte sokak ellenálló erejét. A részleteket nem ismertük, de a szorítás fokozódását éreztük. Bulányinak a rendházból átmenetileg a Szent Anna-templom hátsó folyosójáról nyíló boltíves szobába kellett költöznie. Innen fog tovább menni pár hónap múlva a Dobózi utcai albérletbe. De addig még eljön az advent és utána összegyűlhetünk egy évzáró karácsonyra. A boltíves szobában csend és meghatottság lebegett, amikor átértük az ember megmentésének útját. „Incipit historia deificationis nostrae” — az első ember bűnét idézve sötétbe borult a terem. Felhangzott az ének arról a kismadárról, amely valamikor fenn repült a

magasban, de most nem képes ott szárnyalni. Ezután sorban következtek a jövődölések, és egymás után kigyúltak a remény gyertyái, míg el nem jött a világ Világossága. Elfeleltük a külső sötétség gondjait, a fenyegetéseket és félelmeket, s felszabadultan örültünk a Születésnek és egymás szeretetének. Katit este 9-kor kísértem ki a Nagyállomásra, hogy hazautazék. Füst, köd és gőz hömpölygött a pályaudvaron az esti vo-

natok indulásakor. Abban az időben este tízig eredtek útnak az éjszakai személyvonatok, hogy havasan-zúzmarásan érjenek célba az ébredező városokban. A vonat eltűnt a ködben, s én visszamentem a boltíves szobába, hogy a még ott lévőikkel tovább örvendezek azon, hogy a világra született Isten a népi demokráciában is ott él az őt szeretők között.

Január végén ugyanilyen esti homályba burkolózott az állomás, amikor a Bulányi Györgytől kaptam száz forinttal a zsebemben elindultam Budapestre, hogy részt vegyek egy közösségi lelki gyakorlaton. A Huba utcai volt kármelita templom félhomályából, a d-moll toccata hangzónéből kellett kitépnem magam, amikor rájöttem arra, hogy a piarista

rendház nem a Váci úton, hanem a Váci utcában van. Juhász Miklós vidám mosollyal nyugtázta eltévelyedésemet, s másnap már az örmény katolikusok Semmelweiss utcai helyiségeiben találkozhattunk mi, sokfelől jött fiatalok. Naszályi Emil elmélkedett, Endrey Mihály mondta a szentmisét a kápolnában, s Rónay György is előadott. Naszályiban lelki embert láttam, nagyon figyeltem rá, gondosan jegyzeteltem a szavait, azt is megfigyeltem, talán furcsa, de így volt, hogy a neszik. A gyakorlati részben Terivel és Jusztival beszámoltunk a debreceni közösségekről, munkánkról. Szóval, igazi kis konferencia volt, és segített továbblátni addigi horizontomnál. Ebben a

látókörben mozgott egy energikus, talpraesett nővér. Ma is látom sötétkék ruhájában, fehér gallérrájával. Szalézia nővérnek hívták. Azt mondták, sokat tesz az ilyen találkozók megszervezésében. Több, mint negyven éve volt.

Debrecenben abban az időben kemény telek jártak. Amíg a széllel szemben végigmentem egy hosszabb utcán, a hideg tűként szurkálta az arcomat. A kavargó böjti szelek idején Gaizlerék konyhájában is elég hideg volt, amikor néhányan összegyűltünk életem első nagypénz-teremben, hanem egy átlagos konyhában imádkoztunk, hogy ne adjuk külső jelét az összejövételnek. Az oltáriszentséget a kredencen helyeztük el, mi hokkedliként ültünk vagy a hideg

kövön térdepeltünk. Az álmoságtól időnként fel akartam borulni, de erőm szerint buzgón imádkoztam és énekeltem a többiekkel. A fiatalok közül csak Petőfi Sanyira emlékszem, de hát nem is férhettünk be túl sokan egy közepes méretű konyhába. Helyzetünk evangéliumi időkbeli volt. Könnyű volt imádkozni, mert nagyon rászorultunk akár a bátorításra, akár a remény megtartására.

„Körözs vizénél hét nyárfa, alattuk ül Bondár Márta. Nem kisasszony, nem menyasszony, nem lány már, még nem is asszony.” Tavasz van. Teriék kertjének lugasában Babits-szeminarium folyik. Nyílnak a korai virágok, s az új évszak első napsütésében egyfajta strukturális nyelvészettel foglalkozunk. Már végigvettük Babits verseit, s most azon fáradozunk, hogy összehasonlítsuk Babits, Sinka és Schütz Antal mondatszerkesztését. Megradjoljuk jellegzetes soraik nyelvtani struktúráját, hogy ellessünk valamit a rájuk jellemző kifejezésmódból. Mivel a Psychoanalysis christiana gyönyörű gondolatai mögött egy különleges gráf rajzolata rejtőzködik, s mennyire más ez az intellektuális szerkezet, mint Sinka tömondatainak keményen kopogó sora. Kinn és körül tartóztatások. Bulányi nem tudja, hogy nála is volt titkos ház-

kutatás, mert házigazdájának hallgatnia kell. Dolgozik a végkimerülésig, mintha mindent át akarna adni, amije van. Túl vagyunk Rudas Materialista világnézetének alapos feldolgozásán, Bergyajevet olvasunk. Reggeli miséinket a bal oldali földszinti oratóriumba tesszük át. Bulányi törött lábbal is bejár minden nap. Emellett folyosón, utcán sétálva folyik a lelkivezetés, az akkor sokak által használt Franklin-táblák mutatóinak értékelése. Új otthonunk is lesz, amikor Petőfi Sanyi albérletet kap és kiköltözködik a kollégiumból. Ebből a Magoss György téri szobából hallok Dobos Kálmán zongorajátékát, aki egy más világot mutatott meg Debrecenben. Sanyiéknál könnyebben találkozhattak az évfolyamtársak. Okot adott a kollégiumból való kijövetelre. Voltak fiúk és lányok, akik színleg vagy valóságosan együttjártak azért, hogy így feltűnés nélkül templomba is eljussanak. Utólag el lehet gondolkodni azon, hogy ki nem vette észre ezeket a kedves álcázásokat azok közül, akik hivatásos besúgók vagy elhárítók voltak.

Bárhogy is volt, a természet örök törvénye szerint tavaszra nyár jön. A vizsgák letétele után újból visszamentem Debrecenbe, hogy részt vegyek egy országos lelkigyakorlaton. Velem jött Miskolcra Soós Feri barát-

tom, aki még gimnazista volt, de kitűnt a kiscsoportos munkában, és itt akart bekapcsolódni a nagyobb áramlatokba. A találkozó utolsó napját Kalotay Kálmán szüleinek a nagycseri tanyavilágban fekvő házában, pontosabban a ház mögötti kis akácosban tartottuk. Nincs pontos adat arról, hogy hányan lehettünk, feljegyzéseim sem maradtak a témáról. Új barátként Török Jenőt ismertem meg először és — 1968-as párizsi találkozásunkig — utóljára. Bár — ismétlem — adataim nincsenek, de jó érzéssel emlékszem vissza a megbeszélésekre. Egészen biztos, hogy nagy terveket szőttünk, s ehhez nem hiányzott belőlünk a fiatalság lelkesedése.

Valamikor estefelé hagytuk el a tanyát kisebb csoportokban. Soós Ferivel ballagtam a város felé a poros dűlőutakon. A Nap hatalmas, vörös fénykorongként csúszott a lilás-szürkés alföldi látóhatár alá. Csendesen lépegettünk, mozgalmunk esélyeit, nyári terveinket fontolgattuk. Reménnyel és tenniakarással gondoltunk az új tanévre.

Egy jó hónap múlva, augusztus 28-án este, Keresztelő Szent János fejvétele ünnepének vigiliáján letartóztatták legkiválóbb barátainkat.

A Bokor történetének első felvonása véget ért.

Megköszönve, hogy Jóska megnyitotta nekünk a szívét, az első hozzászólót mutatnám be egy-két mondattal, Vadas Éva néni: Szociális Missziósnővér, azt hiszem — legalább is számomra — minden időnk legcsendesebb és legaktívabb szolgálója, aki hosszú évtizedeken át bennünket is ellátott gépelési szolgálatával.

Vadas Éva

Az imént hallott színes történeteket — a magam módján —, ha nem is olyan színesen, de szintén megélt eseményekkel egészítem ki.

Kicsit visszamegyek az időben 1948-ra, amikor már az egyházi intézmények léte recsegett-ropogott. Krisztina köruti Anyaházunkban (Szociális Missziótársulat) meg-megjelent Török Jenő piarista tanárt, és előadá-

sokat tartott: hogyan lehet megvalósítani Isten Országát az akkori körülmények között. Bár ezek az előadások akkor nem sokat jelentettek nekem, azonban visszatekintve, Török Jenő mégis a Bokor előfutára volt számomra. A jó ügyet képviselve, rámenős magatartását nem lehetett elutasítani, így többször is eljött hozzánk, s úgy emlékszem ő mondta el Mócsy Gab-

riella akkori főnöknőnknek (Páter Mócsy Imre testvére), hogy 1949-ben országos lelkigyakorlatot terveznek középiskolás lányok számára. A szervezők: vele együtt dolgozó barátai, Bulányi György és Juhász Miklós piaristák.

E lelkigyakorlat színhelye eredetileg a Villányi úti Margit intézet lett volna, de az általános politikai helyzet gyors romlása

következtében az ottani nővérek szinte az utolsó percben lemondták. — Ekkor megint Török Jenő aktivizálta magát, eljött főnöknőkhöz, aki rábeszélésének nem tudott ellenállni. Így az egyhetes lelkigyakorlatot nálunk tartották meg, kivéve a megnyitót, mivel már nem volt idő erről a lányokat értesíteni.

Főnöknőnk engem bízott meg, hogy legyek a lelkigyakorlat háziasszonya, gazdája, s a megnyitóra is elküldött. Őszintén szólva, nem örültem neki, mert mint missziós nővérek is mindig nagyon sok tennivalóm volt, de hát a „szent engedelmesség” nevében elmentem — és nem hiába.

A bevezető elmélkedést Bulányi György tartotta: Mk 10,51 alapján, „Add Uram, hogy lássak” címmel, amelyet egyre nagyobb érdeklődéssel hallgattam. Abban az időben — teljesen újszerű gondolatokat adott az elenségszeretetről, a szolgálatról és a szegénységről, amelyek ma már a régi Bokor-tagoknak a könyökükön jönnek ki, — legalábbis elméletben, — bár a gyakorlatban korántsem valósítottuk meg még tökéletesen egyiket sem.

Ezt az egyhetes lelkigyakorlatot nemcsak a három piarista, hanem több civil előadó is tartotta, akikre névszerint alig emlékszem. A résztvevő diáklányok közül azonban felejtethetlen az 1993-ban elhunyt Benyhéni Andi testvérünk, Bokrunk későbbi életének szelidségében is meghatározó vezéregyénisége.

A számomra akkor már nagyon érdekessé váló előadásokat, nem tudtam zavartalanul hallgatni, mert egyik szünetben Bulányi gondterhelten mondta el, hogy az ezután tervezendő koedukált egyetemista lelkigyakorlatnak még nincs helye. — Ezt már a mi — egyébként merész — főnöknőnk se vállalta.

Elkezdtem gondolkodni, hogyan segíthetnék. Mint missziós nővérek sok kapcsolatom volt, és így mindjárt elindultam he-

lyet szerezni. Ha jól emlékszem a Damjanich utcai akkori „kis Regnum” helyiségeit adták át 49-ben, az első pesti ilyen irányú egyetemista lelkigyakorlat számára.

Ez a hely-szerzés aztán kicsit specialitásommá is vált, úgy hogy 1949–51-ben alig volt olyan budapesti katolikus templom vagy plébánia, amelyet ki ne „udvaroltam” volna az egymást követő egyetemista lelkigyakorlatok számára. Ezeket piarista testvéreink mellett, számos más pap, valamint világi férfi és nő tartotta. Az előadók közül többek között emlékezetes marad számomra a már örök hazába költözött Lakos Endre vidám kedélyű, népies stílusú pap-testvérünk, akit a lelkigyakorlat szervezője — némi meghökkenésünkre, mivel egyéniségéhez nem látszott illőnek — Nagy Szent Terézről szóló előadásra kért fel. El is vállalta, mondván, hogy majd „nekiveselkedik” a témának, amit aztán jól meg is oldott.

Ennek az időszaknak tengerenyi élményéből az idő rövidege miatt, mindössze néhányat említek, — kissé szemléltetve az akkori légkört, hiszen itt jelenlévő vendégeink és testvéreink jó része abban az időben még a világon sem volt.

Egyszer a Felső-Krisztina akkori nagy sekrestyéjében, — azóta már átalakították — férfiak számára volt lelkigyakorlat este 8 órai kezdettel. Előtte ott voltam, hogy elrendezzem a helyiséget és fogadjam a vendégeket — többek között másod-unokatestvéreimet, Péch Lillánk — egyik égi pártfogónk — édesapját is; majd átadtam a kulcsot a lelkigyakorlat vezetőjének, mert ezek a lelkigyakorlatok zárt ajtók mögött, titokban folytak. Mikor eljöttem, gyanús zajt hallottam a templom mögötti bokrok felől. Elindultam tehát, hogy körülnézzek a — magányos helyen, koromsötétben! — és szükség esetén figyelmeztessem a lelkigyakorlatozókat az esetleges ávós veszélyre... (Azok a

testvéreim, akik ma ismernek engem, el sem tudják ezt képzelni rólam...)

Egy másik élményem, az Aréna úti fehér apácák melletti plébániatemplomban volt. Hatalmas templomkulccsal a kezemben, a hátamat nekitámasztva a bezárt templomkapunak — szintén testvéreimet akartam „megvédeni” a kapun erősen dörömbölő ávósok ellen...

Megemlítek még ebből az időből egy zavartalan, vidám szilveszteri egyetemista összejevölt 1951-ben, amelyre egyik missziós kültagunk Széchenyi rakparti szép nagy lakását adta át (utána ezért ki is telepítették őt), s amelyre a régi piarista rendház konyhájában, többek között, Kovács Terivel kentük a vajaskenyereket...

A lelkigyakorlatok résztvevői közül számos arc és név jut eszembe — lányok és fiúk egyaránt —, hosszú lenne a felsorolásuk. Így itt most mindössze két leányt említek. Az egyik a már „hazatért”, szomorú sorsú — Debrecenből Pestre költözött — Szabó Magdi, aki sokszor volt nálam, és akivel gyakran aggódtunk együtt, élenjáró testvéreinkért az egyre veszélyesebbé váló időben... Különösen gondolok itt Bulányi György kiutasítására a Sopronban tervezett lelkigyakorlata alkalmával... Magam is voltam Magdinál a pesti Kertész utcai tágas, szép, rózsaszín albérleti szobájában, ahol emlékezetes számomra Bulányi György néhányunknak tartott elmélkedése Keresztelő Szent Jánosról. — A másik leány, Wingert Magdi, aki akkor került fel a pesti egyetemre, s akkori lelki- és csoportvezetője rábízta. E megbízásnak hűségesen igyekeztem eleget tenni. Annnyira, hogy bár Magdi későbbiekben a Bokortól elköszönt és a Karmelita rendbe lépett, — a mai napig testvéribaráti kapcsolatban, állunk egymással.

Ezekben az években eleinte, Juhász Miklós leány-csoportjában segítettem; majd mikor ez

főlösslegessé vált, önállóan kezdem foglalkozni asszonyokkal, lányokkal, családokkal. A régmúltból nevek és címek alig-alig jutnak eszembe, legtöbbször már elhunyt, vagy elköltözött. Az élők közül dr.Csernák Lajosné említtem, akit — a jubileumunknak köszönhetően fedeztem fel, s vettük fel újra egymással a kapcsolatot. — Régi feljegyzéseimből látom, hogy ebben az időszakban 8–10 kisközösségem volt, akikkel esténként lefüggönyözött szobában vagy konyhában az Örömhírről beszélgettünk, Kőbányán, Budafokon és Nagy-Budapest sok más helyén

— a napi gyári munka után, amivel Anyaházunkból kikerülve kerestem a kenyerem.

Közben gépeltem Bulányi egyik-másik írását: Add Uram, hogy lássak!, Szeretet az Isten stb.

Így köszöntött rám az 1952. augusztus 28. Este fáradtan hazatérve Kékgolyó utcai kis albérlési szobámba, arra sem volt erőm, hogy rendet tegyek magam körül, mikor 1/2 11-kor csöngették, és házigazdám ijedt szemekkel engedték be a három ávóst, akik letartóztatásomra jöttek. Nyári ruhában, mezitlábba szandálban indultam el ve-

lük a Fő utcába. Akkor költöztek át ide a hirhedt Andrassy út 60-ból. Mivel a „cég” ugyanaz maradt, így érthető, hogy mikor egyikük megkérdezte: nem viszek kabátot? azt feleltem, hogy nem. Magamban arra gondolva, hogy nekem arra már nem lesz szükségem...

A Jóisten mást gondolt — az Ő tervében, a börtönének tapasztalatai, a sok azóta végzett feladat és gazdag élmények mellett, még az is benne volt, hogy az 1995-ös jubileumunkon ezt a visszaemlékezést elmondjam. Legyen hála érte!

Következő hozzászóló testvéreink Kovács Teréz lesz, magyar-történelmi szakos tanárnő, nyelvész.

Kovács Teréz

Kiegészítem még azzal, hogy már 12 éve nyugdíjas vagyok, a szakmában már nem dolgozom, de annál többet a Bokor szakmában. Sajnos én nem vagyok olyan költői lélek, mint Merza József matematikus, csak egy szótáríró magyar tanár egyszerűségével mondom el emlékeimet.

Azt, hogy a Bokor városa, módosítanám arra, hogy a Bokor szülővárosa, s a számomra adott néhány percet arra használom, hogy a kisközösségi élet születéséről és a születését megelőző

eseményekről beszéljek. Merza tanár úr az 1951–52-es tanév elején toppan be Debrecenbe, és találja azokat a körülményeket, én az azt megelőző öt-hat évről, a kezdetekről akarom elmondani, amire visszaemlékszem.

Számomra a Bokor kezdetek dátuma 1945 márciusának utolsó harmada, mikor a háború után visszatért a családunk a nyolchónapi vidéki kényszer-tartózkodásból, menekültségéből, a Szatmár megyei Zajtáról Debrecenbe. Rögtön másnap, mikor fölmentem a

templomba, és találkoztam Á. Zsókéval, a nálam idősebb kedves barátnőmmel, ő újságolta, hogy rendkívüli ujdonságok vannak a városban. Az egyik ujdonság az volt, ami nagy csoda volt egy protestáns városban, hogy a református Dóczi és a katolikus Svetits gimnázium diákjai együtt, egy egyesített iskolába járnak, s egy nagylakásban van berendezve a gimnázium. Egyik nap katolikus énekkel, másik nap református zoltárral kezdődik a tanítás, ledőltek azok a választóvonalak, amelyek a két iskola között voltak. A másik újság pedig, hogy néhány új, többnyire fiatal piarista tanár került a piaristák gimnáziumába: Szentgyörgyi András, Török Jenő, Mándoki Ernő, Nádor Ferenc, Vízvári Lajos és nem utolsósorban Bulányi György, akinek aznap, vagy másnap reggel, ott a templom lépcsőjénél be is mutatott. Így kezdődött ez az új fordulat az életben.

Az új piarista tanár urak nemcsak tanítani akartak a gimnáziumban, hanem különféle egyéb módon is foglalkoztak diákjaikkal (cserkészlet, éneklés, bábozás, kölcsönkönyvtár), sőt a lányokat is igyekeztek bevonni.

Egykori fénykép a debreceni közösségek tagjairól Gyulán

Azt hiszem egy pár nappal ezután, még a hűvös tavaszi napokon volt a találkozás azzal a bizonyos horvát jezsuitával is. Én is ott voltam a rendház kis szobájában az első vagy többedik találkozón, azt nem tudom, csak arra emlékszem, hogy kissé fáztunk, Gyurka bácsi tolmácsolt, a vendég pedig rajzolgatta krétával egy táblára azokat a sejtyszerű kis közösségeket, amelyeket nekünk létre kell hoznunk, hogy élhessen, épülhessen az egyház.

Ez persze amolyan meseféle volt akkor számunkra, nem is gondoltuk, hogy valóság lesz belőle. De az biztos, hogy másféle élet kezdődött, mint amilyen addig folyt a hagyományos egyházi iskolák és a kis rendes családi keresztény életünk keretei között.

Ők, a fiatal piaristák huszonevesek voltak, mi meg tizenévesek, úgy hogy mindenféle „bölcsességünk” és energiánk megvolt ahhoz, hogy lelkesen nekilássunk.

Szinte észre sem vettük, megindult ez a „sejtképződés”. Ahogy erre többen is visszaemlékeznek, azt látják, hogy már nemcsak a cserkészörshöz, hanem valami belsőbb körhöz is tartoztak. Az érdeklődő gimnazista lányokat lelkievezetői kapcsolattal is segítették a jámbor piaristák, és meginvitálták vasárnap délelőttre a diákmise után a Bulányi atya szobájába, ahogy akkor neveztük őt. Ezek voltak a „cédulás beszélgetések” nevezett találkozók, melyekkel próbált bennünket egy kicsit megmozgatni. Nagyon élveztük, mert nem hittanóra volt, nem kinyilatkoztatás, hanem egy pár nappal előbb megkaptuk — rendszerint Kállay Emil postásságával — azt a cédulát, amelyen négy-öt kérdés állt, pl. hogy hogyan egyeztethető össze a szabadakarát és az Isten akaratát, és mindenféle ilyen gondolkodtató kérdés.

Nem volt akkor olyan szigorú a klauzúra a piaristáknál, mert mi is fölmehtünk Gyurka bá-

Érettségi után a Sors különös intézkedése folytán családom ismét Debrecenbe került. Így lettem debreceni egyetemista. Diáktársaim között találkoztam Jónéhány régi, debreceni iskolatársammal, volt piarista diákokkal. Közülük többen „bulányisták” voltak. Az ő révükön ismerkedtem meg Bulányi páterrel. Elhívtak magukkal a Bulányi által egyetemisták részére tartott félegális hittanórákra. Aztán hamarosan rájöttem, hogy ezek az alkalmak többek a hittanóránál, itt a jelenlevők között egy szorosabb kapcsolat szövődik, s a kapcsolódás közepontjában Bulányi atya áll.

A debreceni piarista rendházban ott voltam én is a „horvát pap” látogatásakor. Ő apostol volt, s lenyűgözött bennünket. Bár megfontoltan és tört magyarsággal beszélt, szikár termete, csontos, markáns munkásarca, szemének tüze meggyőződésnek igazát lövelte belénk. Az egyház megújulásának egyetlen járható útjáról, a keresztény kisközösség létrehozásáról, az evangélium, a krisztusi tanuk megismeréséről beszélt. Bulányi atya is megbízott egy kisközösség vezetésével. Kiscsoportomba 5-6 fiú tartozott, 15-16 éves gimnazisták. Félszeg és zavart voltam én is, ők is az első találkozásunkkor, de aztán megbarátkoztunk. Krisztus tanításairól, a szeretetről beszélgettünk az Evangélium segítségével. Foglalkozásaink lényegében kis szemináriumhoz hasonlítottak. Működésünk nem volt veszélytelen. Ekkor már folyt Rákosiék „klerikális reakció elleni harca”. Az egyházi iskolákat, intézményeket már államosították, sokan megtagadták vallásos múltjukat. A Simonyi-úton egyetemi előadásra mentem, jövet láthattuk az új egyenruhás ÁVH-alakulat kihívó végigvonulását az úttest közepén. Mintha a néhány évvel előbbi magabiztosan énekelő SS-alakulat tért volna vissza. A piarista rendház Varga utcai bejáratát nyomozó külsejű alakok figyelték. A kapu alatt is tartózkodott egy-egy gyanús alak. Kétszer engem is megállítottak, hogy hová megyek, kihez és milyen céllal. Bulányi páter ezért végigkísért a rendházból a templomba vezető belső úton, hogy ezután a templomon át menjek a rendházba, kikerülve a hekusokat. /F. Tibor/

csi szobájába, és a térdeplőn és minden lehetséges bútoron ülve beszélgettünk, és nagyon-nagyon jól éreztük magunkat. Persze azért is, mert a fiúk is ott voltak velünk együtt. Előbb-utóbb azt vettük észre, hogy közösség vagyunk, akik összetartozunk és együttjárunk.

Az is jellemzője volt ennek a korszaknak, hogy nemcsak ott Debrecenben folyt ilyesmi, hanem a többi egyetemi városban is, és igyekeztek összehozni az érdeklődő és összetartozó fiatalokat. Ilyenformán kerültem el '46-ban magam is a tokaji AC-táborba, amelyet az Akció Katolika rendezett, Szappanyos Béla, Török Jenő atya, Lénárd atya vezetésével. '47-ben hasonló, még nagyobb AC-tábor volt Gyulán. Persze amolyan lelki gyakorlat-félét jelentett ez, mert elmélkedéssel kezdődött minden nap, majd jó előadásokat hallgattunk. A Lénárd atyáéra nagyon emlékszem, mert annak az volt a refrénje, hogy „a polgári világnak vége”.

És nagyon szép emlék Tokajból, hogy a gyertyafényes, kicsit

sötét templomban latinul énekeltek a kompletóriumot. Utána pedig kimentünk az augusztusi éjszakába, s a templom melletti domboldalon sokáig énekeltek népdalokat, meg azt, hogy Sej, haj, állj elő szekér... Tábortüzek és vidám kirándulások is voltak. Összefortunk. Megismertük azokat, akik Budapesten voltak. A gyulai tábor még szélesebb körű volt, ott mi debreceniek sokan voltunk, meg Szegedről, és már nem emlékszem, milyen városokból. Jobbnál jobb előadásokat hallgattunk: Sík Sándor esztétikai előadása, Gyurka bácsi magyarságtudomány előadása néptánc-bemutatóval egybekötve, meg Eglis Istváné. És ezek az élmények azért emlékeztetéseket, mert ott körben ültünk és beszélgettünk, és megismertük ezeket a nagyon remek embereket, akiktől nagyon sokat kaptunk.

Visszatérve még a hétköznapi életünkre, már Jóska is említette, hogy évközben a csoporttalálkozókon kívül mindenféle tanfolyam is volt: magyarságtudomány, Babits-tanfolyam stb.

Székesfehérvárott ciszterci gimnazistaként 1947-48 körül kerültem kapcsolatba a Bokor elődjével, amelyet egyszerűen csoportrendszernek nevezünk. A katolikus mozgalmi élet a gimnázium 1948. évi államosítása előtt a Mária Kongregációban és a 85. Zrínyi Miklós Cserkészcsapatban folyt. Először a kiscsoportos cserkészlet szűnt meg, majd a nagycsoportos módszerrel működő Mária Kongregációt tiltották be, de ennek keretében kezdődött meg az átállás a kiscsoportos sejtrendszerre. Az indítást a fehérvári középiskolák fiataljai számára a Prohászka Templom egyházközségi gyűléstermében rendezett apostolképző lelkigyakorlat adta P. Török Jenő SP vezetésével, akivel attól kezdve haláláig baráti kapcsolatban álltam. Sajnos e lelkigyakorlat pontos időpontját nem tudom megadni, ezen közel ötvenen vettünk részt. Én attól kezdve törekedtem Fehérváron csoportok alakítására, és az államosított Ciszterci Gimnáziumban, valamint a Leánygimnáziumban szinte minden osztályban alakult is csoportunk, de a régi állami Ybl Gimnáziumban is voltak munkatáraink. Együtt működünk a Ciszterci Plébánián eleven harmadrenddel és a protestáns ébredő mozgalommal is, a közel-múltban megboldogult Németh Géza iskolatársammal közösen tartottunk már akkor kis közösségben ökumenikus bibliórát. Csoportjaink kb. kéthetente magánlakásokon jöttek össze, mert a plébánosok még jobban félték, mint szüleink. Közös zsolozsma és bibliamagyarázat alkotta a csoport-összejevetel nagyobb részét, majd mindig a gyakorlati következtetések levonása, az időszere feladatok megbeszélése következett. Az Apostolok Cselekedetei és egy akkor is „Keressétek az Isten Országát” c. brassúra volt az alapanyagunk sok más gépelt anyag, pl. Suhard párizsi bíboros érsek körlevelei, a Mindszenty József bíboros hercegprímás egyházpolitikájáról szóló papi lelkigyakorlat kritikás szövege és Nyikolaj Bergyajev írásai mellett. De alapkönyveknek számítottak a következő nyomtatott kiadványok is: Van der Meersch; „Emberhalászok”; a KIOE ifjúsunkás elméleti könyve; P. Provértánúsága a mexikói egyházúldözés idején; Kühnelt-Leddin Erik: „Jezsuiták, nyárspolgárok, bolsevikok” stb. Helyben nem volt állandó papi vezetőnk (főleg a következők támogattak bennünket: Ács Kajetán Ocist; Hajos József kanonok; Halász Ervin és Langhammer János világi pap hittanárok; Pallos Bernardin Ocist), engem Török Jenő irányított Pestről. A helyi papok állandóan óvatosságra intettek bennünket, mi meg főleg az ún. politikai messianizmus (újabb világháború és az amerikaiak várása) és a megfélemlítés ellen dolgoztunk. Apostolképzőnek nevezett lelkinapokat szerveztünk a helyi diákok számára már titokban a fehérvári néplányok házában, Adonyban P. Galambos Iréneusz OSB akkori plébániáján, Jankovichtelepén a DL egykori házában 1949–50 telén, amikor Török Jenő, Eglis István, a Dachauban elhurcolt, rendkívül szellemes EMSZO-lelkész és P. Juhász Miklós SP adták a gondolatokat. /B. János/

Elég sok időt töltöttünk ezekkel a csoport-közi tanulásokkal. Különösen nagy élményt jelentett mindenki számára a havi lelkinap. Ennek gépelt füzetei az országban körbejártak, és most az egyik Budapesten élő testvérünk küldött nekem egy-egy példányt A jerikói vak szövegéből, meg egy karácsonyi elmélkedésből, és írta, hogy ez tíz évig el volt ásva a mamája kertjében, és neki több példány is van még egyéb ilyen szamizdat írásokból.

Azután bármennyire is hihetetlen: amikor olyan félelmetes idők voltak, amiről Éva néni is

beszélt, évente kétszer is volt országos lelkigyakorlat: egyik nyáron, a másik pedig télen, januárban, amikor az egyetemi vizsgaidőszak volt. Ez Budapesten volt: különböző helyszíneken voltak az előadások, és ott igyekeztek nagyon gazdag szellemi és lelki programmal táplálni bennünket. Nagyon emlékszem a Rónay György, Szunyogh Xavér, Kollár Ferenc jezsuita atya előadására.

Bármilyen nehéz idők voltak is, az országos lelkigyakorlatokat megtartottuk. Az utolsó Debrecenben '52 nyarán, három helyszínen folyt: az egyik hely

éppen a mi lakásunk volt, a másik talán a Gysuziék lakása, a harmadik pedig, amelyet több visszaemlékezés is említ, a Kalotaiék tanháza, ahol éjszakába nyúlóan énekeltünk népdalokat. Ezek a közös élmények adtak nekünk erőt azokban az években. A legsötétebb Rákosi-évek voltak, akkor talán nem is sejtettük, hogy milyen szörnyűségek történnek körülöttünk. Közönségi élményekkel, lelki értékekkel gazdagodva merünk külön utat keresni, másokért élni. Azok a visszaemlékezések, amelyeket írásban küldtek nekem, mind erről vallanak: „olyan szellemi tartalmakat kaptam, ami egész életemre mindenképpen meghatározó volt, mégha gyakorlatilag ma már nem is tartozom ehhez a közösséghez.”

Jómagam az egyetemi tanulmányaimat befejezve 1952 augusztusában Budapestre kerültem állásba. Augusztus 27-én, Kalazanciusz ünnepén találkoztam a Dunaparti piarista kápolnában Gyurka bácsival. Újságotoltam neki, hogy elkerültem Debrecenből, de havonta majd hazajárok találkozókra. Aztán minden másképp lett. Két nap múlva letartóztatták vezetőinket. A debreceni közösségek kerültek a legnehezebb helyzetbe. Budapesten több lehetőség volt közösségi kapcsolatok tartására.

Egy korszak lezárult.

A talponmaradás, a helytállás nehéz évei következtek.

Most így visszatekintve erre a félszázadra mégiscsak Aragon versét tudom idézni: „Ha kezdeni tudnám, újra csak így kezdeném...”

Következő hozzászólónk Hampel Károly lesz. Ő matematika-ábrázológeometria szakos tanár és vízépítő mérnök, boldog nyugdíjas és hét unoka szokta színessé tenni nyugdíjas napjait, amellell ellát bennünket jó fordításokkal közösségi munkánkhoz.

Hampel Károly

Én egy másik oldalról érkeztem a Bokorhoz. Az előttem szóló testvérek nem hangsúlyozták azt, amiről beszélni szeretnék. Tulajdonképpen úgy jöttünk össze annak idején, hogy semmiféle bokortudatunk nem volt, mert nem létezett ez a megnevezés, hogy Bokor. Mi azt tudtuk, hogy van kisközösségi egyházépítés, tudtuk azt, hogy vannak csoportok, de az, hogy Bokor, ez a fogalom — legalábbis az én tudatomból — teljes mértékben hiányzott.

A Kézfogás konferencián említettem, Bulányi Györgyöt úgy ismertem meg elég távolról, hogy Imre nevű öccse osztálytársam volt a piaristáknál, és Gyurka is bejött néhányszor irodalomórára hospitálni abba az osztályba, ahova jártam. Nagy tisztelettel gondoltam, milyen jó dolga van ennek az Imrének, hogy piarista tanár lesz majd a bátyja.

Következett a háború, Németország, ahonnan '46 decemberében kerültem elő. Szüleink barátságából eredően rövidesen akadt egy nagyon jó barátnőm, aki résztvett ezekben a cserkész- és kiscsoportos munkákban, az ő révén kerültem kapcsolatba Juhász Miklóssal.

Az első nagy élmény egy — ha jól emlékszem — az Akció Katolika által szervezett lelki gyakorlat volt az Alvernában. Ott ismertem meg Máriáss Andrást, akivel később egy csoportban dolgoztunk egy ideig a halála előtt, és ahogy az előttem szólók is mondták már, Sík Sándor, Eglis István, Török Jenő, Juhász Miklós, Bulányi György előadásait hallgattuk ezen a lelki gyakorlaton. Juhász Miklósnak ez a csoportja nem volt koedukált csoport. Abban az időben még lányok és fiúk nem ültek pl. az iskolában egy osztályban, és a csoportokban is külön voltunk. Mi piarista diákok azért bizony el-eljártunk az angolkisasszonyok iskolája elé a Váci utcába, hogy megnézzük, hogyan néz ki a fekete flórharisnya.

Mivel foglalkoztunk? Hát előszörban evangéliumelemzéssel. Aztán — mivel abban az időben a francia katolicizmus volt a legmeghatározóbb Európában — Suchard körleveleit olvastuk, nem tudom ki fordította őket magyarra. Továbbá a Szent István Társulat akkor még szenzációs dolgokat adott ki: Schütz, Bölcselet elemei; Kecskés, A filozófia története; Sík, Esztétika; — de olvastuk például a Divino afflante spiritu körlevelet is. Akkor ismertük meg Lubac és Congar nevét. Aztán a marxizmus kihívásával néztünk szembe, vitakoztunk Rudas László és Politzer művein, Lenin Materializmus és empiriokriticismusán. Ezek olyan szemnyitogató élmé-

nyek voltak számunkra, hogy nagyszerű volt. Hát persze világnézeti kérdésekkel és egyházkritikával meg egyházpolitikával is foglalkoztunk.

A már említett jó barátnőm szólt, hogy van egy igen figyelemreméltó valaki, ez a Bulányi, akit a lelki gyakorlaton megismertél. Valahogy ő megbeszélte egy időpontot, amikor Gyurka Pesten volt, és határozottan emlékszem, hogy a rendház aulájában a refektóriumából jöttek fölfelé vacsora után a tisztelt tanárok, ott Gyurka meglátott engem, és akkor zajlott le köztünk az első négyszemközti beszélgetés, amelynek az volt a lényege, hogy erősen a szemembe nézett és ezt mondta: öregem, ha nem

... A következő években Budapestre kerültem, és a Krisztinavárosban, a Szilágyi gimibe jártam az V. (most már I.) osztályba. 1949. júniusában egy nagyobb lány, Márti szólt, hogy lesz egy egyhetes lelki gyakorlat (reggeltől estig) a közelben, a Szociális Missziós Társulat Krisztina körüli anyaházában. Gondoltam, ez nagyon sok idő, de benézek. Persze ott ragadtam. Csodálatos volt. Filozófia, szociológia, egyházi irodalom, hitvédelem, és még sok minden, amiről szó volt. Akikre emlékszem: Sík Sándor, Mécs László, Török Jenő, Eglis István, és - Bulányi György, aki az Isten országáról beszélt. Meg is van nekem az első vázlat, ami a lényegét tartalmazza, de egyszerűbb és könnyebben befogadható, mint a végleges szöveg. Olyan izgalmas dolgokról is beszélünk, hogy mikor egyszer Csöpi ezekről édesapjának mesélt, ő azt mondta: holnap vigyéél fogkeféd és pizsamát, hátha már nem is tudsz hazajönni. Itt ismertem meg Lézit, aki mindig mosolyog (kuncog), és akivel később együtt mentettünk ki sok könyvet a szociális nővérek otthonából. A földalatti egyház építésére készülődünk. Megalakult az első budapesti csoport (akkor így hívták a közit): Márti, Csöpi, Andi, Magdi, Kati és én. Csöpi, Márti volt a legokosabb, a többiek csendesek, én a leghevesebb. Juhász Miklós volt a csoportvezetőnk. Nekem a Szilágyiban volt két csoportom (az egyikbe Lilkó járt), de volt a Villányi úton is egy. Nagyon sokat dolgoztunk, hiszen az iskolában is a legjobb tanulóknak kellett lennünk, hogy ne tudjanak belénk kötni. Egyszer, mikor Bulányi meglátogatott minket, megkérdeztem az Atyától: mennyit szükséges aludni? A válasz: annyit kell aludni, hogy másnap is tudjuk szeretni az embereket. Nagy vitákat rendeztünk. Egyik vita hevében azt mondtam (16 évesen), hogy „ha - Bulányi - ezt nem érti, akkor kételkedem az Atya értelmi képességeiben”. Ezzel csak arra szeretnék utalni, mennyire őszintén tudtunk vitatkozni, és mennyire a végsőig elmenve kerestük az igazságokat. 1950-ben a Börzsönyben, Magdiéknál (ide sajnos, nem tudtam eljutni), majd 1952-ben Debrecenben volt az utolsó országos lelki gyakorlat. Ez már nagyon óvatosan volt szervezve, 25-30-an voltunk az országból - Budapestről a lányok közül csak én. A veszélyt már sejtettük. Egy kis tanyán, akácfák között egy este óriási népdaléneklést rendeztünk - beleadva lelkesedésünket, félelmünket. A közbenső években, hiába a szorgalomnak, Mártit, Csöpit kizárták az ország összes iskolájából. Gyári munkásként dolgoztak. Velem csak az érettségi után közölte a diri, hogy egyetemre nem mehetek. Segéd munkás lettem a Ganzban. '52-ben jött a Bulányi-per. Gyengültek a kapcsolatok. A lányok nagy része férjhez ment, és társaság lettünk; alkalmanként, pl. szilveszteri, névnap bulikon jöttünk össze. /U. Judit/

teszed le az életedet valakinek a kezébe, nem lesz belőled ember. Hát ez megütött és egy kicsit fel is háborított. Mi a fenének rakjam le én az életemet valakinek a kezébe?! Én, akinek olyan élményanyagom van már, mint amit átéltem a háború alatt, miért kell nekem valakinek a kezébe leraknom az életemet? Sehogyan sem fért a fejembe, és nem is nagyon folytattam tovább a gondolataimat ebben az irányban. Juhász Miklósnak elmondtam, az hümmögött-hammogott és azt mondta, csináld tovább, ahogy te gondold.

Most még egy párhuzamos vonalról kell beszámolnom. A Svábhegyen volt a piaristáknak egy nyaralója és sporttelepe (Kassziciákum). Ott tartózkodott állandóan Szőnyi László és Szoboszlav András, aki azóta már nem él. Nos, az említett barátnőmmel rendszeresen jártunk hozzájuk, és reggelig tartó beszélgetések adódtak. Hát mi is érdekelte akkor a fiatalokat? Beszéltünk Jeanstól, Edingtontól Ortegán, Spengleren és Huyzingán keresztül Julien Bandáig mindenről, a magyar történelemről és ahogy Szőnyi László fogalmazta, kozmikus élményekről.

Elkövetkezett a Mindszenty-per ideje. Kiélesedett a helyzet. Barátnőmet kivágták az ország összes középiskolájából, és elment a MOM-ba melósnak. Az iskolákat államosították, követ-

kezett a szerzetesrendek felszámolása. Ebben a magam részéről úgy vettem részt, hogy északra hordtam el a Kassziciákumról a könyveket

magunkhoz, lakásunkra, hogy valami módon megmaradjanak. Aztán ezt nagyon kedves emlék tetézte be. Ki más segített édesanyámnak csomagolni a kitelepítés napján, miközben édesapám és én egyéb ügyeket intéztünk, mint Szőnyi László? A megmaradt könyveket visszadtuk már, de még ma is birtoomban van a Békés-Dallos Szentírás példánya, amelyet Léh István magiszter úr dedikált annak emlékére, hogy ezeket a könyveket sikerült megmentenünk.

Na persze az ember szellemi fejlődése eléggé éles volt és rámenőnek is kellett lenni hozzá a fizikai meló miatt. Az 1949–50-es tanévben már bejártam a piaristákhoz rendes tanulóként, előző három évet a háború miatt, magánúton tettem le és ebből nagy balhék keletkeztek. Szegény Omacht Náci bácsi volt a hittanárunk, akinek a kiscso-

Miként kerültem közétek? Tatán a piaristáknál tanultam és az államosítás évében érettségiztem. Az üldözésük váltotta ki belőlem a reakciót, hogy az üldözöttek mellé álltam. Ilyen egyszerű ez. 1949-ben Budapestre kerültem az egyetemre és tartottam a kapcsolatot a piarista atyákkal. Gyurka bácsival is találkoztam akit jól ismertem Tatáról, de addigra egy más, karizmatikus egyéniséget ismertem fel benne. Pesten Juhász Miklós csoportjába tartoztam. A forradalomig itt-ott találkoztunk még, de utána szétszóródtunk. Azért néha összefutunk és a múltban átélt élmények biztosítékát jelentik annak, hogy egymáson segítünk és nem szükséges indokolni, magyarázkodni. /H. Egon/

portos megbeszéléseken szerzett tapasztalatok alapján olyan kérdéseket sikerült feltenni, hogy panaszra ment Juhász Miklóshoz: miket töltött a fejembe, mert nehezen lehet bírni velem. 1950-től '51-ig matematika-fizika szak a nappalin, mellette demonstrálás a Gombás tanszéken. '51-ben kitelepítés. '52 augusztusának végén letartóztatás. Csend. Magam részéről csak liturgikus keretek közé szorítottam. Sőt azt is el kell mondanom: annak ellenére, hogy olyan ragyogó istenismereti és egyetemes művelődési anyagokat tudtam magamba szívni az előző időszak alatt, mindez nem volt elegendő ahhoz, hogy az életkörülmények alakulása következtében el ne távolodjam Istentől. Hogy úgy mondjam, elvesztettem Istennel, és az ötvenes évek közepén kezdtem aztán rájönni arra, hogy Isten nélkül nem lehet élni.

*Ki tudná megmondani,
mi lesz még az életünkben?
Nem kívánok csodákat,
csak nyugalmat a lelkemben.
Énekeimmel dicsérem,
kinek mindent köszönhetek:*

*Dicsőség és hála Uram, Neked!
Dicsőség és hála Uram, Neked!*

*Szeretném, ha mindenki
körülfött boldog lenne.
Szeretném, ha minden ember
boldogan békében élne.
Akkor is, ha életünk
Nehéz gondok közé tettet.*

*Dicsőség és hála Uram, Neked!
Dicsőség és hála Uram, Neked!*

*Barátaim, testvéreim,
ne legyetek többé vakok!
Szeressétek nagyon egymást!
Így lehettek csak boldogok.
Jöjjetek, és mindnyájan
együtt mondjunk éneket:*

*Dicsőség és hála Uram, Neked!
Dicsőség és hála Uram, Neked!*

Amíg valaki ki nem jön, nem tudom megállni, hogy föl ne tegyem pl. azt a kérdést Jósának: Hogy lehetséges az, hogy valaki az első előadáson még el is tud aludni — mint mi is annakidején —, mikor tanul matematikát, ha állandóan közösségedet csinál, dogmatikától morálison át?

Merza József

Az az igazság, hogy minden mászkálás ellenére akkor 10 órakor már ágyban voltam. Nagyon érdekes dolog, az elrontott budapesti életnek még a nyomát sem ismertem. Sőt inkább már 1/2 10-kor lefeküdtem. Egyébként — amit elmondtam, a marxista egyetemre semmiféle pejoratív megjegyzést nem tartalmaz. Ahogy említettem, az olyan előadás volt, ahol az előadó beszélt, és hallgatni kellett és jegyzetelni. Volt rá idő, mikor matematikát naponta három órát kellett tanulni. Nagyon kiváló kollégám szerint napi három óra pontosan elegendő. Emellett irodalmár, zenész és kávéházi ember volt.

Bulányi György

Azokhoz kapcsolódva, amik itt elhangzottak, azt szeretném elmondani: Bokor még nem volt, de 1945-től kezdve a magyar katolicizmus talajából itt is és ott is, mindenütt kitört valami és valaki. '45 nyarán pl. Szakcsón táborban van a magyar katolikus egyetemista ifjúság. A Bokor indulása egy egyetemes katolikus összefogás eredménye. Példákat mondok: Cserháti Jósának hívják a pécsi egyetemi lelkészt. Shvoy összefog még bennünket, egyetemi lelkészeket. És ott ezen a '48 őszi összefövetelen a Cserháti Jóska hallja, amiket mondok, és meghív: Gyurka, gyere el az enyéimhez! — A Bacsa Erzszi debreceni egyetemista '50 nyarán a vakációt arra szánja, hogy elmegy Miskolcra Orosz Árpádhoz, a hittanárához, s elmagyarázza neki, hogy mit kell most csinálni. És mindenfajta szervezés nélkül azonnal létrejön egy országos papi fórum, amely lelkigyakorlatra jön össze. Mindszenty letartóztatása napján vagy hatvanan vagyunk a Manrézában, és nem kisebb ember tartja a lelkigyakorlatot, mint Péter Hunya Dániel. Létrejön egy állandó pesti papi csoport, ahová egy-két civilt is beveszünk a buzgóbbak közül, pl. Magyar Ferit. Ikvai Laci javasolja, hogy a leghatékonyabb köztünk fogjon össze bennünket. Endrei Mihály püspök, az Akció Katolika vezetője is észreveszi, hogy mozog az egész ország. '50 decemberében e papi csoportnak a pesti piarista rendházban éppen Sík Sándor tartja a lelkigyakorlatot. Az egyik szünetben hív: Gyurka, gyere be, baj van! Azt hallottam, hogy Endrei azt mondta, hogy ő a püspöki kar elé fogja vinni ezt az egész ügyet: „Bulányi az Akció Katolika vezetője, vagy ő?” Lakos Bandival átmegyünk, Endrei fogad bennünket. Elmondjuk, mit csinálunk, minden brosúránkat átadjuk. Kérdezzük: mit kell csinálni ahhoz, hogy mi Akció Katolika lehessünk? Endrei nem mozdul. Erre Lakos Bandi megszólal: Mit kellene csinálni, hogy visszakerüljünk az eredeti ártatlanság állapotába? Endrei elnevette magát, s szent volt a béke.

Hölgyeim és Uraim, kedves Testvér-Barátaim, az első egység végetért.

***

Shanda Beáta: *Köszöntöm azokat, akik a már kitágított körben ülnek a pódiumon. Átadom a beszélgetés elnökének, Bisztrai Gyurinak a szót.*

Az újrakezdés 40 éve (1955–95)

Bisztrai György

Én megtaláltam a helyemet, sokan még helyüket nem találják, pedig a Bokorban nagyon sok hely van.

A második rész most kezdődik. Arra hivatott, hogy életközelpbe hozza az újrakezdés éveit. Az újrakezdés éveit a Bokorban az én harmadik születésnapomtól, 1955-től tartanak napjainkig.

Az utolsó 10 percben kitágítjuk ezt az idő-intervallumot, és mondjuk elmegyünk 20–30 év távlatával és akkor valakik beszélni fognak a Bokorligetről. A Bokorliget előtt a Harmadik világ alapítóányról fog egy barátunk beszámolni.

Hogy mit is fognak beszélni így egymás mellett ülve, mikrofont kézzől-kézre adva: Baló Gyöngyi, a Németh Géza bácsi által indított ökumenikus mozgalomnak egyik képviselője, Endrédi Gabi, aki régebben kezdett a Bokorral barátkozni, mint én, Iványi Gábor lelkész, hogy ő hogyan találkozott a Bokorral és mint metodista lelkész mit tudott átadni és átmenteni, Bajnokné Benyhe Jutka, a Kovács Laci-féle vonalat fogja megeleveníteni, a Bokornak egy nagyon erős, radikális ágát.

Viktor András fogja az egész blokkot kezdeni furulyával, énekel és néhány gondolattal, a Bokor öko-csoport a családjá. Bródi János, őt talán jobban ismeritek, mint engem, ő elénekli azt a dalt, amit annyiszor énekeltünk, és annyian átmélteltünk, hogy mit jelent az erőszakmentesség és nem mindenféle szélnek a játéka lenni, Éva néni lesz a hid ő vezet minket át az 1911-es Éva nénitől az 19... valahányas Éva néni keresztül a mai napig. Ő képviseli a hatvanas évek szabadon jött Gyurka bácsi megfogását. Gyurka bácsi kijön a börtönből és Éva néni megfogja. Hogyan is történt. Demeczky Jenő, aki igyekszik majd hangosan az egzisztenciáról, a szellemiségről ilyen egyszerű gyakorlati dolgokról beszélni; Cserta Gábor aki a gitárjával annyi örömet szerzett Székesfehérvártól Budapestig, ő Gyurka bácsinál egy Sinka versbe harapott bele, azóta nem tud tőle szabadulni. Az ő szavait is gitárral fogja kísélni. Én átadom a szót Viktor Andrásnak és a furulyájának.

Viktor András

Viktor András vagyok, tanárember. Azt a kedves felkérést kaptam, hogy valami énekel, népdallal kezdjem a mondandómat és érdekes, hogy szinte minden gondolkodás nélkül azt a szép népdalt választottam, hogy **Felszántom a császár udvarát...** Nem tudom, elcsodálkoztatok-e már azon, vagy gyönyörködtetek-e már benne, hogy ennek a népdalnak a végén nem az van, hogy verd meg Isten a császárt, hogy ne gyötörjön már minket, hanem az, hogy áldd meg Isten a császárt, hogy ne sanyargasson.

*Felszántom a császár udvarát,
belévetem hazám búhaját.
Hadd tudja meg császár fölsége,
mi terem a magyar szívébe!*

*Bánat terem abban, búvetés.
A magyar élete szenvedés.
Áldd meg, Isten, császár fölségét,
ne sanyargassa magyar népét!*

Hogy kerülök én ide a Bokorba, és hogy kerül a Bokor az életembe? Egy különös véletlen folytán éppen abba az iskolába kerültem tanítani, ahol Benyhe Andrea is tanított. Most, hogy készülvén erre a beszélgetésre, elővettem a Keressétek az Isten Országát! kiadását és elolvastam a bevezetőt és most láttam, hogy ez a könyv azokban az években született, mikor én azt olvastam, akkor ennek nem voltam tudatában, hogy az a vékony átütő papírra, hatodik példányként gépelt alig olvasható irat, amit Benyhe Andrea a kezembe adott, az akkor jött ki az írógépéből, '967–68–69-ben, és akkor voltam Gyurka bátyámnál kétszer beszélgetni. Számomra emlékezetes. Mik azok, amelyek engem megfogtak az ő gondolkozásmódjában és amit olvastam a KIO-ban? Tulajdonképpen nem is igaz, hogy megfogtak, mert vannak furcsa igazságok, amelyek egészen természetesek számunkra. Ilyen természetesen jött felém az, amit ott olvastam.

Az egyik például az, hogy olvastam: az eredeti Jézus tana, a jézusi mondások alapján a legautentikusabbat próbáljuk megtalálni és próbáljuk magunk számára érthetővé tenni. Ez ismerős volt számomra. Van egy ilyen protestáns hagyomány: ne a magyarázatokat, ne az utólag rátette dolgokat!...

A másik számomra a nyelvészkedés, tudniillik én is nyelvészkedő hajlamú voltam, és nagyon sokat tanultam Ferdinánd Saussure-től. Az ő nyelvészeti alapállásának az a lényege, hogy a másik ember a megértés kulcsa. A másik ember. És ezt a nyelvészeti vonalat erősítette meg bennem később, nem később, hanem ugyanakkor Karácsony Sándor Társaslélektana, mely megint csak erre tette a

hangsúlyt, hogy a másik emberre odafigyelni, az fontos. A mi lényünk, a mi egyéniségünk csak a másik emberrel való viszonylatában létezik igazán. És ez valami gyönyörűen összecsengett azzal a gondolattal, hogy igen, a másik emberre kell figyelni, a másik ember szolgálataira, a másik ember segítségére. Ez a fontos: A másik ember.

Nagyon érdekelt még az is, hogy valamifajta független gondolkodást éreztem az egész körben, a Bokorban. Olyanfajta függetlenséget, amely csak egyetlen függőséget ismer el, a Jézus szavaitól való függőséget, más kööttséget nem. Ma ezt úgy mondanók, hogy a másként-gondolkodás; ahogy ezt az egyik testvérem az előbb elmondta: amikor a Bokor megalakult, még senki nem használta azt az elnevezést, hogy Bokor, nem volt bokortudata. Tehát a másként-gondolkodás, ami természetes formájában hozzánk jött. A másként-gondolkodás mégis ismerősként jólesik. Az egy dologtól függés, csak Jézus szavaitól függés. Nagyon tetszett az a szövegelemző módszer, ahogy Gyurka bátyám, természetesen tanítványaival együtt kifejti a mondandóját.

Végül, de nem utolsó sorban, hadd mondjak néhány szót arról, hogy kerültem én az Öko-csoportba, és hogy kerültem én a Bokorba, és hogy jött ez a kettő össze bennem. Úgy, hogy — felolvasok néhány mondatot: Az Ország: A Sátán ígérete ez. Birtokába juttatja a földet, a sátáni célkitűzésért folyó küzdelem és ennek erőszakos akarása alapvetően más eseményekkel jár, mint az Isten Országának keresése. Míg ez utóbbi a munkában megszerzett, a birtokomban lévő odaadását jelenti, addig a sátáni keresés a birtokomban nem lévőknél a megszerzését.

A birtokomban lévőnek odaadása valaki más számára — éppen ez az adás. A más birtokomban lévőnek szükségképpen erőszakkal megszerzése nem lehet más, mint a vevés. — Ez volt az az újság bennem, anélkül hogy tudtam volna, honnét olvasom, amikor elolvasom, hol találkoztam velük, amikor elolvastam Dániel könyvét, mely az embereket két csoportra osztja: az elvevők és a meghagyók csoportjába. Az elvevők azok, akik a fogyasztói társadalmat képviselik, akik úgy élik a maguk életét, hogy értéknek azt tartják, hogy minél többet elvegyünk a világtól és minél többet birtokoljunk a világból. És velük szemben állnak a meghagyók, akik nem azért szereznek valamit, mert az enyém és nekem az jó, hanem azért szereznek valamit, mert ott van a világban és az az alapállásuk, hogy abban a környezetben szeretnék meghagyni a világot, és megvédeni a világot. Dániel kifejezetten környezetvédő szemlélettel rendelkezik, abból kiindulva, hogy a földet az teszi tönkre körülötünk, hogy az elvevők, a fogyasztói értéket képviselők hovatovább felzabálják a földet maguk alól. Ezért érzem én ott-hon magam a Bokorban, mert ott tökéletesen összhangban érzem ezt a kétfajta attitűdöt, azt, hogy én mint Krisztus-tanítvány a másik ember felé fordulva szeretnék élni egyrészt, másrészt nem akarom a világ megszerzését, hanem a világ odaadását, másnak odaadását szeretném követni, amennyire lehetséges. Ez azért csodálatos módon rimel arra a globális környezetvédő dologra, mert nem is tudjuk a földet másként megtartani, csak úgy, ha ezt a fajta krisztusi látásmódot követjük. Így kerültem én ide, és örülök, hogy itt vagyok. Köszönöm.

Látjátok és halljátok feleim, így kell az Öko-csoportot, így kell elmondani a krisztusi ígét olyannak, aki nem sorstárs, hanem „csak” kortárs. Ezért nagyszerű a Bokor számomra, hogy ilyen kapcsolódások jöhetnek létre, mindenféle ifjú és gyerek előnevelés nélkül. — Átadom a szót Trásy Évinek, képezzen hidat múlt és jelen között.

Trásyné Éva

Ahogy Bisztrai Gyuri említette már, én is még az előző generációhoz tartozom, annak a vége felé kapcsolódtam, mint gimnazista kislány. Felbermann Sárrika végzett a szegedi egyetemen, feljött Pestre, és itt egy széthullott cserkészcsapat megmaradt tagjait összegyűjtötte mondván, hogy most már a cserkészetnél sokkal erőteljesebb feladatok várnak ránk küldetésünk van és így kapcsolódtunk Juhász Miklós piarista atyához, aki aztán mindnyájunknak lelkiatyja is lett. Ez az ötvenes évek elején volt. '50 nyarán pontosabban. Nagyon jól működött a titokfegyelem, mert Gyurka bácsi nevét kiejteni se hallottam, hanem '51-ben egy középiskolás lelkigyakorlatra meghívtak engem, amely éppen olyan fejtágító volt, mint a mi lelkigyakorlataink általában, ragyogó előadók. Akkor jelent meg Gyurka bácsi, és teológiát adott nekünk elő. Három vagy négy napos volt, délelőtt és délután, nagyon kemény fejtágítás volt. Rettenetesen élvezték. Volt Mátyásföldön a szüleimnek egy kertje, nyáron többször ott voltam, és egy vasárnap, amikor a templomból kijöttem, egyszerűen csak Gyurka bácsi jött elélem és üdvözölt; emlékezett rám erről a lelkigyakorlatról, bár személyesen nem váltottunk egymással két mondatot sem. Én nagyon hálas voltam. '52-ben volt még egy nagyon jó lelkigyakorlatunk, egy táboros lelkigyakorlat Juhász Miklóssal a Bakonyban. Aztán telt a vakáció, és augusztus 29-én, Felbermann Sárrika esküvőjén, amikor odamentünk gratulálni, akkor kinek-kinek, akinek illett, a fülébe súgta: tegnap elvitték őket. Nahát így tudtuk meg, hogy mi lett a sorsa a mi vezetőinknek.

Az a kis együttes, ahová én tartoztam, még egy pár évig azért összetartott; de ezek az időszakok voltak azok, amikor az egyetemisták végeztek, állásba mentek, elkezdtek dolgozni, és házasodtunk, gyerekeket szültünk. S az evangéliumi mondás alapján, „ha

megverik a pásztort, elszélednek a juhok”, mindenki elment a földje, háza, vagyona felé. Nem lettünk istentagadókká, vallásos emberek maradtunk, a hamu alatt egy kicsit izzott parázsként, de mindenki a maga dolgát folytatta. Ez volt mondjuk a mi vonalunk, és nem voltam közvetlen kapcsolatban olyanokkal, akik radikálisabban csinálták tovább és ezért további zaklatásokat, iskolából való kirugatásokat, egyebeket kaptak, úgy hogy nem is nagyon tudtunk egymásról.

Mi '60-ban kaptuk a hírt, hogy karácsonyi ajándékként szabadultak a vezetőink. Hát ez nagy öröm volt, és szerettünk volna nyüzsgögni, hogy mi legyen, de hát nem nagyon mertünk. Juhász Miklóst próbáltam megkeresni, de megtudtam, hogy a rendház nem fogadta őket vissza és ő elment Vádra a szüleikhez, Bulányi atya is elment Mátyásföldre a szüleikhez. És én Juhász Miklós atyával elkezdtem levelezni ilyen civil postán keresztül, egypár levélváltásunk történt a következő években, de nem tudtunk találkozni.

Gyurka bácsival való következő találkozásom Mátyásföldön volt 1964-ben, amikor is Nagyboldogasszony napján este a Gábor fiammal odamentünk misére a mátyásföldi templomba, és mikor már úrfelmutatás körül járt az idő, valaki kijött a sekrestyéből, és egy mellékoltárnál elkezdett misézni. Nem tudom mi volt az bennem, ami azt az ösztönzést adta, hogy a főoltárnál lévő misére ne figyeljek tovább, hanem odamentem, és azt a szentmisét hallgattam végig, amely a mellékoltárnál szép csendesen elmondódott. És közben az fogalmazódott meg bennem, hogy nem vagyok benne biztos, hogy ez a Bulányi atya, de ezt nem fogom szó nélkül hagyni. És mire ennek a misének vége volt addigra már nem volt a sekrestyében senki, és bementem a sekrestyébe és azt mondtam, hogy Bulányi Györ-

gyöt keresem, és az volt a válasz, hogy én vagyok. Hát ez igen nagy öröm volt, és számomra nagy meglepetés, hogy Gyurka bácsi tudott rólam, hogy én ki vagyok. Mikor megkérdeztem, hogy lehetne-e vele találkozni, azt mondta, fel lehet őt hívni a Tempónál telefonon, de ne mutakozzam be, csak annyit mondjak, hogy én vagyok a négygyermekes Évike. Mert ő féltett engem, hogy ha vele kapcsolatban vagyok, akkor valami zaklatás ér. Nekem ebből az szűrődött le, hogy ha ő fél attól, hogy engem veszélyeztet, akkor én is félfetek attól, hogy őt veszélyeztetem, tehát jobb lesz, ha nem keresem meg. Dehát az Isten útjai kifürkészhetetlenek, mert valami dolgom akadt Greszékenél egy-két hónap múlva, amikor is odamentem, és ott találtam a Gyurka bácsit. Nahát ennek nagyon megörültem, együtt jöttünk el. Nagy beszélgetésbe kezdtünk a buszmegállóban, amikor is megjött a 7-es busz, és Gyurka bácsi a mondat közepén felszállt a buszra, és engem otthagyt. Meg kell mondanom, hogy eléggé meghökkenítő volt ez számomra, és azt gondoltam, hogy én ennek a mondatnak a végét hallani szeretném. Visszamentem Greszékhez és mondtam, hogy kérjenek időpontot nekem Gyurka bácsitól, mert nem hagyom annyiba, hogy ne fejezze be nekem a mondatot. Kaptam is időpontot, egy egész estét betöltő beszélgetés kezdődött, amikor is megkérdezte, hogy miért nem maradok én a négygyermekessel otthon. Mondtam, hogy mert kevés a pénzünk, de a lakásunk elég nagy, és ha át tudnók alakítani, fizetővendég szolgálatot tudnánk nyitni, ezen törjük a fejünket, de ehhez kevés a pénzünk. Azt kérdezte, hogy mennyi kellene? Akkor a férjemmel az összjövedelmünk 2500 Ft volt, és azt mondtam, hogy 20 000 Ft kellene. Azt kérdezte, mi lenne ha mi kapnánk tőle

20 000 Ft kamatmentes kölcsönt. Az első reakció az volt, hogy miből adjuk azt vissza? Annyira volt a kikötés, hogy más nem kaphat belőle. Nagyon meghökkenett, hazamentem, megbeszéltük, és a remélt jövedelem terhére, amit majd a vendégszoba hoz, úgy kaptam meg a pénzt, hogy mindig valami elkészült, mi azt előlegeztük, és utána elmentem a pénzéért: ez rendszeres találkozásokkal biztosított. Gyurka bácsi elmondta nekem, hogy amikor '57-ben kijött, akkor tulajdonképpen úgy látta, hogy kárbaveszett minden eddigi erőlködése, mert nem maradt meg belőle semmi, és úgy kellett visszamennie a börtönbe '57-ben, hogy „most miért is ülök itt?”. Elhatározta tehát, hogy személytől személyig érő kapcsolatokat fog ugyan tartani, de közösséget nem alakít többet, és nem gépeltet, nem terjeszt brosúrákat.

Kész lett a lakásunk, és úgy gondoltam, hogy lakásszentelőre illene meghívni azokat, akik ebben közreműködtek. Volt egy nagyon helyes káplánunk ott a kápolnában, szerettem volna Gyurka bácsival összeismertetni, őt hívtam meg. Munkatársam volt a kórházban Turiák Ildikó, aki már akkor jóbarátom volt, és mondhatom, életem egyetlen igazi, jó barátja mainapiglan, nagyon sokat segített nekem; mondtam neki, hogy estére vendégeket várok, nem tudna-e eljönni egy kicsit rendbehozni a lakást. Hát eljött, és amúgy hamupipőkéként el akart tűnni, amikor készen voltunk: elment májusi litániára. „Tudod mit, Ildi? Gyere vissza!” És Turiák Ildikó visszajött és ottmaradt az este folyamán, és nagyra nyílt a két szeme és elkezdett csillogni Gyurka bácsi szavait hallván: ott kezdődött az a barátság, amely szintén tart mostanáig, és amely aztán nagyon sok ember számára jelentett segítségét. Ez a barátság olyan szorosra fűződött hármunk között, hogy amikor '68-ban Kati lányunk megszületett egészen természetes volt, hogy van neki vérszerinti édesapja, de lélek szerinti lelki szülei a Gyurka bácsi

és az Ildi, úgy hogy ők lettek a Kati lányunknak a keresztszülei.

'67-ben egyszer, amikor Gyurka bácsihoz mentem, ott találtam a Jóskát, meg a Terit, amint éppen Szentírást elemezték. Aztán a következő alkalommal másokkal jöttem össze, és akkor rákérdeztem: „Gyurka bácsi, hogy is van ez tulajdonképpen, hogy egy-egy emberrel, vagy most már többel is, vagy hogy van ez a dolog...?” Akkor már Gyurka bácsi nagyon erősen dolgozott a KIO-n és szüksége volt mindenféle munkára és akkor úgy érezte, hogy nagyon óvatosan, de már meg lehetne kockáztatni. Hát akkor kezdődött, '67 körül a halásztelki szentmise, és Gyurka bácsinak közösségei is kezdtek már akkor bontakozni, úgy hogy megindult a sarjadás, és egyre több ember gyűrűzött be: nem is lehetett ennyivel egyénileg foglalkozni, másrészt pedig szükség volt a KIO miatt arra, hogy közösségi munkákat végezzünk.

Férjem ebbe már nem ment bele. Hogy kapcsolatot tartasz Bulányival, azért még nem bánthatnak, de közösség a Bulányival, azt már nem! Na de találtunk más megoldást. A Bokor első tagjai nagyon jól ismerték és nagyon szerették egymást, ezért aztán pár neves ember, Ildi, Szabó Ági... eljárt énhozzám közösséget tartani. Úgy, hogy nincsen ott Gyurka bácsi; mi lehetünk együtt. Gyurka bácsi nagyon szép nevet adott ennek: Hölgykoszorú; később néhány szerzetes is kapcsolódott ehhez, akik részint kihaltak, részint nem bírták az iramot és leköptak. Ennek a Hölgykoszorúnak volt egy férfi tagja is: Jenő. Nagyon jól megvoltunk egymással. De az volt a helyzet, hogy a többiek már tartoztak Gyurka bácsi egyéb közösségeihez is, csak én miattam jöttem össze. Férjem akkor külföldön tartózkodott, és én azt mondtam, hogy nem szegem meg az adott szavamat, és nem megyek addig Gyurka bácsi csoportjába, amíg vissza nem jön. De amikor visszajött, akkor megbeszéltük, hogy veszélyességi szempontból teljesen mindegy,

hogy Gyurka bácsival csak személyesen tartom-e a kapcsolatot vagy közösségben, mert ezt senki nem bogozza szét, ha éppen arra kerülne sor. Ez volt a Hölgykoszorú utolsó lehellete, és én besoroltam az Öregesek II közösségbe, amelynek azóta is tagja vagyok.

Az első időben, amíg 100-an voltunk, addig ismertük egymást, addig tudtunk egymásról, addig tudtunk egymással kapcsolatot tartani és sok mindenben tudtunk egymásnak segíteni, ami nagyon lényeges dolog volt. Mert elő is kerültek a betegápolások: valamikor '71-ben Éva néni lett beteg, Tölösi Magdi, Ildi meg Lilla éjszakai ügyeletet tartottak mellette; amíg Andi Debrecenbe nem került, reggeltől estig ott ültünk mellette, nagy segítséget jelentett figyelmünk meg szeretetünk... Feltűnt ez mind a kórházi személyzetnek, mind a betegeknek Éva néni és Andi betegsége kapcsán: valamiféle szektának a tagjai vagy kicsodák ezek, akiknél olyan bánásmódokat, beszélgetésmódokat tapasztaltak, mint másnál nem. Így végülis az apostoli tevékenységhez tartozott ez. Aztán segítettünk egymásnak házimunkában, házépítésben; Karcsira rádólt a fal, hála Istennek egészséges és itt van közöttünk. És ez az összetartozás igen nagy erőt adott. ... Akkor fogalmazódott meg, hogy ne törölgesük egymás nóziját, mert ez fölösleges. Ma sem vagyok biztos, hogy fölösleges volt.

Hát ez volt az egyik vonala a közösségeknek, hogy jó volt együtt lenni és jó volt egymást szeretni. A másik pedig: a tanulás, a közös szentíráselemzés során bontakoztak ki ezek a gondolatok, és nagy lelkesedéssel foglalkoztunk a KIO-val. Ha elmentünk két-három napra nyaralásra, akkor is vittük magunkkal, ültünk a csónakban, és felfelkaptuk a KIO-t, olvastuk nagy lelkesedéssel és nagy megértéssel. Hát így kezdődött valahogy a Bokornak az élete.

Demeczky Jenő

Évi nagyon szépen elmondta az újjászerveződött közösségeknek a dolgait, én inkább egy kicsit egyéni szempontból mondanám azt el, hogy látom ezeknek az éveknak a történetét.

Tipikus, hagyományos családból nőttem fel, ahol minden iránt érdeklődtem, leginkább az irodalom iránt. Szüleim azt mondták, hogyha jót akarok magamnak, akkor inkább valami reál pályát nézzek, mert ott kevésbé kell az embernek a lelkiismeretével különböző kompromisszumokat kötni, így aztán villamosmérnök lettem. Tulajdonképpen nem bántam meg, hiszen lehet, hogy fellazítottam volna egy csomó mindent az életemben. .... 16 éves koromban szüleim egy kicsit kezdtek aggodni, hogy hátha én is abba hagyom a templombajarást, mint a nálam fiatalabb két öcsém, akik életrevalóbbak voltak, és egyik ismerősüket megkérdezték, nem volna-e valaki, aki foglalkozna velem. Ráadásul Világnézetem alapjait tanultuk a mi osztályunkban négy évig. És akkor ez a kedves ismerős mondta, hogy tudna valakit, ez a valaki itt ül Bulányi Györgynek hívják. Eleinte csak filozó-

fiáról beszélgetett velem, hogy megmagyarázza Világnézetünk alapjait. Amikor úgy éreztem, hogy látom mi a lényege, akkor megnyugodtam és akkor azt mondta, hogy most már elővehetjük a Szentírást. Erre nem számítottam, de elég hamar beleszoktam. Hozzásegített az is, hogy nemsokára elárulta, hogy van még két másik fiatal is, akikkel beszélgetni szokott egyénileg és nagyon szívesen összeismertette velük. Az az este, amikor Turiák Ildikóval és Debreczeni Zsuzsával találkoztam Gyurka bácsinál, ez a Bethlen udvarban volt, ez azt hiszem életem egyik legszebb estéje volt. Miután eljöttünk tőle és körülnéztünk, hogy hol a kijárat, hajnalig sétáltunk a Vár alatt és beszélgettünk. Engem elbűvölt az, hogy vannak emberek akiket ez érdekel, akik szintén rácsodálkoztak arra, hogy van valami más, minthogy vasárnap elmegyünk szentmisére, és köze van az életünkhöz, köze a világ sorsához, és csodálatos, hogy hárman vagyunk....

Aztán évről-évre tartottunk egy karácsonyestet többnyire Gyurka bácsinál. Asztal körül közösségi szentmise volt, ahol

visszatekintettünk az elmúlt évre és előrenéztünk a következő évre. És ezek voltak azok az alkalmak, amikor évről-évre úgy éreztem, hogy kitágult a látóköröm, hogy egészen másként látom a világot, hogy mi lesz az én feladatomban ebben a világban milyen horderejű, milyen nagyságrendű feladatok foglalkoztassanak azonkívül, hogy vizsgázni kell. És el nem tudtam volna képzelni, hogy hogy lehetett olyan sötét, beszűkült a nézetem négy évvel ezelőtt vizsgálódva. Évről-évre megtörtént bennem ez a rácsodálkozás és visszatekintés és egy eléggé magába forduló és önmagával elfoglalt gimnazistából egy olyan fiatalember lett, akit legalábbis érdekelnek a világ problémái. Azt is fölvettem, van-e egyáltalán megoldás... azt hiszem egy valamit csinálhattam, csinálhattunk volna jobban.... az emberi erőforrásra történő gazdálkodásra is talán jobban odafigyelhettünk volna, hogy önmagunkat képezzük, nyelveket tanuljuk..... Sok szempontból alaposan megváltozott a világ körülöttünk. Át is adnám akkor a szót ....

Baló Gyöngyi

Hogyan kerültem én ide, hogyan kezdődött a kapcsolatunk?

Németh Géza bácsi munkatársaként kerültem kapcsolatba Gyurka bácsival és a Bokor-közösséggel. Most is Géza bácsi helyett, az ő követségében vagyok itt.

Tőle hoztam egy „igét” erre a mai ünnepre. 1982-ben írta Géza bácsi a *Magyar karika* című könyvét, amelyben a Bokrot karikának nevezte. Ebben írja: az evangeli-

záció alapja ma nem a szöveg, hanem a szeretet, tehát a közösség. A kisközösség, ahol befogadják a kívülállót és aki aztán Isten felé is megnyílik. Aki egy ilyen jó meleg gyülekezetbe kerül az bizony otthont talál. Az igazi testvériség pedig olyan hiánycikk manapság, amit nagyon megbecsülnek azok, akik valahol rátalálnak.

Születésnapra ajándékot is szoktak hozni. Háromszor tíz

könyvet hoztam. Az első *A názáreti Rózsa Sándor*, Németh Géza elkészült versei, másoknak a címe *Apologetika*, a harmadik pedig — mondtam, hogy öt évesek vagyunk — a Reménység sziget öt éves életének az eseménynaptára, a második részben a lelkipásztoroknak néhány verse, írása, közösségben elhangzott beszéde, ifjusági pásztoroknak az írása. Ez a mi ajándékunk, fogadják szeretettel!

Köszönöm Géza bácsi, hogy köztünk voltál!

Bródi János

Bár nem vagyok a Bokor-közösség tagja, de nagyon nagy öröm számomra, hogy megtalálták dalaim az utat a Bokor-tagok lelkéhez. Egy fiatalkorában meglehetősen tragikus körülmények között félbemaradt szövegíró bármennyire szeretném is, de nem létezhetnek egyszerre az utak mindkét oldalán. Mindenképpen el kell döntenie az embernek, hogy melyik oldalra áll, még akkor is, ha nem meggyőződéssel ugyan, de a másik oldalon ellenkező irányba terelik az embereket, de végülis mindannyian ugyanabba az irányba élünk és járunk.

*Ha én rózsza volnék, nemcsak egyszer nyílnék;
minden évben négyszer virágba borulnék.
Nyílnék a fiúnak, nyílnék én a lánynak,
az igaz szerelemnek és az elmúlásnak.*

*Ha én kapu volnék, mindig nyitva állnék;
akárhonnan jönne, bárkit beengednék.
Nem kérdezném tőle: „Hát téged ki küldött?”
Akkor lennék boldog, ha mindenki eljött.*

*Ha én ablak volnék, akkora nagy lennék,
hogy az egész világ láthatóvá váljék.
Megértő szemekkel átnéznének rajtam.
Akkor lennék boldog, ha mindent megmutattam.*

*Ha én utca volnék, mindig tiszta lennék,
minden áldott este fényben megfürödnék.
'És ha egyszer rajtam lánckerék taposna,
alattam a föld is sírva beomolna.*

*Ha én zászló volnék, sohasem lobognék;
mindenféle szélnek haragosa volnék.
Akkor lennék boldog, ha kifeszítenének,
s nem lennék játéka semmiféle szélnek.*

Vinczéné Gabi

Ha az embert a Bokorban felkértem valamire, ha kijelölik valamire, akkor első dolga csak az lehet, hogy pontokat ír. Így írtam három pontot és néhány alpontot, hogy ne nagyon térjek el a hagyománytól, úgyis a hagyomány szellemében vagyunk együtt.

A hetvenes években, pontosabban '69-ben már javában tartott annak az össznépi, vagy legalább is sokak által gyakorolt útkeresésnek a stádiuma, amelyben én is részt vettem, egyelőre magam; és nem azt néztük ugye, hogy az utca melyik oldalán járunk, hanem egyáltalán hol az utca, hogy melyik utcán lehet járni és melyiken érdemes. S ennek a keresgélésnek a kapcsán jutottam el Csepelre. Hangversenyjegyet árultam, mert a Zeneakadémián volt egy hangverseny, a régi zenekarom tagjai léptek fel, és szervezői tevékenységre volt szükség. Én mindenüvé mentem, ahol fiatalok voltak együtt és olyan dolgokról beszéltek, ami engem is érdekelt. Mindenki készült különböző témákkal, ami érdekelte a társaságot, elmondták problémáikat, hozzászólások voltak, nagyon nagy dolog volt ez. '69 december 13-án, kedden este is együtt volt ez a társaság, és egy korosztályunktól idősebb úr, „nagyon öreg fazon” — mi akkor 19 évesek voltunk, volt már szerencsénk ilyen öreg urakhoz korábban is —, ott ült egész álló este és hallgatta, a mi habracsolásunkat. Egy árva szót sem szólt, azt se tudtuk, hogy ki ő, de bizonyos skatulyákat már felállítottunk vele szemben. A legvégén, aki vezette, illetve csak velünk volt, a Csikos Feri bácsi, lazarista pap, aki munkáspapként nagyon sokat tanult a francia munkáspapoktól, és aki moderátor szerepet töltött be, akkor odafordult az „idős úrhoz”: Most Gyurka, te is szólj egy pár szót, ezért hívtalak. Kb. 5 perc volt a találkozó végéből, s ő azt mondta, hogy mindenki írja fel papírra, mi volt Jézus legjellemzőbb tulajdonsága. A papírokat összegyűjtötték, és

egy táblára felírták a különböző válaszokat. Striguláztuk, de általában ilyenek voltak a válaszok pl.: szeretet, irgalom stb. stb. Egyszer jött egy cédula, amin ez állt: Fizikai erő-nemalkalmazás, ez is fel került a táblára. Körülnéztünk, hogy ki lehet az az őrült, aki ezt a marhaságot odaírta. Egymást ismertük jól, így a gyanú az „új fiúra” terelődött, aki aztán igyekezett megvédeni ezt a mondatát, már csak 2 perc volt, majd távozott azzal, hogy a fennmaradó kérdéseket két fiatal munkatársa fogja majd tisztázni a következő alkalommal.

Talán tudjátok, hogy én a Patronában érettségiztem, és érettségi után eléggé eltávolodtam az egyházas gondolkodástól. Azt tudtam, hogy Isten van és létezik, és innen indulva akartam felépíteni újra magamban a hitet, s ezért aztán sorba jártam mindenfelé és hallgattam papokat, és nagyon sok hóbortos dolgot mondtak, s ezek közé tartozott ez a mondat is, és úgy gondoltam, ezzel többet nem kell foglalkozni. Egyáltalán nem értem azokat, akik azonnal csillogó szemmel hallgatták Gyurka bácsit, amikor találkozta vele, ez nálam egyáltalán nem így történt. Aztán valamikor megjelent a Jenő és az Ildi. Következő alkalommal hosszadalmas előadást tartottak a fizikai erőszakról Jézus életében és teljesen elvarázsolt nyelven beszéltek, mert ilyeneket mondtak, hogy *bazileia*, *dzóé-szférikus közöség*, *metanoia*..., s láttam, hogy egy hottentottával is hamarabb szót fogok érteni, mint ezekkel, úgy hogy ezeket leírjuk, felejtjük el...

Dehát nem addig van az! Férfiam — aki akkor még nem volt az — együtt jár a villamoskaron egy fiúval, Márczi Imre barátunkkal, aki szólt neki, hogy van egy gyerekkori barátom Halásztelken, gyertek velem, hallgassátok meg; és ez a Dombi Feri bácsi volt. És mivel mi útkeresőben voltunk, egyénileg is és együtt is, elmentünk Halásztelkekre.

És a Dombi Feri bácsi mindazt elmondta, amit a Gyurka bácsi, az Ildi meg a Jenő, de mindezt élvezhető formában, azaz érthetően. Így aztán kezdett a dolog emészthetővé válni, és az eredeti közösségünkben abbahagytuk azt a gyakorlatot, hogy pontról pontra megcáfoljuk az erő-nemalkalmazást, és értelmeztük a jézusi szelidséget, és kezdtünk befogadókészebbek lenni, mert már hallottuk a dolgot felfogóképességünknek megfelelően...

Ez az első pontom az erő-nemalkalmazásról szólt... Ennek következménye az volt, hogy '72-ben Jenő kijelentette Gerbert Gyurival együtt, hogy nem mennek el katonának. Lebeszéltek őket róla, gondoltuk, hogy nem olyan érett ez a közösség még, hogy a retorziót, ami utána nyilvánvalóan következik, kibírja, hiszen alig voltunk páran, és ha elkezdenek szétrugdosni, ki tudja, mikor kerülünk megint egyesbe! Meg aztán, hogy „akkor lennék boldog, ha kifeszítenének”, ezt úgy el tudtuk mondani, de megcsinálni az egy más műfaj.

Ezek azok a dolgok, ahol az ember látja: igen, sorsközösséget kell vállalni Jézussal, egyébként nincs értelme, nem megyünk tovább, leterünk az útról. De féltettük a gyerekeinket, hiszen mi az 50-es években voltunk gyerekek. Nem tudtuk, hogy mire lesz képes a hatalom. Aztán kiderült, hogy mit gondol erről az egyházi hatalom, kiderült, az is, hogy a katona nem erőszakot, hanem erőt fejt ki, aztán az is kiderült, hogy ez csak a haza védelme, ez nem ölés és nem gyilkolásra való felkészülés. Erre aztán az egész társaság szorgalmas levélírással fogott Lékai bíboroshoz. Persze mai napig sem kaptunk választ, gyanítom, hogy már nem is fogunk.

Aztán '79-ben Merza volt az első, aki vállalta a szolgáltat-megtagadást. Ő végülis még pénzbüntetéssel megúszta. A további katonaságmegtagadók nem úszták meg ilyen könnyen.

A második pont a közösség és a küldetés köré csoportosul. A 60-as években is voltak keresztény társaságok klerikális fiatalokkal, együtt karácsonyoztunk, és jellemző volt, hogy a havat a lábunkkal a bemenetel után el kellett igazítani, hogy ne lehessen tudni, hányan mentek be, és ezt meg kellett ismételni, amikor kijöttünk. Bent beszélgetni csak rádió mellett lehetett. Mi pl. Mindszenty primás köztünk levő unokahúgától tudtuk, hogy ez jó módszer, és igyekeztünk alkalmazni a hatékony technikákat. Ebben éltünk tulajdonképpen, hogy soha, sehol, senkinek nem mondhatod el semmit abból, amit otthon hallasz, mert abból baj lehet. Soha, sehol semmit nem közölhetsz abból, amit látsz vagy hallasz, mert sose tudhatod, hogy kivel állsz szemben. Mármost ezzel szemben Gyurka bácsi szövegeiben az vált hangsúlyossá, hogy hirdesd, akár alkalmas, akár alkalmatlan, minden időben, azt, amiről meg vagy győződve. És ez nagyon más volt, mint amit mások mondtak, és nagyon igaznak tűnt, pontosabban evangéliuminak. Az volt a csodálatos,

hogy amit az ember keresett, arra kapott ugyan választ, csak ez nem ígérkezett olyan könnyű útnak, mint amilyennek remélte.

Nagyon nagy élmény volt számomra a *Lelkipásztori marketing*, ahol is azt olvastam, miért is van az, hogy Jézus evangéliuma ma az embereket nem vonzza. Miért van az, hogy a lelkipásztorok ülnek az irodában, nem megy senki; ülnek a gyóntatószékben, nem megy senki. Lehet mondani, hogy most már más idők járnak, más szelek fújnak, de lehet azt is mondani, hogy az egyházban a lelkipásztorok egész mást csinálnak, egész mást hirdetnek, tanítanak, egész más módszerrel, mint amit Jézus csinált a maga idejében, és ez a más nem kevesebb, mint az, hogy közösséget kell létrehozni... Ez pedig nem megy másképp, mint hogy utánamegyünk az embereknek, beszélgetünk az emberekkel.

Jenőekkel, Ildiékkel, a kezdeti zökkenők után D. Zsuzsával voltunk egy közösségben, meg Bohn Pistivel. Az akkor alakult Fialatok I-be tartozunk immár 25 éve. A név marad, ha felettünk el is szállt

már az idő. Nem mondhatom, hogy a Fialatok I virágkorát éli, de mindig képes volt megújulni.

A 3. pont rövidebb lesz: az *adásról* szól. 1969-ben M. Ilussal a Kirizsi utcában sétáltunk, és mondtam neki, hogy nekem éppen kellene valamennyi pénz — nem tudom, mit akartam venni, nyilván könyvet —, és erre Ilus azt mondta, hogy ad ő nekem szívesen. Mondom, hogy nem tudom visszaadni, nincs miből... Akkor nem adod vissza — mondja ő...

Ez is olyasmi volt, ami nagyon érthetetlen és nagyon csodálatos volt számomra, ez a viszonyulás a pénzhez. Aztán jöttek azok a dolgok, hogy hogyan szólhatunk egy rossz szót is a farizeusokra, hiszen azok jövedelmük 10 %-át a szegényeknek adták — hol vagyunk mi ettől!?

Az is biztos, hogy soha számon nem kérték a Bokorban, hogy Te mennyit adsz, és kezdődhetett az adás az egy pohár víznél vagy bárminél.

Sok mindent lehetne még mondani: az érvényesülésről, a „kicsi a szép”-ről meg sok egyébről, de most már hagyok másnak is szót.

Köszönöm szépen!

Gabi harmadik pontja pontosítására megkérjük Áts Bandit, s magam is mondanék az adásról néhány szót.

1975-öt írunk, betoppan hozzánk Finnországból egy csapat s elmondja, hogy nekik van módjuk segíteni az éhezőket. Az otthoni közösség összead közel 4 ezer forintot, ezzel elmegy a népművészeti boltba, vesz egy csomó száda-blúzt, terítőt, kötényt. Hazaviszi, és a közösségi találkozón „kitombolázzák”. Összejön a pénz, ezt elküldik Cedrik Prakashnak Indiába. Egy negyedév múlva Kiszestre hoz a posta egy paksnémétát, Indiából jött, 26 gyerek életrajzát tartalmazta, mellette a levél, hogy a ti finn barátaitok segítségével küldött 16 ezer forintból fedezte ennek a 26 gyereknek a kosztját, kvártélyát. Köszönjük szépen! S akkor megindult a Bokor adás-sorozata; sok-sok ügyeskedés révén évi 1 millió Ft megy az éhezőknek.

Áts András

A Harmadik Világ alapítványról szeretnék beszámolni. Az alapítvány 93 tavaszán alapult, főleg azért, hogy a Bokor számára legálissá tegye az éhezők segítségét. Hála Istennek, nemcsak bokorbelleiktől kaptunk pénzt, '93 őszén 200 000 Ft-ot sikerült Indiába juttatnom, '94 őszén, mikor itt járt a Prakash, átadott neki Gyuri 6 millió Ft-ot, ezzel lényegében az alapítvány

számláját lenulláztuk. Azóta az elmúlt 10 hónap alatt jelenleg számfejtve 2 millió 850 ezer Ft. Elsősorban az adományozóké a hála. Annyit szeretnék még elmondani, hogy az alapítványnak nincsenek fizetett alkalmazottai, költségeket, posta stb. zsebből szoktuk fizetni és mindenkinek, aki szeretne az alapítványhoz hozzájárulni szeretnék egy levelet felolvasni, amelyet a

napokban kaptunk egy nem bokorbéli hölgytől:

„Kedves Harmadik Világ Alapítvány! Nagyon megörültem, amikor a könyvtárban az alapítványi adattárat bogarásztam s az Önök alapítványára bukkantam. Később hallottam, a Tanúim lesztek című műsorban az alapítványról. Én 19 éves lány vagyok, leérettségiztem és most felszolgálónak tanulok. Kapok

átképzési segítyt, mivel van egy kis német nyelvtudásom és a segíty mellett esténként tanítgattam, sikerült összespórolni 28 ezer Ft-ot. Ezt az összeget szeretém felajánlani a Harmadik Világ szegényeinek. Kérem írja meg, hogy személyesen kell-e befizetni, vagy tudnak küldeni csekket? Két

Iványi Gábor

Iványi Gábor vagyok. Szeretettel köszöntöm a megjelenteket, testvéreimet. Mindenekelőtt hadd hivatkozzam Jézusnak egy példázatára, amelyet a mustármagról mond. Azt mondja, hogy az Isten Országáa olyan, mint a mustármag, amely a legkisebb a magok közül, de amikor felnő bokorrá, nagyobbacska bokorrá lesz, úgy hogy azután a madarak fészket rakhatnak rajta.

Többféle képet használtak az előttem szólók, és az egyik az volt, ami ehhez a képhez is tartozik, az hogy a mustármag fává legyen, ahhoz a föld alá kell kerülnie, hasonlóan a búzamaghoz, amelyet Jézus önmagáról mond, ha földbe nem esik, el nem hal, egymaga marad, ha pedig elhal, sok gyümölcsöt terem.

Amikor arra gondolok, hogy hogyan is találkoztam először Bulányi György nevével vagy azaz az egész mozgalommal, közösséggel, mely a nevéhez kapcsolódott, akkor egy hetvenes évek elejéről való élményemre gondolok. Segédlelkészként valahol a Pilisben kirándultam egy ifjúsági csoporttal, és nagy felhőszakadás keletkezett. Bemenedültünk Pilisszentlélekre és ott Havasy atyánál kerestünk menedéket, aki adott valami rossz teát, utána felkínálta, hogy segít eljutni a legközelebbi lakott helyig: van egy Trabantja. Berakta a kirándulók zömét, vagy tíz fiatal legálább, én nem fértem már be. Ezért visszajött még énértem is, és közben magunk közt kezdtünk beszélgetni. Akkor szólt először Bulányi atyáról. Ez azért volt érdekes számomra, mert abban az időben történt egy törés a mi egy-

kérésem lenne, az egyik, hogy ezt az összeget csakugyan nagyon szegényekhez juttassák, a másik, ha megkapták, küldjenek valami visszajelzést...

Köszönöm a szolgálataikat és kérem a Jóistent, adjon erőt az Önök tevékenységéhez. Köszönettel.”

*

házunkban, az Állami Egyházügyi Hivatal egy konfliktust gerjesztett, és annyira magányosnak éreztük magunkat, azok, akiket ezek az intézkedések érintettek, hogy az embert megkísértette az, amit Illés mondott a fenyőfa alatt: Egyedül maradtam és engedd, hogy hadd haljak meg! S amíg ő önmaga felett így szomorkodik, az Úr megeteti egy pogácsával, és azt mondja neki, meghagytam hétezer lelkét, minden ajkat, amely nem csókolta meg a Baált, és minden térdet, amely nem hajolt meg előtte.

Rá kellett jönnöm arra, hogy mások is vannak, sőt mások nagyobb keresztet visznek. Én magam az apai pofonokon kívül ha viseltem valamiféle szenvedést a hitemért: főiskolából való kicsapás, később pedig fölfüggesztett börtönbüntetés. Mások éveket töltöttek magányban, üldöztetések között. Ez mindenképpen bátorítás volt számomra. És aztán megismerkedtem Merza Józseffel. Vele az úgynevezett demokratikus ellenzék küldöttként kerültem kapcsolatba, akiket szintén borzasztóan érdekelt, hogy mások, más indíttatásból, esetleg ugyanazokból a tanokból mást hallanak, mint ők. Valami hasonló gondolkodnak, a lelkiismereti szabadság védelmezésének gondolták-e ezt és így keresték a kapcsolatot, az ismeretek lehetőségét ezzel a körrel.

Tulajdonképpen csak köszönteni és megölelni jöttem azokat, akiket ismerek és szeretek és megmondani, elmondani, hogy az én szemléletemben is igen komoly megújulást hozott az, amit

Ezt Szolnokról, egy általunk ismeretlen hölgytől kaptuk. Mi azzal tudtunk szolgálni, hogy küldtünk neki egy képpel ellátott papírt, amit Indiából kaptunk, amely egy-egy kislány, kisfiú fényképét és róla szóló leírást tartalmaz: hány testvére van, hogy került ide, milyen tulajdonságai vannak.

a Bokor képvisel, és pedig arra gondolok, hogy itt értettem meg, hogy Jézusnak azok a mondásai, hogy ha az embertől el akarják venni a felső ruháját, adja oda az alsót is, ha megütik egyik orcát, tartsd oda a másikat is, nem arról beszélnek, amit mi a hetvenes években vagy még korábban hallottunk, gondoltunk, tanultunk, hogy a hívő embernek meg kell húznia magát és nem szabad megszólalni, nehogy felingerelje a hatóságot. Megértettem, hogy Jézus pontosan arra akar tanítani, hogy az erőszakot viszonzozzuk hasonló határozott lépésekkel, nem erőszakos, de a szeretet erejéből fakadó lépésekkel oda fordítani a másik arcot vagy odaadni azt is, amit nem kért; nem azért, mert attól fél, hogy azt is elveszíti, hanem az isteni erő szabadságából. Valami ilyesmi az, amit a Bokor képvisel. Nem elég nekik az, hogy kisközösségeik miatt kivívják egyházuk haragját, nem kevésbé az Állami Egyházügyi Hivatal haragját. Kellett nekik beszélni még arról is, hogy ne fogjunk fegyvert és ne hadakozzunk, amikor ez olyan borzasztó éles és kínos kérdés volt azokban az években az agonizálni kezdődő szovjetbirodalomban. Helsinkihez közeledve borzasztó nagy félelemben voltak, és lehetett érezni, hogy minden ilyen gondolatra milyen idegesen reagál a hatalom. De megértettem, hogy jézusi módon, ha az embert el akarják hallgattatni, akkor erre a válasz nem az, hogy engedelmesen elhallgat, hanem a Krisztus szeretetével és mér-

téktartásával, dac nélkül és fel-fuvalkodás nélkül az Istentől kapott felhatalmazás alapján beszélni kell, elébe kell menni a hatalomnak, imádkozni érte és áldani.

És ugyanez egy másik dologban, az adás dolgában, amiről az előbb is szó volt. Magam is, lelkészként is az ország igen szegény vidékein szolgáltam, és sokszor kerültem abba a helyzetbe, hogy kértek segítséget, pénzt. Ahol laktunk, a közelben lakó cigány családok jobban tudták, hogy mikor jön a gyes a feleségemnek, mint a feleségem, és ott ültek a lépcsőn, és mindig megígérték, hogy visszahozzák, de ez a visszadás mai napig késik. Akkor tanultam meg, hogy az embernek el kell fogadni Jézustól, hogyha adsz neki, ne kérd vissza, hogy abban is, aki kér, ez a krisztusi gondolat van fordítva. Most, ha adni tudsz, akkor nem hiányzik

Benyhe Judit

Én vagyok az, aki két szálon kötődöm a Bokorhoz. Az egyik szál családi szál, anyun keresztül, hiszen már többen említették, hogy ő már mondjuk nagylány korától kezdve kapcsolódott Gyurka bácsihoz és még sokakhoz másokhoz, kikről már szintén volt szó. A másik szál az Kovács Laci. Kovács Laci, ha jól emlékszem 1969-ben került a Rezső térre. Az első, ami abból az időből eszembe jut, hogy milyen jó volt együttlenni hasonló gondolkodású fiatalokkal. Ugyanis az otthonról hozott gondolataim miatt az iskolában mindig maradinak, rendszeridegennek kiáltottak ki minket, legalábbis én így éreztem. Laci Rezső térre kerülése után egy egész más világ tárult ki előttünk. Addig legalábbis én kínos kötelességnek éreztem a vasárnapi templombajárást. S attól kezdve azonban a templomi ifjúság mindenben együtt volt. A hatalmas pörgős foci, más néven „csocsó” meccsektől

neked. És legfeljebb ajándékként kapod vissza a kölcsönödet, hogy majd valaki másnak kölcsön add. Tehát éppen csak kezeled azt az összeget, és nem a tiéd, ami nálad van. És ebben is igen komoly bátorítást kaptam a közösségtől.

És végezetül Jézusnak ismét egy példázatát hadd említsem meg. Azt mondja a Máté evangélium 13. részében valahol, talán a 45–46. versében, hogy hasonlít az Isten Országáa a kereskedőhöz, aki igazgyöngyöket keres és találván egy drágagyöngyre, eladta mindenét, amiye van és megvette azt a drágagyöngyöt. Sokat jutott eszembe azokban az inséges időkben, amikor átéltem az imént is említett társtalanságot, hogy micsonda kincs találni valakire, akiben értékek vannak és akivel lehet beszélgetni, akire lehet számítani, legalább együtt lehet vele imádkozni. És sokáig így láttam,

kezdve a misztérium-játékokig minden új és nagy érték volt. Külön említeném még a gitáros miséket. Az orgonás népénekes misék után végre úgy éreztük, hogy ezek a mi dalaink, a mi gondolataink. És biztosan éreztük azt, hogy ezzel, meg az életünkkel megváltjuk a világot.

Közben Laci lelkiyakorlatokat szervezett, ahol sok újat hallottunk. A legizgalmasabb téma az erőszakmentesség volt nálunk is. Laci félelmetesen kiélezett példái örült vitákat váltottak ki. Ki ne emlékezne közülünk az egy szál deszkára pályázó hajótöröttekre, vagy a fegyveres tömeggyilkosra, akit nekem módomban állna lelőnöm. Hát nehéz volt bennünket meggyőzni erről, de meg kell, hogy mondjam, hogy még mindig könnyebb, mint aztán felnőttként élesbe találkozni ezzel a kérdéssel. Hiszen felnőtt emberként, szülőként átélni az élet által mindennaposan elénk hozott konfliktusokat. No hát ez

hogyan ez a példázat az emberben lévő értékeket kereső emberről szól vagy az Isten Országát, értéket kereső emberről szól. És lassan értettem meg, hogy miről szól ez a példázat, mert itt ebben a példázatban a kincskereső személy maga az Isten, aki azért jött, hogy megkeresse és megtartsa azt, ami elveszett és az elveszett emberre, a bűnös emberre, a másféle emberre úgy tekint, mint drágagyöngyre, akiért mindent odaadni a lehető legjobb és legjobb dolog, akinek mindene kisebb értékű, mint a drágagyöngy, amit meg akar magának szerezni. És hát végülis ennek a kincset kereső Jézus Krisztusnak a szeretete és szolgálata is az, amit én ebben a közösségben oly sokszor láttam, oly sokszor megcsodáltam, és kívánok ezen az úton, ebben a kincskeresésben, keresődésben, ebben a szolgálatban sok áldást, Isten kegyelmét.

kemény volt, és kemény a mai napig, és minden nap meg kell küzdeni ezekért a jézusi eszményekért, úgy gondolom.

Annak a korszaknak meghatározó élménye volt a rendszertől való fenyegetettség érzése. Sokan, ha ugyan nem mindannyian éltünk át rendszeres rendőrségi zaklatást. Voltak, akiknek az útlevelét vették el hosszú évekre, másokat rendszeresen követtek, fényképeztek. Tudok olyanról is, akinek a munkahelyi főnökét keresték föl, és biztos jó pár fiatal személyesen is megkerestek. Lélektanilag talán ez volt a legocsmányabb, hiszen nagyon értettek hozzá hogyan kell 17–18 éves gyerekeket megrémíteni, továbbtanulásuk megakadályozásával, egyetemről való kirúgással; azt is hallottuk, hogy lelkiyakorlatainkon, Bokorünnepeken mindig volt rendőrségi kíséret. De túléltek, itt vagyunk, és remélem, hogy még szebb évek várnak ránk. Köszönöm.

Cserta Gábor

Én lennék az utolsó kortársi emlékező ebben a csoportban. Azt hiszem, inkább sorstárs vagyok, mint kortárs.

Készülvén, elővettem a 20 évvel ezelőtti jegyzeteimet, amelyeket őrzök, ezekből említenék meg néhányat.

Igen, pontosan húsz évvel ezelőtt, 1975-ben találkoztam a Bokorral. Be van írva a noteszomban: augusztus 26-án közösségi összejövetel Bohn Jutkáéknál. Ez volt az első, amire engem elhívtak. Előtte nem sokkal Barina tartott Fehérvárt egy lelki gyakorlatot, s gondolom „felhomályosította” a résztvevőket, hogy illő lenne „halászni”. Hát ilyen kihalászott voltam én. Aki engem kihalászott, az nem a Bohn Jutka volt — akit aztán én elvettem feleségül, tehát belenősültam a Bokorba —, hanem a Laci barátom, aki a gitáros misék 3 év közös zenélései után méltónak érzett engem arra, hogy bekerüljek egy ilyen belső körbe.

1976 nyarán Alsószentivánon voltam először lelkigyakorlaton.

Egyik tisztetem a közösségben az volt, hogy lelkigyakorlatra fuvaroztam az embereket. Azon a nyáron augusztusban elvittem Juditot Szárra. Bementünk egy kamraszerű helyiségbe, s ott Gyurka bácsi gyertyás félhomályban olyan lélekrengető kérdéseket tett fel, amelyeneket első este illik föltenni.

Azt is följegyeztem, hogy hazafelé benéztünk Budapesten a Domiba, ahol Kovács Laci prédikáció helyett próbált dialógust folytatni. Ott volt Balczó Bandi is.

Aztán találtam egy csomó följegyzést Mária-ünnepekről, nagycsütörtök éjszakai virrasztásokról, pünkösdsjeinkről.

Ez utóbbiak közül a '83-as volt emlékezetes, mert ezen megjelent egy hivatali egyházi személy, és közölték, hogy Dr. Merza József, Dr. Gromon András és Dr. Kovács László semmiféle szerepet nem játszhatnak. Döb-

benten hallgattuk, aztán egy kis csönd után elénekeltük ezt a Szent Ferenc éneket:

„Tégy engem békéd eszközevé:
Hol gyűlölet van, oda szeretetet vigyék;
hol neheztes: békecségedet;
hol széthúzás: egységedet.

Tégy engem békéd eszközevé:
Mert ha megbocsátunk, nyerünk bocsánatot;
ha adunk, akkor kapunk igazán,
és ha meghalunk, kapjuk Örök Életedet.”

Ez volt az én hirtelen válaszom.

Aztán föl van jegyezve egy szári lelkigyakorlat, melyet Merza Jóska tartott, s — emlékszem — vasárnap reggel a Magyar Nemzetből tartotta az emlékdést. Hát ilyen is volt!

Pécelt is emlegettem már. Ott voltam egyszer egy karácsonyi este a templom oldaltermében, ahol olyan irodalmi órát hallottam Gyurka bácsitól Sinka Istvánról, amelyet még soha életemben. Ennek az élménynek a hatására írtam a Don hőseiről gitáros éneket.

Folyik a Don, sárga a sík,
ezeréves a naplement.

— 'Előd népe a nagy síkra
ezer év után visszament.

Ott vannak az ungi Bánók,
Duna mellől a Bengerek,
jászok, kunok, magyarok és...
szólni kéne, de nem merek.

Fogadta volt-népét a Don.
Régi halászeit ezüst
nyírfáival csatazajban,
s égig lobbant az ágyúfüst.
Hősök? Honvédek? mondjam el?
'Elmondom hát: sok kun legény
hőse a messzi Donnak — de:
ők mondjanak éljent, ne én.

Idéhaza két kis ökrük
keskeny utakon tapogat.
— Hős a Donnál 'Bánó Balázs,
s kevés jóért de nagyot ad.
A Dunáért és a Donért
meghalni már nem új dolog.
Rajta, honvéd! 'En sírok csak,
s velem az esti szűnyogok.

Kaszap István és Márti

Holnapra kész jövőtervekről néhány szót megkérem, hogy Kaszap Márti és István szóljon.

Igyekszünk nagyon rövidnek lenni, hogy senkinek ne éljünk vissza a bizalmával. Azzal kezdeném, hogy mi jézusi öko-faluról álmodozunk jórégén és én már erről többször beszéltem különféle fórumokon, és akkor azt gondoltam, hogy én többet nem szeretnék róla beszélni, hanem tenni szeretnék a dolgokat, és éppen ezért kicsit zavarba vagyok, hogy erről most mégis szólnom kell.

Egy kicsit a múltba kell visszanezünk, hogy mibennünk ez a dolog milyen régen érlelődik, mégpedig ahogy a Bokorban szívtuk magukba a gondolatokat, az adás nagyon erősen mozgott minket, és az, hogy meg kell osztanunk, amink van. Mi a lakásunkból egy házba költöztünk, és azt gondoltuk, hogy nemcsak nekünk kell az az otthon, hanem közösen másokkal, és így más testvérekkel összefogva építkeztünk, és volt olyan időszak, amikor 8 családdal laktunk együtt és jó emlékeink vannak róla, pedig gondolhatjátok, hogy sok minden adódott ebből az együttélésekből, de ezeket igyekeztünk mindig jól megoldani.

Amikor az új otthonba kerültünk, addig a bokoreszmények mozgattak csak minket, és itt találkoztunk azzal, hogy a környezeti felelősséget is magunkban érlelni és fejleszteni kell. És akkor elkezdődött egészen egyszerűen azzal, hogy a saját kertünkben nem mérgezzük a növényeket, és egy folyamatos tanulóssal felkeltődött a felelősségünk és mindenféle tanulási alkalmakon keresztül eljutottunk oda, hogy ezt a két dolgot nem lehet különválasztani. Tehát felelősségünk van, és létre kell hozni valami új mintatársadalmat, amelyen keresztül meg lehet mutatni, mi az a jézusi életforma, amelyet együtt meg kellene élnünk.

A 20. század társadalmi problémáinak megoldásához szeretnénk ezzel alternatív megoldást mutatni. Hogy erre képesek leszünk-e, ez az itt lévőkön és még sok-sok mindenkin fordul, hogy ki-ki milyen feladatot vállal magára. Megalakult a Bokorliget Alapítvány, és meg tudtunk már vásárolni egy 25 hektáros földterületet, s itt lehetne a keret ahhoz, hogy megmutassuk, mit kell egy „főállású” kereszténynek tennie. Leírtuk az Alapítvány célkitűzéseit és az eddig történeteket, *Bokorligeti Hírlevél* címen megtalálhatjátok az előcsarnokban.

Bulányi György pohárköszöntője

Kedveseim!

Az agg Simeon tudta, mikor kell őt Istennek elbocsátania, s nem volt pohárköszöntő-gondja; én meg csak annyit tudok, hogy pohárköszöntőt kell mondanom anélkül, hogy tudnám: elbocsátandó vagyok-e már.

Az agg Simeon úgy tudta, hogy most már egyenesben vannak a dolgok, mert megszületett a Gyermeke; magam meg kétezer évvel e megszületés után úgy tapasztalom, hogy még mindig nincsenek egyenesben a dolgok.

Korgó hassal avagy üres reménnyel nem lehet himnuszt énekelni. A pohárköszöntők végén ÉLJEN! hangzik, ehhez a köszöntőnek reményről kell énekelnie.

Egyszer már úgy lát-szott, van remény; mert az első századokban megjelent az "új raj", a "triton genosz". De aztán a 4. században elvetélt; kiegyeztünk a hatalommal: a ranggal és a kiváltsággal.

Jó másfélezer esztendő áll vesztesszámlánkon. Pohárköszöntő csak nyereségszámlából születhetik. Van ilyen?

Mondok két szót, amely ma jól hangzik: civil és nonprofit. Állam és egyház ilyenek-e?

Azt hiszem, hogy a

Gyermeke, akit az agg Simeon a karjában tartott, valami civil és nonprofit organizációról álmodott. A maga Tizenkettőjét ilyennek gondolta, akarta.

Meg tud-e élni hierarchiáktól és profittól meghatározott világunkon belül az, aki és ami civil meg nonprofit? De tudunk mi magyarul is: a rang és a kiváltság felségterületén megélhet-e, aki csak használni akar?

A civil és nonprofit világ a csak-használni-akaró emberek összefogásából születhetik meg.

Van ilyen? Új raj, triton genosz, fejjel fálnak rohanók, agyalágyultak, vagy akárhogyan nevezék is őket?

Van ilyen? Ha van, akkor megvan a pohárköszöntőm.

Éljenek azok, akik ilyenek!

Éljen a Bokor is, ha ilyen emberekből áll!

Éljenek a velünk rokonszenvezők is, ha ilyenségünk miatt rokonszenveznek velünk!

Éljenek mindazok, akik örökre búcsút mondtak már a rangnak és a kiváltságnak!

Éljenek mindazok, akik megértették a tanítást, hogy nem az a nagy, aki asztalnál ül, hanem aki felszolgál!

Abban a reményben,
 hogy a Bokor bölcsőjébe ez az "agyalágyultság" már kivehetetlenül belekerült,
 abban a reményben,
 hogy ennek a mi kicsinységről, szegénységről, szelídségről szóló
 Bokor-énekünknek a hangja és visszhangja többé már soha el nem hal,
 emelem poharam mindazokra,
 akik sejtik már, hogy az emberiség csak ezen a jézusi, civil és nonprofit úton
 tudja művelni, és nem felrobbantani bolygónkat;
 emelem tehát poharam arra,
 hogy megvalósítsuk Teremtő Istenünk és Egyetlen Tanítónk, Jézus szándékát:
HOGY ÉLJÜNK! HOGY ITT ÉS ODAÁT AZ EMBER ÉLJEN!

S még valamire, amire a jóbel-év még külön is kötelez. Babits Mihály, költő-szentünk írta 80 éve: "Szeress, ha nem szeretnek is..."

Ezért aztán emelem poharam azokra is, akik elrekesztenek minket maguktól! Emelem rájuk is, hogy mindenekelőtt egyházunkon belül leomoljanak a válaszfalak! Hogy mindannyian egyek legyünk az Isten Országát felépíteni hivatott, szeretetben! Hogy kirekesztőinkben is, bennünk is

JÉZUS ÉLJEN!

Schermann Rudolf köszöntője

Testvéreim!

Igen nagy örömmel jöttem el ide hozzátok. Először látjuk egymást, de a lelki kapcsolat megvolt már eddig is, mert bár 1956-ban mint frissen szentelt káplán a győri egyházmegyéből Nyugatra kerültem, soha nem felejtettem el, hol vannak a gyökereim. Nemcsak nemzeti szempontból, hanem abból a szempontból is, hogy ez a sokat sanyargatott magyar egyház mégiscsak mindig szellemi hazám maradt, és mindig arra gondoltam, hogy innen több erőt tudok magamba szívni, mint amennyit talán Nyugaton tudtam. Nyugaton sok mindent megismertem, és megvolt az a luxusunk, hogy teológiailag képezhettük magunkat, sok mindent gondolhattunk, vitázhattunk, de egy valami hiányzott: a hitvallás mélysége, az a bizonyos erő, ami tulajdonképpen a hitvallásból ered, s amit

az őskereszténység mutatott meg nekünk példaképpen: az üldözések ellenére, vagy éppen az üldözések miatt nőtt a keresztények véréből az a mag, amelyből később egyház lett. Nem volt egyszerű.

Ma Pünkösöd van. Az első keresztény Pünkösödkor ott ültek az apostolok Máriával együtt. Nagyon hűek voltak Jézushoz, és mégis, valahogy féltek. Bent ültek a

házban, imádkoztak, tehát jámborok voltak, de valami hiányzott. Nem vitték tovább azt, amit Jézus rájuk bízott, az Örömhírt; nem volt merszük hozzá. S ahogy jött a Szentlélek Úristen, a maga viharával lerombolta a falakat, kihajtotta őket a teremből az utcákra: Menjetek és mondjátok tovább a Jóhírt. Ez a Pünkösöd. Ez a feladat: hogy kimenjünk, mondjuk és tegyük az Örömhírt, és aztán mindegy, hogy mit mondanak a többiek. Ez a veszély ugyanis mindig fenyegette a Jóhír hirdetőit.

Két nagy veszély volt mindig: Az egyik az volt, hogy Krisztus ellenfelei megbénítják őket, hogy szó szerint beléjük fojtják a szót. Kezdődött Istvánnal. Követték a többiek. A másik veszély, hogy a barátok, azok, akik együttéreznek velünk, nem értik meg a Léleknek ezt a minden akadályt leromboló lelkesedését. Ehhez hozzá kell szoknunk mindenütt, ahol a Lélek dolgozik. Nem mindenki érti meg rögtön, hogy miről van szó. Ez hozzátartozik az egyház életéhez. Hozzátartozik a Bokor életéhez is. A Lélek mindig dolgozik; a történelmi egyházak sivatagában is. Ebben a sivatagban itt-ott elkezdi zöldellni valami. Bokrok nőnek. Itt is, és mindenütt a világban. És ebből lesz Krisztus új ereje. Tőle jön megint az, ami felépíti az egyházat. És hogy ez új utat jelent, hogy nem tudunk visszanyúlni a régi, valamikor talán nagyon is fontos struktúrára, az nem baj. A Lélek mindig előre visz!

Nyugaton mi is azzal vesszünk, hogy nagyon sokan vannak köztünk is, akik félnek, akik azt hiszik, ha feladjuk hamis struktúránkat, a középkorban kialakult struktúránkat, akkor tönkremegy az egyház. Mi lesz az identitásával? Nem kell félnünk! Az Úr ereje van az egyházzal. A Lélek új utakat tör, új utakat keres, és egyik útja ez a Bokor itt. Ti nem is tudjátok, mi mindent adtak nekünk, mennyi erőt kaptunk Tőletek mi, akik Nyugaton élünk. Itt is, ott is felfigyeltek Rátok, írtak Rólatok, hogy mennyire visszatértetek ahhoz, amit Jézus Krisztus hozott nekünk.

S ha vannak nehézségek? Mi talán ki akarjuk iktatni a keresztet? Azt nem lehet; azt bele kell tervezni a munkánkba. De a Szentlélek Úristen vezet bennünket.

És van egy pár ismertetőjegye ennek az egész világon feltörő krisztusi mozgalomnak. Az egyik mindenképpen az, hogy visszanyúlunk a Szentíráshoz, hogy hallani akarjuk az Igét, hamisítatlanul, úgy, ahogy Jézus mondta, radikálisan. Ez a radikalizmus hozzátartozik a lényeghez. Jézus maga radikális volt. Különben békés nyugdíjasként halt volna meg. De az, hogy mint hívő zsidó merte mondani a maga igazát a zsinagógával szemben is, az életébe került neki.

Sok mindent megtanultunk Krisztus követésében. Egy valamit azonban talán elfelejtettünk: azt, hogy meg kell tanulnunk és meg kell élnünk Jézus prófétai, kritikus viselkedését. Nekünk mindig Jézus szava után kell mennünk és az ő magatartásából kell élnünk, és ezért szabad és kell kritikusoknak is lennünk, és megmondanunk azt, ami nem helyes az egyházban.

A Bölcsesség könyvéből származik ma egy szöveg, amelyet Pünkösöd ünnepén az egyház felolvas, és ebben a szövegben benne van, hogy a Lélek előtt semmi nem marad titokban. Senki nem tud elrejtőzni a Lélek előtt, és így mi őszintén, nyíltan, az igazság szellemében meg kell, hogy mondjuk, mi nem helyes. Nem jártok rossz úton, amikor megmondjátok, mi nem helyes, mi poshadt, mi elöregedett, mi az, ami nem segíti az egyházat Magyarországon is előre. De a kritika ne legyen soha egysíkú, hanem mindig legyen önkritika is, továbbá mutassuk meg, hogyan lehet a dolgokat jobban csinálni. És ezen igyekeztek ti, úgy látom, úgy érzem. Érzem abból is, amit itt most rövid idő alatt megéltem.

Azzal fejezném be ezt a rövid, de nagyon a lelkemből jövő üdvözlést, hogy nagyon örülök, hogy ez a folyamat hazánkban megindult, hogy példaképe lehetünk a világnak, hogy ezt ismerhetem. Ne hagyjátok magatokat sose eltántorítani, menjetek tovább a jézusi úton! Ti vagytok a jövőnek a záloga, a magva. A jövő magva vagyunk. Ez nem beképzelés. Ezt nem is kell különösebben mondanunk; ez az igazság.

A Szentlélek Úristen, aki itt van köztünk ezen a csodálatos pünkösdi napon, amikor ezt a csodálatos jubileumot ünnepelhetjük, világosítson meg bennünket, mutassa meg az utat, amelyen mennünk kell, és adjon nekünk lelkesedést és erőt, hogy ezen az úton tovább tudjunk menni. Mint hazánk keresztény testvére, ezt kívánom sok külföldi nevében is. És köszönöm, hogy meghallgattatok.

Kovács László

BOKORIRTÁS

- “Történelmi” dráma -

Kedves Testvéreink és Barátaink!

Rendhagyó módon, szeretnénk némi magyarázattal szolgálni a most előadandó darabban kapcsolatban.

A Bokor-jubileumra készült darab az ünnepnek ötvizsgálati része. Tükröt szeretnénk tartani azok elé, akik ellenünkre voltak az ötven év során, de éppígy tükröt akarunk tartani magunk elé is. Csak úgy tudjuk megbánni bűneinket, ha ismerjük és kimondjuk azokat. Kiengesztelődni is csak így lehet. A holnapi hálaadó mise lelkiismeretvizsgálatához legyen segítség ez a darab.

Ami a dráma keretét illeti, az bizony szokatlan, és kissé sokkoló is. De az ötven évet a Bokor egyik legkritikusabb pillanatában kellett megragadni. Az aggodalmaskodók kedvéért megjegyezzük, hogy az “illetékes” áldását adta a sajátos megoldáshoz.

Fogadjátok megértéssel és szeretettel játékunkat.

ZENE:

*Emberek, hányan maradtunk
magyarok, kik nem szaladtunk,
és hányan, ki ködbe merül,
s hány, ki gonosz kézre kerül,
ki börtönbe, ki kötélre,
kinek elfolyott a vére?!*

*Hányan leszünk hűek, mindig,
a hideg, haldós sírig,
az utolsó reménységig,
ha száz évig, százig?
Alatunk majd ha sír nyílik,
úgy halunk meg, ahogy illik?*

(Sinka István)

Prológus

SZÍNHELY: Vacsora

SZEREPLŐK: Gyerekek: Gyurika, Peti, Zoli, Zsófi, Kriszti – Anya – később Apa

ANYA: (az asztalnál áll) Énekelünk! Hol vagy Gyurika? Vacsorázunk!

GYURIKA: (fut, leül) Ne, ne, még ne énekeljete!

PETI: (belekezd az énekbe) Te hívsz meg...

GYURIKA: (kiabál) Peti, ne, ne kezd el...

TÖBBIEK: (az asztalnál ülnek, nevetnek)

ANYA: Elég volt!... Kezdjük!

MIND: (éneklük)

*“Te hívsz meg minket a lakomára,
Az együttlétért Tied a hála,
Mert úgy szerettél, emberré lettél,
Kenyeret adtál, velünk is ettél...”*

GYURIKA: (gyorsan) Jó étvágyat!

ANYA: Jó étvágyat mindenkinek!

JULI: Én levest nem kérek.

ZSÓFI: Én sem.

ANYA: Leves nincs is. Csak egytál étel van. Értitek, Juli, Zsófi?

PETI: Rakott krumpli?

KRISZTI: Frászt. A krumpli drágább, mint a narancs. Nem tudod?

-PETI: Kit érdekel? Én rakott krumplit kérek kolbásszal. Érted, Kriszti?

ANYA: Nem kívánságműsor van, hanem vacsora. (Leteszi a tálat.) Tessék!

ZSÓFI: (felemeli a fedőt) Fúj, megint tejberizs!... Nem kérek.

JULI: Én sem.

GYURIKA: Én sem. Mást kérek!

ANYA: Nincs más. Ez van. Ha nem vagytok éhesek, be is fejezhetjük. Bezzeg az indiai éhezők! Ők megennék szívesen, de még egy marék rizs sincs nekik.

GYURIKA: Anya, akkor küldjük el nekik!

MIND: (nevetnek... Kintről mentősziréna hangja halatszik...)

APA: (feldúltan jön) Szervuszatok! (Leveti kabátját, a telefonhoz indul)

ANYA: Baj van?

APA: Gyurkát kórházba szállították. Állítólag szívinfarktus... (Felemeli a kagylót)

ANYA: Kinek telefonálsz?

APA: (tárcsáz.) Többek között a piaristáknak. Ha eddig nem tettek semmit rendtársukért, itt az utolsó pillanat. Ki kell járniuk Rómában felmentését a bűntetés alól, mielőtt meghal.

GYURIKA: Apa, Gyurka bácsi meg fog halni?

APA: Lehet.

GYURIKA: És akkor nem kell tejberizst enni többé?

ZENE: “Aki ételt, italt adott...” dallama

I. felvonás

1. jelenet

SZEREPLŐK: Piaristák: *Provinciális – Helyettes – Titkár*

PROVINCIAÁLIS: *(asztalnál ül, kezével dobol)* Képzelenség ilyen gyorsan megszerezni Rómából a felmentést...

HELYETTES: Tizenegynéhány év alatt nem sikerült, miért éppen most sikerülne?

TITKÁR: Azért, mert Gyurka a halálán van, és mert a pápa Magyarországra látogat. Akár személyesen is meglátogathatja a kórházban, és átadhatja a feloldozást.

PROVINCIAÁLIS: Naivítás.

TITKÁR: Persze, hogy az! Az államtitkár is itt járt az Európa-csúcson, és mégsem hozott a táskájában semmit. De egyáltalán a mi dolgunk ez?

HELYETTES: Nem volt és nem is a mi feladatunk ennek az ügynek a rendezése. Nem is értem, Provinciális, hogy miért foglalkozol ezzel?

TITKÁR: *(rosszmájúan)* Miért ne foglalkoznék ezzel az exbokortag Provinciális? *(Figyeli a Provinciálist)* Ha nem vagyok túlságosan szemtelen.

PROVINCIAÁLIS: *(vérig sértve)* Túlságosan szemtelen a Titkár úr.

TITKÁR: *(visszavonul)* Bocsánat.

HELYETTES: Nincs helye most ennek az élcelődésnek. Tény az, hogy a Bulányi-ügy kezdettől fogva a Magyar Katolikus Püspöki Konferenciára tartozik. Még csak nem is a Hittani Kongregáció prefektusára.

PROVINCIAÁLIS: *(nehezen tér magához)* Mint exbokortag tudom, hogy a prefektus Rómában azt mondta Gyurkának: Atya, nem én hoztam meg az ítéletet...

2. jelenet

SZÍNHELY: *Érseki Palota*

SZEREPLŐK: *Püspökkari Konferencia Elnöke – Titkára – Egy Püspök – Majd Nuncius*

P.K. TITKÁR: Érsek úr, rövidesen megérkezik körünkbe a nuncius úr is. Telefonon tájékoztattam őt, hogy a piarista provinciális helyettese felvetette azt a gondolatot...

P.K. ELNÖK: *(közbevág)* ...hogy fel kell-e oldanunk Bulányit a büntetés alól, mielőtt meghal.

P.K. TITKÁR: Igen.

EGY PÜSPÖK: Szabadjon megjegyeznem, hogy teljesen felesleges így felfűjni ezt az ügyet. Bár tudom, hogy a bulányisták mindig is jól értették, hogyan csináljanak világszenzációt ügyeikből. Nem kéne bedőlni ennek. Ismerem őket.

P.K. TITKÁR: *(kímérten)* Persze. A püspök úr fiatal korában részt is vett Bulányiék titkos lelkigyakorlatain.

P.K. ELNÖK: Ez nem tartozik ide, Titkár úr. Folytasd csak!

EGY PÜSPÖK: *(zavartan)* Folytatom. Szóval nem javaslom, hogy egy lépést is tegyünk... Nemrég állapodtunk meg abban, hogy a Bokor nem katolikus közösség, mert nincs bejegyezve sehová.

P.K. ELNÖK: Ez így van. De most egészen új helyzetben vagyunk. Itt van a nyakunkon a pápalátogatás.

Menjen a Magyar Püspöki Kar elnökéhez... Csakhogy az elnök a Vatikán magyarországi nunciására mutogat...

HELYETTES: Tény, hogy egymásra tologatják az ügyet... Mint helyettesed, azért felhívnám a püspökkari elnököt. Elvégre rendtársunk van halálán.

PROVINCIAÁLIS: Köszönöm. Én pedig beszélek telefonon a piarista generálissal. Talán éppen Rómában tartózkodik.

TITKÁR: Nem szeretnék újra szemtelen lenni, de az igazság kedvéért meg kell mondanom, hogy nem értem, miért ez az izgalom. Eddig semmit sem tettetek Bulányiért. Sőt a Provinciális úr faképnél is hagyta. Az egésznek olyan színezete van, mintha Bulányinak lett volna igaza, és nektek rossz a lelkiismeretetek.

HELYETTES: No, de Pater!

TITKÁR: Nekem az a véleményem, hogy nem kell törődni vele továbbra sem. Bulányi meghal, és vége. Meg a csipkebokornak is vége. Örülhetünk, hogy a rend fellélegezhet végre.

PROVINCIAÁLIS: Lehet, hogy vége. *(Nyel egyet)* De az igazság kedvéért nekem is meg kell mondanom valamit, Pater.

TITKÁR: Mit, Provinciális?

PROVINCIAÁLIS: *(komoran)* Bulányi nekem a barátom volt.

ZENE: *“Magányos voltam...” dallama*

P.K. TITKÁR: *(folytatja)* Valóban. Még csak az hiányzik, hogy olyan sajtója legyen a Szentatyának, mint II. János Pál pápa látogatásakor. Az első pápai látogatásakor.

P.K. ELNÖK: *(feláll, sétálni kezd)* Csak azt nem értem, hogy miért varrták az én nyakamba ezt az őrlöttet! Bezzeg, akik ezt az egészet csinálták, azok most kényelmesen nézhetik otthon a televíziót!

EGY PÜSPÖK: Érsek úr, Lékai meghalt, utódja pedig fél. A prímás mindentől fél. Meg aztán ő jobban szereti a békét.

P.K. ELNÖK: *(kifakad)* Akkor miért nem köt ő békét Bulányival... Elvégre tényleg politikai ügy volt először az egész, a bulányisták katonaságmegtágadása miatt. Az Állami Egyházügyi Hivatal adta az ötletet Lékainak, hogy terelje az ügyet dogmatikai síkra. A dogmatikai véleményezést pedig a jelenlegi prímás fogalmazta.

P.K. TITKÁR: *(felkapja a fejét)* Furcsán beszél Eminenciád. Ezt most hallom először az Érsek úr szájából. Szerintem Bulányi és társai eretnekek és szakadárak. De várjuk meg Rómát.

NUNCIUS: *(kopog, belép, kezében két papír)* Bona sera, Eminenciás uram, Excellenciás uram...

P.K. ELNÖK: *(elésiet, meghajol, kezét fognak)* Isten hozta, Nuncius úr.

P.K. TITKÁR, EGY PÜSPÖK *(meghajolnak)*

NUNCIUS *(átnyújtja a levelet a Titkárnak, majd leül pihenni)*

P.K. TITKÁR: Szóval ez Róma válasza. *(olvassa az első lapot)* A 12 pontot írassa alá... *(olvassa a másik lapot)* Vonja kérdőre: ki szentelte fel őt titkos

3. jelenet

SZÍNHELY: Regnum

SZEREPLŐK: Püspök – Házfőnök – Plébános – Világi

HÁZFŐNÖK: *(keresztbe vetett lábakkal ül, lezser)* Van még egy téma, amit szűkebb körben szeretnék megbeszélni veletek.

VILÁGI: A Bulányi-ügy?

HÁZFŐNÖK: Eltaláltad. Bulányi atya kórházban fekszik, és minden valószínűség szerint rövidesen alulról fogja szagolni az ibolyát.

VILÁGI: Isten nyugosztalja! Végre vége lesz ennek az egész püspök- és pápaszidásnak. Nem így gondolod, házfőnök atya?

HÁZFŐNÖK: Talán.

PLÉBÁNOS: *(bekapcsolódik)* Én úgy gondolom, hogy sok múlik azon, merre megy tovább a Bokor.

VILÁGI: Kedves Plébános úr, alias regnumos atya! El tudod képzelni, hogy újból együtt dolgozunk a bulányistákkal, mint Nagymaros előtt?

PLÉBÁNOS: A kommunisták börtönében együtt volt Emődi atya és Bulányi, a Regnum és a Bokor két öregje. Miért ne lehetne újra együtt dolgozni? Elvégre mindannyian tudjuk, hogy Lékai bfboros úr osztott meg minket. Persze az Állami Egyházügyi Hivatal parancsára.

VILÁGI: *(támadóan)* Így lett a magyarországi bázis megosztva jó közösségekre és rossz közösségekre. Ezt mondják a bulányisták is. Plébánosom, túl sokáig voltál a Bulányi-közösség tagja!

PÜSPÖK: *(némaságából kitör)* Senki sem osztott meg minket. Mindenki tudja a regnumi atyák közül, hogy dogmatikai tévedéseket tanítanak és egyházfegyelmi kihágásokat követtek el a bulányisták, személy szerint Bulányi.

püspökké, és miért szentelt fel pappá házas embereket...

EGY PÜSPÖK: *(kíváncsian)* Bulányi titkos püspök?

P.K. ELNÖK: *(nevet)* Nocsak. Szóval nem asszonyok miséznek a konyhában, hanem házas embereket pappá szenteltetett?

P.K. TITKÁR: A halálos ágyon is... *(mereng)* vonja kérdőre... *(megrázza magát)* Világos beszéd, Nuncius úr, Eminenciás uram!

ZENE: *„Isten hozta hív nyájához a főpásztort és atyát...” dallama*

PLÉBÁNOS: Lehet, hogy az a pár hónap, amit ott töltöttem, vagy inkább ott szenvedtem, befolyásol engem. Személyes okokból mentem oda. Éppen ezért én tudom, hogy kezdetben még a legvadabb képviselőjük is védett Téged, Püspök atya. Azon a bizonyos ifjúsági

búcsún, amikor az ÁEH-t leleplezte, Téged is emlegett, hogy az ÁEH téged is elhallgatott.

PÜSPÖK: *(kérlelhetetlenül)* És Nagymaroson mit csinált? Kivonult néhány fanatizált hívével a Dunaparttra. Igenis ők szakítottak az Egyházzal.

VILÁGI: Elnézést, Püspök atya. Akkor én is ott voltam az ifjúsági találkozón, és bi-

zony csúnya diszkrimináció volt Lékai részéről, hogy két bulányista pap nem misézhet együtt vele és a többiekkel.

PÜSPÖK: Két egyházjogilag zavaros papról volt szó.

PLÉBÁNOS: Mindenesetre ők azt állították ott kinn a Duna-parton, hogy nem ők szakítottak, hanem Lékai bfboros lökte el őket az oltártól.

HÁZFŐNÖK: Atyák! Nem szeretném, ha kiújulnának köztünk az ellentétek. A bulányistákról tudjuk, amit tudunk. Most viszont másról kell beszélünk. Mi vagyunk, ugyebár, a pápalátogatás szervezői. Mi lesz akkor, ha teszem azt, éppen a pápalátogatás alatt kegyeskedik a mi kegyesrendi barátunk a másvilágra költözni?

PÜSPÖK: Mi lesz? Ez az Istenen és Rómán áll. Nekünk Isten és Róma akarata a szent.

ZENE: *A pápai himnusz dallama, majd átvált az „Aki nem lép egyszerre...” dallamára*

4. jelenet

SZÍNHELY: Ijjúsági csoport

SZEREPLŐK: Péter – I. Fiú – II. Fiú – I. Leány – II. Leány – majd Anya

PÉTER: (próbál csendet teremteni) Csend! Figyeljetek!

MIND (kényszeredetten elhallgatnak)

PÉTER: Srácok, az Öreg állapota javult. Most már jó lenne, ha szigorúan az anyagra koncentrálnánk. A múltkori találkozó is elment azzal, hogy mi lenne, ha...

I. LEÁNY.: (vitakozik) Miért, Péter, szerinted ez hülye kérdés? Engem izgat, hogy mi lesz a Bokorral Gyurka bácsi nélkül.

I. FIÚ.: És ez a túlélés vagy a faxni szerinted fontosabb?

PÉTER: Visszakérdezek. Az nem fontos, hogy a harmadik világot leírta a kapitalizmus, és azt várja, hogy mikor pusztul el, mikor falják fel egymást? Pár év múlva te is a Harmadik Világ polgára leszel, ha Nyugat úgy akarja. És akkor majd meglátjuk, mit szólsz az éhezõ népek cserbenhagyásos gázolásához.

I. FIÚ.: Oké, beszéljünk a Harmadik Világról. De mit akarsz a faxnival?

II. FIÚ.: Az egy nagy marhaság.

II. LEÁNY.: Az nem is olyan marhaság. Igenis kell valamilyen faxni, valamilyen szertartás. Már a kis Herceg is megmondta, hogy szükség van bizonyos szertartásokra.

II. FIÚ.: Biztosan azért véded ezt az írást, mert apádat is pappá szenteltette Bulányi.

MIND (nevetnek)

II. LEÁNY.: Azért védem, mert igaza van Gyurka bácsinak abban, hogy valahonnan erõt kell mértenünk. Ez pedig az egyéni és közösségi istenkapcsolat, amely-

5. jelenet

SZÍNHELY: Öregek tanácsa

SZEREPLŐK: Öregek, ügyintézők: Elnök – Titkár – I. Öreg – II. Öreg – I. Ügyintéző – II. Ügyintéző – Később Postás

ELNÖK: (sötétben egy gyertya ég, befejezi az imádkozást) Istenem! Segíts minket, hogy Gyurka testvérünk halála után is megtaláljuk a legjobb megoldásokat a Bokor számára. Amen.

MIND: Amen. (villany kigyullad, gyertyát eloltják.)

ELNÖK: (gondterhelten) A temetés előtti utolsó találkozásunk ez. Sajnos még millió megbeszélőnk van. Mégis most elsőbbséget jelentek be egy személyi ügynek. Előre bocsátom, tisztában vagyok veled, hogy nem ildomos a temetés előtt utódlási kérdésekkel előhozakodni, de erről beszélnünk kell...

I. ÖREG: (hevesen) Mint az Öregek Tanácsának nőtagja teljes érzelmi averziómmal tiltakozom, hogy ilyen marhaságha belemenjünk. Te vagy az Öregek Tanácsának elnöke...

ELNÖK: (belevág) Csakhogy éppen ez az. Én tovább az elnökséget nem vállalom.

TITKÁR: (megtoldja) Én sem vállalom az ügyintéző titkári tisztet. Válasszunk, ha nem is utódot, de valaki olyat, akit az egész Bokor respektál.

nek megvan a maga formája.

II. FIÚ.: Nekem pedig az a véleményem, hogy igaza volt annak a valakinek, aki azt mondta a Bibliát idézve, hogy "visszatér az eb ahhoz, amit kihányt". Ez az egész vallás összeférhetetlen a kereszténységgel. Új bor új tömlőbe való. Az új tömlőnek, az új formáknak én is híve vagyok. De csak az újnak.

I. FIÚ.: És a titkos papszentelés mire jó?

II. LEÁNY.: Én egyetértek azzal a véleménnyel, hogy közösségnek joga van az Eucharisziához.

I. FIÚ.: A Jézusra emlékező vacsorát megtarthatja a csoportvezető is. Nem kell ahhoz papszentelés. Főleg nem kell belépni ebbe a hatalmi tébolyos papi kasztba!

II. LEÁNY.: Ebben van valami. Talán az szól mégis a papszentelés mellett, hogy így nem tud egykönnyen lerázni magáról a hierarchia, ha érvényesen felszentelt papok vannak köztünk.

I. LEÁNY: (unja) Figyeljetek, unom már ezt az állandó csetepatét, hogy kell vallás, nem kell vallás, kell pap, nem kell pap... Aki vallásoskodni akar, vallásoskodjék, aki új vallást akar, csinálja, aki semmit, az is oké!... Én például bulizni szeretnék...

I. és II. FIÚ.: (bólogatnak) Mi is! Mi is! (felállnak)

PÉTER: (kiabál) Figyeljetek! Még meg kell beszélni a nyári karitásztábort, a katonai behívókat és a pápátogatást...

ANYA: (bejön) Figyeljetek! Bandi telefonált. Gyurka meghalt...

ZENE: "Én: nemzetem, zsidó népem..." dallama

I. ÖREG: A bokortanács dolga a választás. Minden évben összesel választunk. Nincs értelme előbb.

II. ÖREG: Játshatunk mi is pápaválasztást: Meghalt a pápa! Éljen a pápa! Akár fehér füstöt is engedhetünk a magasba. De a temetés előtt kár erről beszélnünk.

ELNÖK: Nem kár. Nekünk mégiscsak tudnunk kell, ki az a személy, aki Gyurka helyébe lép. Még ha nem is rendezünk pápaválasztást. Elég baj, hogy Gyurka életében nem beszéltünk erről.

I. ÜGYINTEZŐ: Dehogynem beszéltünk! Csakhogy az első számú várományos már jó két éve kivonta magát a forgalomból. A többi öreg meg öreg, vagy a szellemvilággal, vagy égi hangokkal, vagy földi bajokkal van elfoglalva.

ELNÖK: A második generációból kell választanunk.

TITKÁR: A negyvenesek a nagy családjukkal vannak elfoglalva. És ki volna az a karizmatikus egyén, akit az egész Bokor elfogad?

II. ÖREG: Ha van Bokor! Évek óta kérdéses a Bokor léte. A diktatúra abroncsa jól összefogott minket. Aztán

jött az új demokrácia és szétszórt a Bokrot. Ígéretes emberek elindultak más irányba: a közélet, egyházi szervezetek, vállalkozások és hasonlók szirénhangjai után. Csoportok mentek szét, a régiók létre sem jöttek.

II. ÜGYINTÉZŐ: Ezért kellene most a tudatos összefogás. Legalább a maradéknak.

I. ÜGYINTÉZŐ: Szóval előállt az örökzöld kérdés: Merre? Merre menjünk?

ELNÖK: Bizony, ez a kérdés. És ez csaknem azonos az utódlás kérdésével.

I. ÖREG: Nem lehet ezt “felülről” eldönteni. A Bokor arról híres, hogy pl. a dogmatikai kérdésekben megfér együtt a szélsőjobb és a szélsőbal. De nem volna tanácsos kitűzni az irányt, pl. gyereink jobbközép vagy balközép irányba!

II. ÖREG: Tudtommal a Bokor lényegét a morális Útban jelöltük meg, és ez a közös nevező. Bármit higgyen vagy ne higgyen valaki a Bokorban, a fontos, hogy az eszményeket vallja, és a legjobb szolgálja legyen, akit a nagy többség ilyennek ítél.

ELNÖK: (rákérdez) Ki az?

II. ÖREG: Bárki bárkire gondolhat, bárkit megnevezhet. De ez csak találgatás. Előbb azt kell tudni, van-e Bokor. Aztán azt, hogy mit gondol a többség. Ezért újólaj helytelenítem én is, hogy utódlási kérdésekkel foglalkozunk. Valószínű, hogy sokáig nem egy személy, hanem a megválasztott team viseli gondját a Bokornak.

I. ÜGYINTÉZŐ: Szóval ez a jövő?

II. ÜGYINTÉZŐ: A jövőről csak annyit szeretnék

mondani, hogy bármennyire is allergiások vagytok a kommuna-megoldásra, a Bokor jövőjét mégis a Bokorliget fogja biztosítani. Ha osztozó életközösség leszünk, ha ellene mondunk a magántulajdonnak, és vállaljuk a jézusi vagyonszövetséget.

ELNÖK: Látom, semmire sem megyünk. Sajnos, vagy hála Isten, mint annyiszor, most sem tudunk semmiben megegyezni. Dehát a Bokor legnagyobb értéke és legjellemzőbb vonása a szabadság. Napoljuk el ezt a témát.

TITKÁR: Vagyis térjünk rá a temetésre.

I. ÖREG: Gyurka bácsi jól megválasztotta a halála időpontját.

TITKÁR: Látjátok, addig erőlködött, a végén még a pápa is eljön a temetésére.

ELNÖK: Éppen ez a gond. Mikor legyen a temetés? A látogatás előtt vagy után?

I. ÜGYINTÉZŐ: (Tréfásan) Természetesen a napján.

POSTÁS (csenget)

TITKÁR (felkel, beengedi, levelet vesz át tőle, kezet fognak)

POSTÁS (elmegy)

TITKÁR: (bontja a levelet, közben) Személyi posta a fő-főmagasságtól... (átfutja a levelet) Az 1000 éves Pannonhalma vár...

ELNÖK: Mégiscsak el kell döntenünk, kik képviseljük a Bokrot.

I. ÖREG: Ennek fele sem tréfa. A pápa a pannonhalmi bencéseknel száll meg. Csak nem ő hivat?

ZENE: Gregorián dallam és ének latinul

II. felvonás

I. jelenet

SZÍNHELY: Pannonhalma

SZEREPLŐK: Prefektus – Nuncius – Érsek-Püspök – Főapát – Később Pápa – Férfi – Nő – Fiatal

PREFEKTUS (le-fel sétál, ideges)

FŐAPÁT: (bejön) Prefektus úr, a pápai nuncius úr és a püspökkari elnök-érsek úr megérkezett.

PREFEKTUS: Köszönöm, Főapát úr... Tessék, tessék, Excellenciás urak!

NUNCIUS, ÉRSEK (bejönnek)

PREFEKTUS: (a Nunciust barátságosan átöleli, az Érsekkel kezet fog) Elnézést kérek, Uraim, hogy ilyen késő esti órán ide hívtam Önöket, de a Szentatya kifejezett kívánsága volt, hogy még az ünnepi megnyilatkozása előtt személyesen foglalkozzam az ún. Bulányi-üggyel. (Maga elé) Nem is értem, miért tulajdonít ennek a jelentéktelen ügynek ekkora fontosságot.

NUNCIUS: (lepihen, segíteni akar a Prefektusnak) Talán a titkos püspökség és a házas emberek papszentelése miatt...

ÉRSEK: (ő is igyekszik) Vagy pedig a pápalátogatás és a temetés egybeesése miatt...

PREFEKTUS: Valóban... Tisztáznunk kell küldöttségünkkel, hogy mi történt. Ha lehet, megegyezni az ügy titokban tartásában. Ennek fejében, ha temetése

napján is, de feloldjuk Bulányi páter büntetését.

NUNCIUS: (aggodalmaskodva) És ha nem hajlandók megegyezni?

PREFEKTUS: Akkor... (széttárja karjait) az egyház jog pontosan meghatározza a cenzúrákat.

ÉRSEK: (kiböki) Hiányolom a bíboros prímás érsek úr jelenlétét. Végeredményben ő az érintett és az illetékes is az ügyben.

PREFEKTUS: A Püspökkari Konferencia elnöke az illetékes. (bizalmasan) Ami pedig a prímást illeti, eléggé kompromittálta magát ebben az ügyben a kommunista rezsim idején.

FŐAPÁT: (bejön) A Regnum Marianum püspök-képviselője.

NUNCIUS: (kíváncsian) Ők milyen címen vesznek részt a tárgyaláson?

PREFEKTUS: Csupán mint a pápalátogatás főrendezői. (Főapáthoz) Engedje be, főapát úr.

PÜSPÖK (bejön)

PREFEKTUS: (helyet kínál) Már meghocsát, hogy ide kérettem. Foglaljon helyet!

PÜSPÖK (mosolyog, leül)

FŐAPÁT: *(ajtóban áll)* Eminenciás uram, ha jól láttam, a monostor kapujában mintha ők hárman is jöttek volna...

PREFEKTUS: És?

FŐAPÁT: Az egyik közülük nő...

NUNCIUS: *(megbotránkozva)* No, de ilyet!...

PREFEKTUS: *(határozottan)* Nő nem vehet részt...

PÁPA: *(váratlanul megjelenik, Prefektushoz)* A férfi, a nő és a fiú is bejöhet. *(kezet fog a jelenlévőkkel)*

NUNCIUS, ÉRSEK, PÜSPÖK *(mind térdre esnek)*

PÁPA: *(felrángatja őket)* Üljenek le, üljenek le, kérem. *(Leül a háttérben)*

FŐAPÁT *(betessékeli a bulányistákat)*

FÉRFI, NŐ, FIÚ *(állnak, senki nem fog velük kezét)*

PÁPA: *(Prefektushoz)* Kezdheti, prefektus.

PREFEKTUS: *(ünnepélyesen)* II. Péter Őszentsége *(Pápara mutat)* kifejezett kívánságára hívtam ide önöket, hogy testvéri dialógusban tisztázzuk a sajnálatos csemény után a tisztáznivalókat. *(Pápara néz)*

PÁPA: *(elhárítón)* Beszéljenek, mintha én itt se lennék.

PREFEKTUS: Önök az ún. Bokor-közösséget képviselik?

FÉRFI: Igen.

PREFEKTUS: Akkor tisztában van azzal, hogy a megboldogult hitbéli és egyházfegyelmi vétségeket követett el. Mint a Hittani Kongregáció prefektusa, magam állapítottam meg, hogy írásai „úgy, ahogy hangzanak - veszélyes, téves és félreérthető” nézeteket képviselnek. Ezért a Hittani Kongregáció a II. Vatikáni Zsinat szövegeiből 12

pontot állított össze, hogy Bulányi páter annak aláírásával bizonyítsa ortodoxiáját. A páter viszont egy 13. ponttal relativizálta a 12 pontot, miszerint az egyéni lelkiismeret a számára a mérvadó. Többszöri kísérlet után is csak ezzel a 13. ponttal lett volna hajlandó aláírni az elé tett szövegeket.

FÉRFI: *(felteszi kezét)* Elnézést, Bíboros úr! Ön bizonyára tudja, hogy Bulányi György a 13. pontot ugyanúgy a II. Vatikáni Zsinat konstitúciójából vette, ahogy Önök a többi 12 szövegét.

PREFEKTUS: *(legyinti)* Hagyjuk! Sajnos, a megboldogult már egyiket sem tudja aláírni. De itt van még valami.

NŐ: *(fékezze magát)* Bíboros úr! Valóban van itt még valami. Lécai bíboros a kommunista diktatúra nyomására terelte hittani területre az ún. Bulányi-ügyet. A valódi ok - és ezt itt mindenki világosan tudja - a katonai szolgálat megtagadása volt. A Magyar Katolikus Püspöki Kar, nyilván a Vatikán keleti politikájának megfelelően, kiszolgáltatta az ateista-kommunista rendszert, és mai napig egyik sem vallja be. Egyedül

az akkori püspökkari titkár, Cserháti püspök ismerte el, ő is csak a halálos ágyán. Ezzel a viselkedéssel Önök hiteltelenné teszik az egyházi vezetést. Ezt maga Cserháti püspök mondta.

PREFEKTUS: *(az Érsekre néz)* Érsek úr?

ÉRSEK: *(zavarodottan)* Talán a Vatikánról nem nekem kell nyilatkoznom, de a Magyar Katolikus Püspöki Konferencia többször elismerte, hogy kommunista elnyomás alatt szenvedett.

NŐ: *(kiőr)* Szenvedett, Érsek úr? Bíborban, bársonyban, palotában, Mercedes autóban...?

PREFEKTUS: *(csillapítólag)* Kérem!...

NŐ: Majd én megmondom, ki szenvedett. Ő *(Fiúra mutat)* és 24 társa. Fél évtől három évig kapták a börtönt. És Önök, Érsek úr, püspökkari körlevélben ítélték el őket — a Gaudium et spes zsinati irat szelleme ellenére —, és csaknem hazaárulónak bélyegezték őket.

ÉRSEK: *(közbeszól)* Asszonyom, ön nagyon elragadtatta magát. Nekem különben semmi részem nem volt ebben.

NŐ: Valóban. De aki vagy akik művelték mindezt, azokat kihagyták ebből a dialógusnak mondott inkvizíciós tárgyalásból.

ÉRSEK: A magyar primás történelmi érdeme, hogy a diktatúra utáni Magyarországon az új demokrácia első lépésként kivívta az alternatív szolgálat lehetőségét. Így fegyveres katonai szolgálat helyett fegyvertelen katonai vagy polgári szolgálatot lehet fiataljainknak választaniuk.

FIÚ: *(elképed)* A magyar primás érdeme? Ezt nekem meri a szemembe mondani, érsek úr?! Nekem, aki a börtönből csak egy Szentírást kértem, és az akkor még csak püspök azt írta anyámnak, hogy nincsen módja segíteni? A katonai bíróságon a bíró és ügyész, a börtönben a smasszer, mind azt vágták a fejünkhöz, hogy saját püspökeik is elítélik magukat.

PREFEKTUS: *(rendet akar teremteni)* Elég! Mi ez a tiszteletlen hang?! Igazuk volt a püspökeiknek, hogy maguk teljesen dialógusképtelenek, és bárdolatlan, nyers emberek.

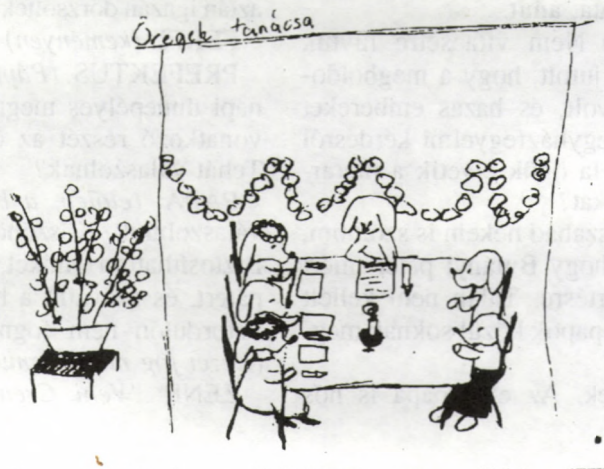
FIÚ: *(közelebb lép)* Azért, prefektus úr, mert ki mondjuk azt, amit gondolunk? Mert nem húzzuk be fülünket-farkunkat, és nem nyalogatjuk kezeiket, mint egy sunyi kutya?!

NUNCIUS: *(botránkozik)* Ez felháborító!

PREFEKTUS: *(Pápara néz)* Talán fejezzük be...

PÁPA: *(határozottan int)* Nem. Beszéljenek nyugodtan, kérem.

PREFEKTUS: *(kényszeredetten)* Mint említettem, van még valami.

FÉRFI: (*körülnéz*) Igen, bíboros úr. Van még sok minden, pl. az Egyház rendje... Bulányi Györgyöt azért hallgattatták el Önök, mert a hatalmi, hierarchikus egyház helyett a testvérek egyháza mellett állt ki. Világos, hogy ezzel az Önök tyúkszemére lépett, mert Önök alattvalókat akarnak, és a testvériséget csak álcának és szólamnak használják uralmuk igazolása érdekében. A szeretet egyháza helyett az engedelmesség egyházát hozták létre és tartják fenn. Jellemző, hogy Lékai bíboros felháborodottan üvöltözte az egész országban, hogy a bulányisták megsértik az egyházi vezetők méltóságát, mert azt mondják: pápa testvér, püspök testvér, pap testvér!

PREFEKTUS: (*lenézően*) Az egyház a kegyelem rendjében testvériség, a jog rendjében pedig hierarchia, azaz szent uralom.

FÉRFI: Igen, ezt tették Jézus szeretetközösségével. A testvériségre ráhúzták a jog kényszerzubonyát.

PREFEKTUS: A jog az Egyház csontváza, jog nélkül nincs közösség.

FÉRFI: Nem csak jogrend van szankciókkal, hanem szeretetrend is szankciók nélkül. Éppen erről szól Bulányi Egyházrend-dolgozata, amit...

PREFEKTUS: (*közbevág*) Nem vitacsetre hívtuk meg önöket. Tudomásunkra jutott, hogy a megboldogult esetleg titkos püspök volt, és házas embereket szentelt pappá... Mielőtt az egyházfegyelmi kérdésről beszélnénk, megkérdezem: Ha önök elvetik a hierarchiát, miért szentelnek papokat?

PÜSPÖK: (*megszólat*) Ha szabad nekem is szólnom, a regnumi atyák sem értik, hogy Bulányi páter miért vetemedett erre a törvénysértésre. Talán nem kellett volna a Bokorhoz csatlakozó papok közül soknak meg-nősülnie!

NŐ: (*kifakad*) Megnősültek. Az első pápa is nő

2. jelenet

SZÍNHELY: Pápa lakosztálya

SZEREPLŐK: Pápa – Prefektus

PÁPA (*egyedül... egy nagy cserépben zöld cserje... nézi... felemeli... magasba tartja*)

PREFEKTUS (*csendben belép, nézi a pápát és a cserjét*)

PÁPA (*észreveszi, lassan leteszi a cserepet*)

PREFEKTUS: Szentséged hivatott.

PÁPA: (*megfontoltan*) Az óra nemsokára éjfél ut, prefektus. Döntésem előtt szeretnék beszélni Önnel.

PREFEKTUS: (*feszengve*) Állok rendelkezésére, Szentséges Atya.

PÁPA: Prefektus, ön szerint jó emberek ezek a bulányisták?

PREFEKTUS: (*hallgat, majd határoz*) Szerintem nagyon-nagyon rossz emberek, eretnekek és szakadárok, Szentséges Atya.

PÁPA: (*dühösen*) Hagyja már a szentségelést, prefektus! (*Tagoltan*) Szerintem pedig nagyon-nagyon jó emberek.

PREFEKTUS: Szents... akarom mondani Padre... Azért gondolom rossz embereknek őket, mert veszé-

volt. Jézus biztosan nem akarta, hogy az egyház vezérkara agglegényekből álljon. Hogyan beszélnek önök házasságról, születésszabályozásról, családról, gyermeknevelésről, amikor semmit sem tudnak róluk? Én büszke vagyok megnősült papjainkra. Ők nem csak beszélnek a nagy családról. Egyik diákónusnak felszentelt, majd kilépett testvérünknek most született a 15. gyermeke... Ezt csinálják utána bíboros, érsek, püspök és pap uraim!

PREFEKTUS: (*támadóan*) Szóval önök el akarják törölni a cölibátust? Házasok pappászentelésével akarnak nyomást gyakorolni az Egyházra, mint a szomszédai?

FÉRFI: Nem az egyházra, bíboros úr. A hierarchiára. Mert az egyház elsősorban mi vagyunk!

NUNCIUS: (*Prefektushoz*) Prefektus úr, türethetlen ez a hang és ez a viselkedés. Eminenciád miért engedi?!

PREFEKTUS: (*Pápára les*) Ezek után csak egyetlen kérdésem van önökhöz: Hajlandók-e titokban tartani törvénytelen tettüket? Akkor mi szemet húnyunk a megboldogult tévedései felett, sőt készek vagyunk rehabilitálni is őt. Vagy közhírré teszik, és akkor...

FIÚ: (*folytatja*) Szóval akkor! Akkor mi lesz?... Önök aztán igazán dörzsöltek. Mit tanulhat Önöktől az ifjúság?!

FÉRFI: (*keményen*) És akkor mi lesz, prefektus úr?

PREFEKTUS: (*Pápára néz*) A Szentséges Atya holnapi ünnepélyes megnyilatkozásának Bulányi páterre vonatkozó részét az önök választától tette függővé... Tehát válaszolnak?

PÁPA: (*előlép, a bulányistákhoz megy*) Nem kell válaszolniuk. Köszönöm barátaim, hogy ide fáradtak. Biztosíthatom Önöket, hogy imáimba foglalom Bulányi pátert, és szavaim a holnapi pannonhalmi 1000 éves évfordulón nem fognak csalódást okozni Önöknek. (*Kezet fog mindhármukkal*)

ZENE: "Veni, Creator Spiritus..." dallama

lyeztetik a katolikus hitrendszert, és alapjaiban rengetik meg a katolikus egyház szent struktúráját.

PÁPA: (*íronikusán*) Tudom, tudom, prefektus, Ön a szépeplékű Inkvizíció, mai nevén Szent Officium prefektusa. Jól is csinálja a munkáját. De ön egyben felvilágosult teológus is. És így tisztában lehet vele, hogy a hit világa az a hit világa. Csodálatos a katolikus hitrendszer, alaposan kidolgozta Ágoston és az Aquinói. De tudja-e, hogy hány hitrendszerrel találkoztam én csupán Afrikában és persze a Vallásközi Párbeszéd Pápai Tanácsában, ahonnan engem, a niggert — ki tudja, milyen csoda folytán — pápává választottak nemrég. Szóval, tudja hány hitrendszer van?

PREFEKTUS: De, uram, az igazság csak egy lehet.

PÁPA: (*nevet*) Csak egy, amit a maga nagy életművében, a Világkatekizmusban lefektetett, de amit máris módosítgat.

PREFEKTUS: (*halkan*) Uram, nem akarom azt mondani, hogy... (*megáll*)

PÁPA: Mondja csak ki.

PREFEKTUS (*hallgat*)

PÁPA: Nem mondja. Jó, akkor mondom én... Nigériában éhezünk. Akkor már megtérítettek a fehér atyák az ingbo törzs animista hitéből. Sőt már igen előrehaladtam a fehér teológia tudományában. Akkor a fehér atyák címére segély érkezett. Tudja, honnan? Igen, Magyarországról. Azt sem tudtam, létezik-e ilyen ország a föld hátán. Tudja, kik küldték a segélyt? Most azonosítottam. Ez a maroknyi szekta küldte a pénzt.

PREFEKTUS: (*helyesl*) Igen, ez erényük. Az elmúlt egyik karácsonyon az indiai törzsi gyerekek megsegítésére egy év alatt 55 ezer dollárnál is többet küldtek, itteni pénzben 6 millió forintot.

PÁPA: Látja, prefektus. Ez a kereszténység!

PREFEKTUS: Ehhez nem kell kereszténynek lenni.

PÁPA: Úgy van. Csak embernek, mint Jézus... De hadd mondjak még valamit.

PREFEKTUS: Érdeklődéssel hallgatom, Padre.

PÁPA: Nigériában 1967-ben, a testvérgyilkos polgárháború idején, szakadárként ott álltam embereimmel a kormány zsarolásával szemben.

PREFEKTUS: Tudom, nemzeti hősként tisztelik azóta is Önt.

PÁPA: Tudja, ki a hős? Aki fegyvertelenül áll szemben a hatalommal, és a szemébe meri mondani a bűneit. Az egyházi hatalomnak is...

PREFEKTUS: De Padre!...

PÁPA: Láta azt a fiatalembert, és hallotta, amit mondott? Ki merik mondani, amit gondolnak, és nem nyalják uraik kezét, mint a kutyák...

PREFEKTUS: A katolikus egyház intézménye isteni alapítás szerint hierarchia.

PÁPA: Ezt hiszi, vagy tudja, bíboros? Én tudom, hogy ezek az emberek a történelemben azoknak a kis csapatára, akiket a hatalom mindig is eretneknek kiált ki, pusztá önvédelemből. (*Fellekesül*) Tudja, barátom, egészen megittasult a szívem itt ezen a hegyen az öröm borától, és hálát adok a pünkösdi Léleknek, hogy

van még Jézus Istenének jövője a földön. Mert vannak még, akik a gazdagság, hatalom, erőszak világával szembeesztik a szegény Jézus, a szolgáló Jézus és a szelíd Jézus kontrasztját, és az igazságtalanság, sőt az igazságosztás világával szemben egy új rendet hoznak létre a földön: a testvérek társadalmát. Hálát adok az Istennek, hogy második Péterként én magam is ennek a világnak szolgálója lehetek. (*Elhallgat, a távolba néz*)

PREFEKTUS: (*csendesen megszólal*) Padre, szeretnék mondani valamit.

PÁPA: (*visszatér a földre*) Azt, hogy az Egyház árulója vagyok? Ugye, ezt gondolta az előbb, prefektus?

PREFEKTUS: (*megretten*) Mást szeretnék mondani, Uram.

PÁPA: Mondja!

PREFEKTUS: A hit egységét még meg lehet követelni, uram. Bár mindig lesznek eretnek... Az egyházfegyelmet is be lehet vasalni, uram. Bár mindig lesznek rebellesek. De azt megkövetelni, hogy híveink a szegény Jézust, a szolgáló Jézust és az erőszakmentes Jézust kövessék, és így egy új világ térnyerését munkálják, uram, ezt nem lehet megkövetelni a tömegektől.

PÁPA: (*indulatosan*) Pokolba a tömegekkel.

PREFEKTUS: Pontosan ez az ára annak, amiért ezen az éjszakai órán lelkesedik, uram. Elvileg megteheti, hogy a tömegeket lecseréli egy szektára, hiszen Szent-séged a pápa...

PÁPA: (*gúnyosan*) Gyakorlatilag pedig az a sors vár rám is, mint I. János Pál pápára... Ezt akarja mondani, ugye, bíboros?! A vatikáni maffia megmérgezte engem is? Vagy milyen halálnemet szánnak az első fekete pápának?

PREFEKTUS: Erre nem válaszolok... De meg tudná-e tenni ezt a nagy változást egyedül? Van-e elég embere?... Másrészt nem sajnálja a százalmas tömeget, melynek hit és oltalom kell? Vallás!

PÁPA (*hallgat*)

PREFEKTUS: (*erősít*)

Az Egyesült Államok és a többi kormány tárgyalna-e egy meztőlbas pápával, mégha Péternek hívják is?

PÁPA: (*erőtlenül*) A pápa nem tárgyal velük.

PREFEKTUS: Tegyük fel, hogy felszámolja a Vatikán Bankot és a Vatikán egész vagyonát, akkor mi-ből tartja fenn a különféle intézményeket, iskolákat, kórházakat?...

PÁPA: Ez nem az Egyház feladata.

PREFEKTUS: Tudom, a szeretet élése és tanítása a feladata. Meg kell mondanom, hogy Szentséged nagyon fehéren-feketén gondolkodik.

PÁPA: Főleg feketén.

PREFEKTUS: *(folytatja)* De ki figyel oda egy szegény, hatalom nélküli és erőtlen szekta szeretetére?

PÁPA *(hallgat)*

PREFEKTUS: Talán még egyet vegyen figyelembe Szentséged. Az Egyház mindenkié: szegényeké és gazdagoké, kicsinyeké és nagyoké, szelídeké és vadaké. Azért kell bekeríteni az egy hálóba és beteretlni az egy

akolba őket, hogy megtéríthessük és megmenthessük az örök életnek.

PÁPA: Mondjak valamit, prefektus?

PREFEKTUS: Hallgatom, atyám.

PÁPA: *(meggondolja)* Menjen! Feküdjék le!

PREFEKTUS: *(hátrálva kimegy, mélyen meghajol)* Jó éjt, Szentséges Atya.

ZENE: „Én nemzetem...” dallama

III. felvonás

1. jelenet

SZÍNHELY: Temető

SZEREPLŐK: Sírásók: I. Sírásó – II. Sírásó – III. Sírásó – IV. Sírásó – Később Miklós úr

I. SÍRÁSÓ: Hozhatnák már a hullát, mert nem érünk át a másik parcellába.

II. SÍRÁSÓ: Nem sietnek. Láttam, olyan tömeg verődött össze, hogy a pápa miséjén sincs több ember.

III. SÍRÁSÓ: Ki volt ez az ürge?

IV. SÍRÁSÓ: Valami szektavezér. Azt mondta a Főnök.

I. SÍRÁSÓ: Ajvé, akkor biztosan elkéssük a másik földelést. Itt is lesz biztosan sok dumma.

II. SÍRÁSÓ: *(autózájra figyel)* Figyelj, Józsi, nem a főnök autója?

IV. SÍRÁSÓ: *(az útra néznek)* De biz az! Mit akar?

III. SÍRÁSÓ:

Nagyon érdeklődött a sírásás után. Csak nem a rokona?

IV. SÍRÁSÓ: Ilyen még nem történt. Odanézz. Kijön a sírhoz. Ellenőrizi?

MIKLÓS ÚR: *(messziről)* Jó napot, fiúk!

I. SÍRÁSÓ: Jó napot, Miklós elvtárs... akarom mondani, Miklós úr.

I., II., IV. SÍRÁSÓ: Jó napot!

MIKLÓS ÚR: Betartották az utasításomat, Józsi?

IV. SÍRÁSÓ: Betartottuk. Fél méterrel mélyebbre ástuk a sírt.

I. SÍRÁSÓ: Csak ki fizeti ezt meg?

MIKLÓS ÚR: Ne féljen, Lajos, ezt én állom.

2. jelenet

SZÍNHELY: Temetés

SZEREPLŐK: I., II., III., IV. Koporsóvivő – Nézők közt Család – Öregek Tanácsa – Ügyintézők – Ifjúsági Csoport – Fiú – Nő – Férfi – Háttérben Sírásók – Miklós úr

I., II., III., IV. KOPORSÓVIVŐ *(hozzák a koporsót, mögötte senki, leteszik a sír deszkáira, oldalt állnak)*

SZÓNOK: *(nézőtérről a koposó elé áll)*

I. SÍRÁSÓ: Miklós úr fizet?

MIKLÓS ÚR: Régen is én fizettem magukat. Vagy nem?

IV. SÍRÁSÓ: *(bólogat)* Csakhogy akkor más munkánk volt.

I. SÍRÁSÓ: Meg több volt a lóvé.

MIKLÓS ÚR: Ne keseregjenek. A Hivatalban én is többet kerestem. De figyeljenek!

III. SÍRÁSÓ: *(felkapja a fejét)* Megint figyelni kell?

MIKLÓS ÚR: Nem úgy. Arra figyeljenek, hogy örökre eltemessék ezt az embert, ha már nekem nem sikerült.

IV. SÍRÁSÓ: Bízva ránk, Főnök úr. Még a feltámadáskor se jön elő.

III. SÍRÁSÓ: Mert az nincs is.

MIKLÓS ÚR: *(benéz a sírba)* Jól van, fiúk. Magukon nem múlik. *(Elgondolkodva)* Csak ez az új nigger pápa meg ne bolonduljon.

II. SÍRÁSÓ: Vigyázat, jönnek... Miklós úr is részt vesz a temetésen?

MIKLÓS ÚR: Csak erre vártam. *(gyorsan eltűnik, távolban megáll)*

ZENE: A „Föl, föl, ti rabjai a földnek...” dallama, majd átvált a „Megkötöm magamat...” dallamába

Ebben az órában a város szívében II. Péter pápa pontifikál.

Mi itt, a város szélén temetünk Téged, Gyurka.

Pannonhalmán a pápa hallgatott. Nem jó jel.

De lehetséges, hogy megtörténik még a csoda, ami-
ben Te bíztaál.

Mi szégyenkezve és büntudattal állunk koporsód
előtt. Mert bármily nagy fordulat az Egyház életében
nem változtatna azon, hogy életműved csaknem ro-
mokban hever.

Tudtad, és meg is szenvedted ezt életed utolsó éveiben.

Nem merted kimondani, hogy a Bokor halott. Ágai
letörttek. Régiói leszakadtak. Csoportjai széthullottak.
Harcostársaid, az első generáció tagjai megfáradtak, más
vizekre eveztek. A második generáció másképp látja a
világot, mint Te láttad. Egyedül a sok gyermek maradt
meg a múlt dicsőségéből, de a 40 évesek a munkában,
a közéletben, a vallási mozgalmakban, a nemzetközi
sikerekben keresnek kielégülést. Fiataljaink egy részé-
vállalja a polgári szolgálatot, de a teljes megtagadást egy
sincs, aki vállalná. Gyermekeink nőnek, de vajon nem-
csak korban, hanem bölcsességben és jóságban is?

Azt már tudjuk, hogy Te nem fogod össze mérhe-
tellen energiával a Bokrot. Majd kiderül, mit jelent
utolsó húzásod, és lesz-e Bokorligeten Bokor-falu és
Bokor-élet. Ebben az órában komoly lelkiismeretviz-
gálatra intesz minket.

3. jelenet

Pápai beszéd (széles vászonra kivetítve a PÁPA képe)

PÁPA: *(hangja szalagról)* ....Befejezésül szeretnék
kitérni a magyar katolikus Egyház egy súlyos gondjára.
Szeretném név szerint kifejezni legteljesebb részvéte-
met a Bokor-közösség tagjainak, akik éppen ma temetik
vezetőjüket és barátjukat, Bulányi pátert. Személyesen
is foglalkoztam ügyükkel és most innen, az Úr aszta-

Tudjuk, mit kaptunk Tőled, és tudjuk a célt is, ami
nem kevesebb, mint egybeszeretni az emberiséget.

Talán haláloed felráz bennünket, és újra rátereli fi-
gyelmünket arra a kincsre, amit kibányásztál nekünk,
hogy értsük a Názáreti Ácslegényt, és újra kitűzzük
magunk elé eszményeit: az adás, a szolgálat és az
erőszakmentesség eszményét.

Akarjuk hinni, hogy ha több évtizedes állami és
egyházi diktatúra és Miklós úr Hivatala nem tudott
eltemetni minket, mi sem fogjuk eltemetni önmagun-
kat, a Bokrot.

De ha eltemetnők is, hiszünk abban, hogy új bokor
nő, talán a Te sírodon, mert Isten Országának ügye
nem szenvedhet végleg vereséget a földön.

A Pünkösdi Lélek a biztosíték rá, hogy Nagypéntek
után elkövetkezik a Húsvét, és Jézus szelleme újra és
újra feltámad a történelemben. Ebben a hitben éltél és
haltál, ebben a hitben akarunk élni és meghalni mi is.

Az egész emberiséget egybeszeretni akaró szíved
pihenjen meg az 1100 éves magyar anyaföldben, szel-
lemed pedig éljen a mi szívünkben. *(Ének)*

SÍRÁSÓK *(készülnek leengedni a koporsót, de meg-
torpannak a felhangzó beszédre)*

lától üzenem nekik: *(szünet)* Őrizzék meg a hit egységét
és engedelmeskedjenek törvényes előjáróiknak... *(kép,
hang el)*

SÍRÁSÓK *(elejtik a koporsót, az szétnyílik, üres)*

ZENE: "Meggötöm magamat..." dallama tovább

Epilógus

GYEREKEK *(közel
merészkednek a nyitott
koporsóhoz, bekukucslál-
nak: egyikük benyúl a
nyitott koporsóba és egy
zöld bokrot húz ki, kifor-
dul, felemeli...)*

ZENE: *Händel: Halle-
luja...*

— VÉGE —

Az illusztrációkat
Kovács Flóra rajzolta.
(10 éves)

Kovács László

Szentmise a Bokor jubileumán

A BOKOR NÉGY SZENTSÉGE

Testvéreim! Köszöntelek Benneteket Pünkösöd vasárnapján, amikor is hálát adunk Istenünknek a Bokor 50 esztendejéért.

„Számolj hétszer hét esztendőt. Az ötvenedik legyen örömnép számotokra...” — mondja az Úr. Csak akkor lehet az, ha készek vagyunk a Jóbel év szellemében bűnbánatot tartani:

az évek során elkövetett sértéseinkért, szeretetlenségeinkért — Uram irgalmazz!

felebarátaink sajátosságát el nem fogadó, szabadságukat korlátozó erőszakosságainkért — Krisztus kegyelmez!

késlekedéseinkért, mulasztásainkért a testvéri szolgálatban — Uram irgalmazz!

Irgalmazzon nekünk az irgalmas Isten és minden testvérünk is. Bocsássák meg bűneinket és segítsenek bennünket az országbeli életre. Amen.

A Jóbel év az Isten Országa megvalósítására hív fel minket. Azt szeretnők megköszönni, hogy meghallottuk, és ma is halljuk a hívást. Hogy keretet adjunk e köszönetnek, Isten názáreti Tolmácsának négy alapeszméjéért adunk most hálát ez ünnepi liturgiánkban. Akik az elmúlt évtizedek során, vagy akár csak most magunkévá tettük, vagy tesszük eszméit, tegyünk most erre pecsétet Tőle kapott, s szívünk is formálta szent jelekkel.

Az első a **lábmosás szentsége**, mely az egymást szabadon szolgálni akarás jézusi eszméjének pecsétje. Idézzük fel az Evangéliumból! (Jn. 13,1-17)

Közel volt már húsvét ünnepe. Jézus tudta, hogy eljött az óra, amikor a világból vissza kell térnie az Atyához. Ekkor aita övéinek, akiket szeretett és a világban hagyott, szeretetének legnagyobb jelét.

A vacsora alkalmával történt. Az ördög már szívébe sugallta karióti Júdásnak, Simon fiának, hogy elárulja őt. Jézus tudta, hogy mindent kezébe adott az Atya, és hogy Istentől jött és Istenhez megy, mégis fölkel a vacsorától, levetette felsőruháját, fogott egy kendőt és maga elé kötötte. Aztán vizet öntött egy mosdótálba, és mosni kezdte tanítványainak lábát, majd a derekára kötött kendővel megtörölte. Mikor Simon Péterhez ért, Péter tiltakozott: „Uram, te akarod megmosni az én lábamat?” Jézus így felelt: „Most még nem érted, amit teszek, de később majd megérted.” De Péter még jobban tiltakozott: „Az én lábamat meg nem mosod soha!” „Ha meg nem moslak — felelte Jézus — nem vagy közösségben velem.” „Uram — kiáltott Péter —, akkor ne csak lábamat, hanem kezemet és fejemet is!” Jézus így szólt: „Aki megfürdött, annak csak lábát kell megmosni, akkor egészen tiszta lesz. Ti is tisztákj vagytok, de nem mindnyájan.” Tudta ugyanis, ki árulja el, azért mondta: „Nem vagytok tiszták mindnyájan.”

Miután megmosta lábukat, fölvette felsőruháját és újra leült. Azután így szólt: „megértettétek, mit tettem veletek? Ti Mesternek és Úrnak hívtok engem. Jól teszitek: az vagytok. Ha tehát én, az Úr és Mester, megmostam lábatozat, nektek is mosnotok kell egymás lábát. Példát adtam nektek: Amint én tettem veletek, ti is úgy tegyetek. Bizony, bizony, mondom nektek: Nem nagyobb a szolgálta uránál, sem a küldött küldőjénél. Boldogok vagytok, ha megértitek ezt, és így is tesztek.

ELSŐ HOMÍLIA

A: Kedves harmadik nemzedékbeli testvér! Mi aztán jól kifogtuk.

B: Mi bajod van? Mit fogtunk mi jól ki?

A: Ne játszd már meg magad! Hát az őseinket.

B: Ja, rájuk gondolsz? Nézd, ők fogták ki, s alighanem jóvátehetően. Választottak már, s nehéz lenne pályát módosítani. Mi még nem fogtunk ki semmit. Neveltek s nevelnének — szegények — ma is, hogy „merre menjünk”, de helyettünk, ha akarnának, akkor se tudnának választani. Te meg úgy beszélsz, mintha nem tehetné, amit akarsz.

A: Nem erről van szó. Persze hogy tehetem, amit akarok. Tehetem, mert szüleink a Bokorban megtanulták a szabadság-leckét és gyakorolgták is... Persze amennyire erre egy szülő egyáltalában képes: „Te döntöd el, fiam/lányom, hogy mit teszel, és merre mész, és mi lesz belőled stb.” De az elvárásuk ott van minden szavuk mögött. Ha nem szólnak szegények egy szót sem, akkor is érzem a bőrömen, hogy én vagyok a „harmadik nemzedék”, meg hogy „Minden magyar utód, legyen különb ember mint apja volt”. Nem nyomaszt ez téged?

B: Hát ezért perelj a Jóistennel: szabadítson meg szabadakarattól meg lelkiismerettől, s determináljon arra, hogy úr legyél, s neked mossák a lábad, Te pedig ne mosd senkiét. Sajnos, nem sajnós, ilyen, nem determinált,

szabadságunkra építő világot teremtett. Gyilkolhatjuk is egymást, hogy a kiváltságosok közé tartozzunk. De tehetjük az ellenkezőjét is: beérjük annyival, amennyi másnak is juthat.

A: Kiváló a szöveg, barátom. Nem is ötös, hanem hatos. De Te is tudod, hogyha egymás-lábát-mosódit játszunk, bizony nem kerül annyi a zsebünkbe, mint azoknak, akik ráhajtanak. Akik azt gondolják, hogy a pedikűrösök csak legyenek mások, ne ők. Szeretsz te másodrendű állampolgár lenni?

B: Nem szeretek. De van valami, amit meg egyenesen utálok. Azt, ha le kell köpnöm magam, amikor tükörbe nézek.

A: Már mért kellene leköpnöd magad?

B: Hát csak olyankor, amikor megállapíthatom, hogy miattam, vagy miattam sem valósulhat meg Isten álma: az egymást szolgálók társadalma, a szeretet-civilizáció.

A: Komám, akkor Te tulajdonképpen már el vagy veszve!

B: Így is fogalmazhatod. De tudod Te ezt másképpen is, ha akarod. Így: Ha tudjátok ezeket, boldogok lesztek... persze, ha meg is teszitek, amit tudtok.

A: Hát tudom, de azért fenntartom, hogy jól kifogtuk.

Mossuk meg tehát egymás lábát, megpecsételve ezzel, hogy nem akarunk uralkodni, hanem szolgálni akarjuk embertársainkat.

Imádkozzunk! Istenünk, Te az uralkodás tisztátalan lelkét tőlünk messze űzve, a szolgálat szent Lelkét adtad nekünk. Kérünk, erősíts minket a hálaadás órájában, hogy ezt a szolgálatot gyakoroljuk életünk minden napján — családjában, közösségeinkben, egyházunkban és a világban Testvérünk, Jézus példája szerint. Amen.

Az utolsó vacsora második szentsége a **kenyértörés**, amely az adás, az osztozás jézusi eszményét kívánja megpecsételni általunk. Idézzük fel emlékét!

Azon az éjszakán pedig, amelyen elárulták, kezébe vette a kenyeret, majd hálát adott, megtörte és barátainak adta ezekkel a szavakkal: vegyétek és egyetek ebből mindnyájan, mert ez az én testem, melyet odaadok értetek.

A vacsora után ugyanígy kezébe vette a kelyhet is, majd ismét hálát adott, odaadta a barátainak és így szólt: vegyétek és igyatok ebből mindnyájan, mert az én vérem van e kehelyben. a szövetség vére. a vérem, amelyet kiöntök értetek és mindenkiért a bűnök bocsánatára.

Miután ettek és ittak a tanítványok, még ezt mondta nekik: tegyétek ezt majd ti is, hogy emlékezzetek rám!

Istenünk! Arra emlékezünk, hogy Jézus az utolsó vacsorán megtörte és megosztotta a kenyeret tanítványaival, ahogyan megosztotta már a pusztában is mindenét a rászorulókkal. Megmutatta ezzel az osztozás csodáját. Azt, hogyha készek vagyunk megosztani utolsó falatunkat is a rászorulókkal, senki sem marad éhen.

Bizony jó volna, ha nem csak szertartásként ismételnénk Jézus utolsó vacsorai osztozását, hanem egyre inkább megtudnók osztani javainkat a harmadik világ éhezőivel. Jó lenne, ha volna szemünk észrevenni hazai és szomszédi környezetünkben is az egyre súlyosabb helyzetbe kerülőket. Jó volna, ha képesek volnánk úgy élni javainkkal, mint akik tudjuk, csak Istentől megbízott sáfárai, de nem tulajdonosai vagyunk azoknak.

Így lenne **óáltala ővele és őbenne a tiéd, mindent adó Atyaisten, a Szeretet Lelkével együtt minden tisztelet és dicsőség mindörökkön örökké. Amen.**

Itt van hát az Isten kenyere és bora. Együk e kenyeret és igyuk e bort, s pecsételjük meg általa Istennel és egymással az adás és osztozás örök és mindig megújítandó szövetségét.

Imádkozzunk! A megevett kenyér, a megivott bor testté és vérré válik bennünk. Segíts minket, hogy e táplálékok erejében tudjunk Jézus és egymás test-véreibé alakulni, hogy létrehozhassuk a földön az adás és osztozás új testvéri közösségét, amelyről Fiad elindulásától kezdve utolsó leheletéig egyfolytában tanított és álmodott. Megteremteni a szeretet civilizációját, az Isten Országát. Amen.

Az utolsó vacsora harmadik szentsége, a kardtól megválás, a teljes erőszakmentesség szentsége. Idézzük fel ezt is az Evangéliumból! (Mt 26,47–52)

Még beszélt, mikor odaérkezett Júdás, egy a tizenkettő közül, s vele a főpapoknak és a nép véneinek megbízásából egy kardokkal és dorongokkal felszerelt csapat. Az áruló jelben egyezett meg velük: „Akit megcsókolok — mondta —, ő az, fogjátok el!” Azzal mindjárt Jézushoz lépett: „Üdvözlégy, Mester!” — szólt, és megcsókolta. Jézus megkérdezte: „Barátom, miért jöttél?” Erre körülfogták Jézust, kezét emeltek rá és foglyul ejtették. Jézus egyik kísérője kardjához kapott, kirántotta, és rásújtva a főpap szolgájára, levágta fülét. Jézus azonban rászólt: „Tedd vissza hüvelyébe kardodat! Mindaz, aki kardot ránt, kard által vész el.”

MÁSODIK HOMÍLIA

A: Kedves harmadik nemzedékbeli Testvér! Mi aztán jól kifogtuk.

B: Jól van, a szöveg ismerős, térj a tárgyra. Most meg mi bajod?

A: Hát csak az, hogy nem vagyok Kossuth apánk. Ő úgy érezte, hogy kezébe adta Isten a tárogatót, mely felkiáltja a holtakat. S nekem nincs tárogatóm, s a kutya sem figyel rám, pedig van egy felfedezésem.

B. Elárulnád?

A: Persze. A háztetőkről szeretném szétkiabálni, hogy betöltse az egész Kárpát-medencét. Az se baj, ha a Kárpátokon túl is hallják. Überelem Jézust. Ő azt mondta Péternek, hogy a kardnak a hüvelyében a helye. Én meg azt, hogy le se kell gyártani, se hüvelyt, se kardot. Akkor se, ha a közigazdászok jól tudják: ez a húzó ipar, s a háborúra készülés mindig konjunktúrával jár.

B: Hogy akarsz akkor bekerülni a NATO-ba, meg az Európa Közösségbe?

A: Hát éppen ahhoz kellene nekem a holtakat is felébresztő tárogató, hogy legalább az élők megértsék: nem érdemes a bekerülés költséges feltételeit vállalni, mert rámegyünk... meg a többi fehéremünk.

B: Kibújt a szög a zsákból: te politizálsz. Épp most olvastam a legjobbnak hirdetett napilapban egy hierarchikus megnyilatkozást: az evangélium nem ad semmi konkrét eligazítást, s ezért az „egyház” (értsd: a hierarchia) csak arra hívatott, hogy megállapítsa arról, amit mások megoldásként kitárlnak, hogy jó-e vagy rossz.

A: Álljon meg a menet. Amikor én odahaza ilyen bölcsességet találok mondani, anyukám rám szól: Ne hülyéskedjél fiam, mert úgy maradsz.

B: Nem tartod igaznak a fenti megnyilatkozást?

A: Nem. Amiről meg tudom állapítani, hogy jó-e vagy rossz, avval illenék ám próbálkozni magamnak is. Az evangélium a lehető legkonkrétabb: a család-moddal dol-

gozik, melyben nincsen miniszteri, és nincsen létminimum alatti fizetés. Ha egy almánk van, és nyolcan vagyunk, nyolcfelét vágjuk, és jut mindegyikünknek vitamin is. Képesek vagyunk akár Názáretben is (értsd: egy „koszos faluban” is) élni, ahol van kert, és van almafa is, és esszük gyümölcsét — Áfa nélkül, s egy gerzed se jut belőle a fegyvergyárosoknak.

B: Úgy tudom, nem is vagy közgazdász. Nem félsz tippeket adni ott, ahol egy Kupa meg egy Békesi tudománya is kevésnek bizonyul?

A: Csak egytől félek: hallgatni, amikor szakadék felé masírozunk. Ha butaságot beszélnek, majd lesz aki megmondja.

B: Jó, akkor beszélj, hallgatlak.

A: Gyilkolás, pusztítás és kölcsönfelvétel és eladósodás meg munkanélkülisködés helyett csináljunk már valami hasznosat. Akármit, de termeljünk. Aztán csereberéljünk. Ha nem felel meg a közöspiaci magas előírásoknak, akkor a keleti országokkal. De ha a fél ország sétál, abba tönkre megy még az a kevés munkamorálunk is, ami a félszázad után megmaradt.

B: Félek, hogy nem ilyen egyszerű a dolog. De fegyvergyártásnál meg hadgyakorlatnál valóban jobban hangzik.

A: Írok egy cikket annak a napilapnak arról, hogy fegyvergyártás- meg Nato-ügyben az evangélium egészen, de egészen konkrét. Csal, aki még nála is konkrétabb. Aláírnád?

B: Nem bánom.

Jelenítsük meg ezt is. Napjaink hozzánk oly közeleső véres drámájára is gondolva, melyben istenhívők, sőt ortodox és katolikus keresztények jobb ügyhöz méltó buzgalommal gyilkolják egymást hosszú-hosszú évek óta. Valljuk meg, hogy nem lehet Jézus tanítványa, aki bárkire fegyvert fog, aki bárkivel szemben is erőszakot alkalmaz.

Imádkozzunk! Bárcsak emlékeznénk az utolsó vacsora utójátékára is, és egy életre belénk vésődnék az erőszakmentesség. Hogy soha ne legyünk fegyveres alakulatot vezető-irányító Júdás. Hogy soha ne legyünk másokat — akár Jézust, vagy magát az Istent — fegyverrel védeni akaró Péter. Akkor sem, ha ez mindjárt az életünkbe kerülne is, ahogyan Jézussal is történt.

Végül mondjunk igent a negyedik szentségre is, a **jézusi közösségre**. Azok alkotják, akik igent mondanak az előző három jézusi eszményre. Az ős-szentség ez a közösség! Persze a Jézustól mutatott formájában. Ő személyes, emberi mértékű kicsiny közösségekbe szervezte követőit, akiket kiképzett a tanítványgyűjtő, új és új ilyen közösségeket létrehozó munkára. Hogyan is csinálta? (Mk 3,13–19)

Ezután fölment a hegyre, és magához hívta, akiket kiválasztott. Azok csatlakoztak hozzá. Tizenkettőt választott ki, hogy vele tartsanak, és hogy igehirdetésre küldje őket. Hatalmat is adott nekik a betegek gyógyítására és az ördögűzésre. A következő tizenkettőt választotta ki: Simont, akinek a Péter nevet adta, Jakabot, Zebedeus fiát, és Jánost, Jakab testvérét, akiket Boanergesznek, vagyis mennydörgés fiainak hívott, továbbá Andrást, Fülöpöt, Bertalant, Mátét, Tamást, Jakabot Alfeus fiát, Tádét, a buzgó Simont és karióti Júdást, aki később elárulta őt.

HARMADIK HOMÍLIA

A: Kedves harmadiknemzedékbeli barátom, Téged is kiválasztott már valaki, s Te csatlakoztál is hozzá, hiszen bokorbéli szülők neveltek, s megtanultad, hogy nemcsak családunk, hanem közösségünk is van. Aztán hamarosan bennünket is elkap a gépszij, megházasodunk, s neveljük a Bokor negyedik nemzedékét.

B: Jó, jó, s 50 év múltán a bokorcentennáriumon, ők lesznek az ősei az ötödik nemzedéknek, s ki-ki elkészítheti a maga Bokornemzetségtábláját: Andi szülé Jutkát, Jutka szülé Krisit stb. Mit akarsz ezzel?

A: Csak megkérdezném, hogy látod-e Te ennek az egésznek az értelmét? Jézus nem a főpapok ellenében, hanem Izrael javára hívta magához a Tizenkettőt, s mégis sorban kinyírták őket. Saját főpapjaik, akármilyen buzgó zsidó gyerekek is voltak. Gyurka bácsi 25 éve a Lelkipásztori Marketingben a plébánosok apostoli csapataként mutatta be a Bokor tizenkettőit, s mégis mi lettünk a „szektások”, s szolgálatainkra bizony nem tartanak igényt. Új felekezetet alapítani lehet, ahogyan tették az első században őseink is, amikor elváltak útjaik a zsinagógától. Csak minek? De a meglevőt, pl. azt az egyházat, amelybe beleszülettünk közösségekké formálni, azt nem lehet. Ha kell, a máglyát is meggyújtják az „illetékesek”, hogy megakadályozzák. Meg, mert egy közösségnek nem lehet dirigálni. Az autóm! Ez van, komám!

B: Nem esünk hasra a tények előtt. Új tényeket teremtünk. Abból, hogy idáig nem ment, nem következik, hogy ezután sem fog menni. Rászoktatjuk az emberiséget a kis-közösségbe járásra. Ha sikerült a hetenkénti

templombajárás, sikerülhet a két vagy négy hetenkénti közösségbe járás is. Nem nyugszunk, amíg nem folyik a vízcsapon is a jézusi szöveg: „vagy lábmosás, osztozás, erőnemalkalmazás, kisközösség, vagy felrobbantjuk Bolygónkat,” stb.

A: Te is tudod, hogy jelentéktelen kisebbség vagyunk. Tartalmainkkal, kisközösségi formánkkal nem tudjuk elfogyasztani azok táborát, akik a templomban is meg azon kívül is azt tanulják, hogy jogunk van magától az Istentől kaptuk — magántulajdonhoz, jogunk van meg is védeni magunkat meg a ráknbizottakat. Sőt, kötelességünk is Az uralkodás elvállalása pedig „szolgálat” Komám, s így bizony felelős keresztény feladat. Az Isten is uralkodik, ha nem tudnád. Nem, nem engedhetjük át a liberálisoknak meg nemtudomkiknek! „Mese ellen minden káros” — tudta már Ady Endre is. A mai mese pedig így szól: Keresztény Európát akarunk, keresztény fegyverekkel és keresztény ütőképes hadsereggel és természetesen keresztény kormányval.

B: Ez a meccs azért még nincs lefutva. Nem hiszem, hogy ez az eszmei összevisszaság, hogy ne mondjam hülyeség, meg a történelem csódtömege a legkülönb, amit Isten produkálni képes velünk.

A: S mi következik abból, hogy nem hiszed?

B: Hát csak annyi. kedves harmadiknemzedékbéli testvérem, hogy ki kell vágnunk azt a bizonyos rézt. De mondhatom emelkedetebb stílusban is: Tanítványokká kell tennünk az összes nemzeteket. Kezdve a miénken, folytatva a Kárpátmedencében élőkn... a föld határáig.

A kis testvéri közösségek nagy hálaadó gyülekezetében egymás kezét megfogva imádkozunk végül úgy, ahogyan erre Jézus tanított minket:

Miatyánk,
 aki a mennyekben vagy,
 szenteltessék meg a Te neved,
 jöjjön el a Te országod,
 legyen meg a Te akaratod,
 amint a mennyben,
 úgy a földön is.
 Mindennapi kenyerünket
 add meg nekünk ma.
 És bocsásd meg vétkeinket,
 miképpen mi is megbocsátunk
 az ellenünk vétkezőknek,
 és ne vigy minket kísértésbe,
 de szabadíts meg a gonosztól,
 mert Tied az Ország,
 a hatalom és a dicsőség
 mindörökké. Amen.

AZ ÚR BÉKÉJE LEGYEN VELÜNK! — BOCSÁSSUNK MEG SZÍVBŐL EGYMÁSNAK!

*Az 50 éves Bokor ünnepi hálaadásának végén
 áldjon meg minket
 a mindentadó Atya,
 a szolgáló Fiú
 és a maga szelídségével mindenkit egybeölelni akaró Lélek.
 Amen.*

TARTALOM

Bevezető

KL: Beszámoló a BOKOR Bázisközösség 50. jubileumáról 3

Visszaemlékezések

Visszaemlékezés az 1948—52 közötti évekről	5–16
Merza József: A Bokor városa	6
Vadás Éva	9
Kovács Teréz	11
Hampel Károly	14
Az újrakezdés 40 éve (1945–95)	17–28
Viktor András	17
Trásyné Éva	19
Demeczky Jenő	21
Baló Gyöngyi († Németh Géza munkatársa)	21
Bródi János	22
Vinczéné Gabi	23
Áts András	24
Iványi Gábor	25
Benyhe Judit	26
Cserta Gábor	27

Pohárköszöntők

Bulányi György	29
Schermann Rudolf	30

Dráma

Kovács László: Bokorirtás	32–41
-------------------------------------	-------

Szentmise

Kovács László: Szentmise a Bokor jubileumán (a Bokor négy szentsége)	42–47
A lábmosás szentsége	42
Első homília	43
A kenyértörés szentsége	44
Az erőszakmentesség szentsége	45
Második homília	45
A jézusi közösség szentsége	46
Harmadik homília	46

A magnókazetták, amelyekre az előadások anyagát felvettük, elvesztek, és csak nagysokára kerültek meg. I:z a körülmény, valamint a szerkesztők kapacitásának korlátozott volta az oka annak, hogy e különszám másfél éves késéssel jelenik meg. Olvasóink szíves elnézését kérjük.

„Érted vagyok”

(Exodus 3,14)

Közösségi és családi folyóirat

VII. évfolyam „Bokorjubileum” különszám

A különszámot szerkesztette Kovács Teréz

A lapot alapította: Simonyi Gyula

Laptulajdonos: Család Alapítvány

Számlasszám:

10200964-20210809 Magyar Hitelbank Rt.
Budapest V., Szabadság tér 5–6.

Olvasóink a Család Alapítvány fent jelzett számlájára

„Érted vagyok” megjelöléssel

támogatást küldhetnek lapunknak.

Bármely összeget köszönettel fogadunk,

és 4000 Ft vagy nagyobb támogatás esetén

állandó tiszteletpéldányt küldünk.

Az Alapítványnak adott összeg

az adóalapból levonható!

Nyugatra 200 DM vagy nagyobb támogatás esetén
küldünk állandó tiszteletpéldányt.

Felelős kiadó: Vincze Endre

Kiadóhivatal: 1476 Budapest, Pf. 40.

Szerkesztőség: 1076 Budapest, Thököly út. 11. I.6.

A lap az „Ingyen kaptatók, ingyen is adjátok”
(Mt 10,8) szellemében szerzői honoráriumot nem váró
írásokat közöl.Minden írásért szerzője felelős és nem feltétlenül a
szerkesztőség véleményét fejezi ki.Az „Érted vagyok”-ban közölt anyagok (a szerző hoz-
zájárulásával) tartalmi torzítás nélkül szabadon közöl-
hetők, a forrás megjelölésével. A szerkesztőség ez-
úton kér az újraközlés esetén tiszteletpéldányt.

Kéziratot nem őrzünk meg, s nem küldünk vissza.

Nyomták a VÁCI OFSZET KFT nyomdaüzemében,
Vácott.

Felelős vezető: Szilva István

ISSN: 0865-80

Bimonthly newspaper of „Family Foundation for
communities and families”, about gospel, charity,
third world, ecology, nonviolence, family life, edu-
cation and radical renewal movement in the Hunga-
rian Catholic Church.

Editor: GARAY András

Address: H-2120 Dunakeszi, Berzsényi u. 5/c

The materials published by „Érted vagyok” can be
republished free, without distortion of contents. The
editorial board hereby asks for complimentary cop-
ies in case of republication.

Előfizetés és terjesztés:

Kovács László („Érted vagyok”)
1076 Budapest, Thököly út 11. I.6.Előfizetést belföldi postautalványon a fenti címre
lehet küldeni. Kérjük, az utalvány Értesítés részén
a név és cím olvashatóan, pontosan legyen rajta, és
a hátán, a közleményben világosan legyen leírva,
hogyan a pénzt a feladó mire küldte.

Előfizetési díj 1997-re (postaköltséggel):

Belföldre: fél évre . . . . . 300 Ft

szociális előfizetés

a szerkesztőséggel történt egyeztetés szerint

Külföldre:

Itthon előfizetve:

a szomszédos országokba

fél évre . . . . . 300 Ft

egyéb külföldre fél évre . . . . . 1200 Ft

Nyugaton: fél évre . . . . . 25 DM

A konvertibilis előfizetési díjak az ESP indiai ke-
resztény iskolát támogatják.